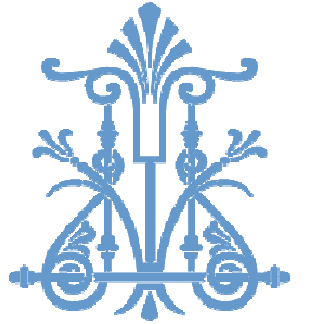

Reinald González, (Dr.)
c/ Sugranyes, 35, 2on. C / 08028-Barcelona
Telf. 677 832 569 / NIF: 38063593L
e-mail: bcn@reinald.cat
Col·legiat 22102. Col·legi oficial de doctors i llicenciats
en Filosofia i Ciències de Catalunya
Patrimoni Construït

Compilació dels treballs de recerca realitzats sobre els edificis i conjunts construïts del Monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona: Proposta d'avaluació crono-estructural. (Inclou muralles i "casetes")

Pla Director Monestir de Pedralbes

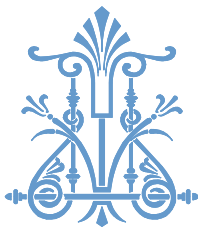
Barcelona, Novembre de 2019

Signat autor: Reinald González (dr.)

Índex

- Presentació..... p. 2
 - Els orígens i la consolidació monàstica..... p.4
 - La consolidació monàstica..... p. 5
 - Replegament S XVII i XVIII..... p. 5
 - Les primeres restauracions arquitectòniques sXIX..... p. 5
 - La obertura a la ciutat SXX..... p. 6
 - Les restauracions contemporànies..... p. 6
- Sector més septentrional..... p. 7
 - Primer període. Fase I. Primera meitat del segle XIV..... p. 7
 - Primer període. Fase II. Segle XV..... p. 7
 - Segon període. Fase III. Primera meitat segle XVI..... p. 8
 - Segon període. Fase IV. Segona meitat segle XVI..... p. 9
 - Segon període. Fase V. Segona meitat segle XVI, inicis segle XVII.. p. 9
- Sector més occidental..... p.11
 - Sala de la Reina..... p. 11
 - El refetor del monestir..... p. 12
 - La cuina del monestir..... p. 13
 - El claustre dels gats..... p. 13
- El sector més meridional..... p. 15
 - La infermeria..... p. 15
 - Orígens i primeres transformacions. Segles XIV-XV..... p. 15
 - El segle XVI i projecte barroc S.XVII..... p. 15
 - Les transformacions del segle XVIII..... p. 16
 - La infermeria al segle XIX..... p. 16
 - La infermeria al segle XX..... p. 17
 - L'Abadia..... p. 17
 - La Sala Capitular..... p. 18
- Els orígens. S XIV..... p. 18
- Vers la fesomia actual. S XV..... p. 18
- Les primeres grans transformacions. S XVI..... p. 19
- Les reformes barroques. S XVII..... p. 19
- L'estat actual. S XVIII i primeries s XIX..... p. 20
- Sector més oriental..... p. 22
 - Segle XIV 1326 - 1334/38..... p. 22
 - c. 1334/38 - mitjans segle XIV..... p. 22
 - Mitjans-final de segle XIV..... p. 22
 - Segle XV. Segona meitat..... p. 22
 - Segle XVI c. 1576..... p. 23
 - Segle XVII..... p. 23
 - Segle XVIII -c. 1777..... p. 23
 - Segle XIX..... p. 23
 - Segle XX..... p. 23
- El Claustre..... p. 24
 - Esquema de la seqüència crono-estructural del claustre del monestir..... p. 25
- Els exteriors..... p. 26
- El Clos del Monestir..... p. 26
 - Els orígens (segona meitat segle XIV -c. 1350)..... p. 26
 - La continuïtat de les obres. El segle XV..... p. 26
 - Vers la fesomia actual. Segle XVIII..... p. 26
 - La tanca actual. Segle XIX i XX..... p. 27
- "Les casetes" del sector sud..... p. 27

Presentació

La compilació gràfica dels treballs de recerca realitzats sobre els edificis i conjunts construïts del Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona: Proposta d'evolució crono-estructural, es presenta mitjançant un recull de les principals dades evolutives del cenobi i amb un recull de plànols generals dels nivells de procures, planta baixa, primera i segona del claustre que és fruit de la compilació de tots els estudis realitzats entre els anys 1998 i l'actual 2019.

La magnitud i complexitat estructural del conjunt monàstic ha estat resultat del seu dilatat procés històric-constructiu. És per això que l'estudi dels seus volums arquitectònics s'ha realitzat en diverses fases, definides aquestes, per criteris de calendari i pressupostos corresponents a diferents ens de l'administració local.

Les fases de treball i recerca del monestir es van organitzar principalment a través de l'estudi dels edificis que es desenvolupen al voltant de les quatre ales del claustre i definides a partir de l'església, el dormitori, el refetor, la infermeria, l'abadia i la sala capitular. Tot i que ens referim a aquests edificis com unitats aparentment aïllades, no podem menystenir que la seva entitat física depèn de diverses construccions les quals, són fruit del desenvolupament estructural del monestir al llarg del temps i que a l'hora estan relacionades arquitectònicament entre elles. Malgrat això, hi ha recerques independents vinculades a estructures o zones singulars no lligades a conjunts més amplis, ja sigui l'anomenat Claustre dels Gats, l'antiga cuina del refetor o diverses capelles com Betlem i Rocabertí entre d'altres.

La gran majoria dels treballs realitzats inclouen representacions gràfiques de les estructures arquitectòniques estudiades (tant de l'estat actual com restitucions en diferents moments històrics) corresponents a plantes, alçats, seccions i perspectives. Això no obstant, la quantitat i tipus de representacions ha estat sempre condicionada pels objectius generals de les recerques i, lògicament dels seus resultats. Aquestes propostes, per tant, amb més de cent dibuixos, es consideren no tan sols el resultat gràfic de l'estudi realitzat, sinó una eina més de treball en el procés de recerca. Es tracta de

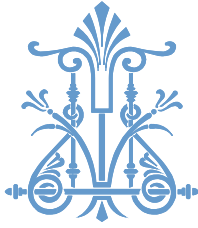
representacions gràfiques que han permès "*volumetritzar*" (donar volum; entitat física, arquitectònica) a la transformació temporal del monestir i com a conseqüència faciliten la comprensió dels processos constructius històrics dels edificis.

Amb tot, un dels problemes que ens hem trobat en analitzar de manera retrospectiva els estudis fets sobre el monestir ha estat la sensació de trobar-nos davant d'un conjunt de treballs, en certa mesura, independents entre si. És precisament per donar solució a aquesta aparent visió segmentada del recorregut crono-estructural del monestir (derivada del dilatat procés d'estudi de l'edifici, ja que són més de vint anys), que s'ha plantejat la realització d'una *connexió* física i conceptual de les conclusions estretes de cada treball.

Aquesta *connexió* s'ha materialitzat en la realització de quatre plantes generals, cadascuna dels quals es correspon amb un nivell de circulació de l'alçat del claustre del monestir: el pis de procures, la planta baixa del claustre, així com les seves plantes primera i segona. La materialització dels dibuixos s'ha portat a terme tot adaptant les plantes parcials als quatre nivells esmentats amb l'objectiu d'unificar les conclusions crono-estructurals estretes en les diferents recerques. Així, doncs, l'organització dels materials gràfics en quatre plantes, no tan sols ens permet conèixer el conjunt monàstic i la seva història a través de l'evolució física i temporal dels volums construïts, sinó també la relació (i interacció) arquitectònica entre els mateixos.

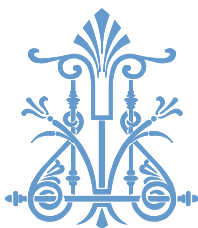
Cal remarcar, però, que només s'ha realitzat una unificació de les dades a través de les plantes ja que són les úniques representacions que permeten mantenir visualment la informació estructural i cronològica de referència pel coneixement i comprensió de l'evolució de l'edifici. És per això que, per a qualsevol consulta al voltant de les estructures en alçat cal remetre's als dibuixos específics realitzats de cada edifici o conjunt.

A fi i efecte d'oferir d'una forma comprensible tota la informació cronològica i estructural del monestir, ha estat necessari fer una concreció temporal de les fases proposades, simplificant els criteris

cronològics. Això es deu al fet que a l'estudi realitzat per cada un dels edificis o grup d'estructures es van crear unes cronologies concretes i específiques per a cada estructura; datacions, que es van definir a partir de la documentació històrica i els materials analitzats *in situ* que ens donen, bé, dates objectives i comparades de referència, bé, cronologies relatives. Aquesta metodologia resulta molt difícil de mantenir un cop s'uneixen tots els dibuixos, atesa la complexitat gràfica i cronològica que es crea. D'aquesta manera, no es guanya detall en la informació de l'evolució del monestir, sinó que es pot crear una certa confusió de dates i aproximacions temporals que no són totalment exactes.

És per aquesta raó, -i per tal d'evitar interpretacions errònies- que s'ha simplificat la llegenda i les fases constructives a través de paquets cronològics més amplis (per segles i no pas dates) però més concrets. Amb tot, però, en cap cas es falseja el plantejament evolutiu del monestir ja que per a una major concreció cronològica es pot recórrer als estudis originals de cada unitat estructural estudiada.

De la unificació de les plantes realitzades per cadascun dels sectors que configuren el Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes es desprenen una sèrie de conclusions generals:

ELS ORIGENS I LA CONSOLIDACIÓ MONÀSTICA 1327- 1500

A.

Segon les fonts, l'any 1327 es posà la primera pedra del Monestir de Pedralbes, tot i que la lògica constructiva ens diu que un conjunt monàstic de les seves dimensions no podia haver estat finalitzat totalment només després de dos anys de treball. Amb tot, cal remarcar el fet de que és al segle XIV quan es va definir el gran projecte arquitectònic original.

Al llarg del segle XIV es va anar desenvolupant aquest projecte arquitectònic amb la construcció de nombrosos edificis al voltant d'un espai central: el claustre. L'estudi i interpretació de les dades històriques i els testimonis materials conservats ens donen suficients raons per creure que a mitjan segle XIV, ja estaria perfectament configurat el perímetre arquitectònic de tot el conjunt. Aquest procés de construcció va permetre delimitar l'espai de la clausura, tan necessari pel funcionament del monestir primigeni.

B.

La construcció d'un conjunt arquitectònic de tal magnitud porta lògicament afegida la necessitat de tenir un projecte d'edifici molt ben definit. Això implica la gestió prèvia del calendari, els materials, els obrers i la seva relació amb el funcionament d'aquest monestir de clausura (recordem que la Reina fixa la seva residència al monestir al 1328). És per aquesta raó que amb tota seguretat estem davant d'una promoció àulica (de la pròpia Casa Reial), primerament amb el suport polític i econòmic del Rei Jaume II i mantinguda, posteriorment pels seus hereus.

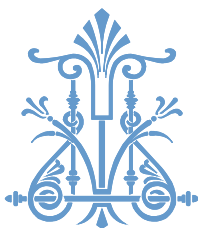
Atenent a les dimensions d'aquest gran projecte arquitectònic, és del tot versemblant suposar que hi hauria diversos edificis construïts simultàniament, i per tant es van anar conclouent amb un calendari diferent. Amb tot, s'ha de tenir en compte els lògics canvis de projecte que es van produir al llarg del creixement del monestir; alguns d'ells des d'època molt primerenca com en el cas de la primigènia infermeria o el dormitori.

C.

De l'anàlisi de la documentació històrica i de l'estudi i interpretació dels testimonis materials, es podria senyalar una molt probable localització del Palau de la Reina Elisenda de Montcada, tantes vegades objecte d'estudi. Aquest emplaçament podria haver estat a la banda més occidental del conjunt, on es localitza avui dia entre d'altres construccions, el refector de la comunitat. Amb tot, però, estaríem parlant d'un conjunt d'edificis -molt difícil actualment de dimensionar- que allotjarien el conjunt de dependències vinculades a la reina i de les quals, només se'n hauria conservat una part. Aquests possibles testimonis es correspondrien amb una bona part de l'edifici destinat a refector de la comunitat després de la mort de la reina, al 1364.

D.

Al fil de l'argument anterior, la mort de la Reina Elisenda al 1364 ens dona la possibilitat de parlar d'una nova fase en la construcció del monestir. Efectivament, com a conseqüència de la seva mort, es produiria una cessió de les estructures que configuraven el seu Palau, a la comunitat. Si bé és cert que al seu testament sembla demanar l'enderroc de bona part de les dependències del seu conjunt àulic, cal suposar que aquest no es va destruir completament i per tant una part de les seves estructures varen ser assumides com a monestir i, per tant, adaptades als seus nous usos monacals. Tanmateix, amb els diners deixats a la comunitat en el seu testament es finalitzarien algunes obres i es començaren altres de noves.

LA CONSOLIDACIÓ MONÀSTICA 1364-1500

E.

Tot i que els segles XIV i XV destaquen per la gran activitat constructiva i la relativa rapidesa amb que es van anar concloent els primers grans espais de la comunitat, el segle XVI, però va ser un període d'importants intervencions al conjunt. Podríem associar aquest nou impuls amb el paper que va jugar la nissaga dels Àustries en l'organització territorial i molt especialment l'abaciat de Maria d'Aragó (filla natural de Carles V) que explicaria la presència d'algunes solucions ornamentals que no es corresponen amb la tradició arquitectònica local (segon pis del claustre, algunes capelles i escales). Només en aquest context podem comprendre el desenvolupament d'un nou projecte arquitectònic per a la infermeria. Si bé és cert que les fons documentals i alguns elements constructius confirmarien l'inici del projecte al segle XVI, els testimonis materials (paraments, pilars, voltes) apunten a que la fàbrica seria més tardana, cap al segle XVII.

REPLEGAMENT S.XVII i XVIII

F.

Quan al segle XVII, destacaria pel desenvolupament de projectes arquitectònics de diferent abast a diversos punts del monestir. Entre aquestes obres trobem el tancament i configuració de l'espai conegut com *Claustre del Gats* a la banda més occidental del conjunt, així com algunes de les petites capelles de dia al voltant del claustre. Amb tot, la gran fàbrica per excel·lència del segle XVII al Monestir de Pedralbes va ser la construcció de la nova infermeria.

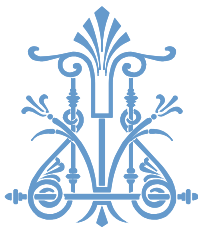
G.

Al llarg del segle XVIII es van anar realitzant obres puntuals que tindrien a veure amb la transformació d'alguns espais i la construcció d'altres de nous, relacionats amb una nova aplicació de la regla monacal al monestir. És per això que trobem obres al torn de l'església, algunes capelles, als parladors localitzats al sector més oriental i als nous espais acondicionats com noviciat a la banda més occidental del conjunt.

LES PRIMERES RESTAURACIONS ARQUITECTÒNIQUES S.XIX

H.

El segle XIX es caracteritza des del punt de vista arquitectònic, per la poca activitat constructiva, tot concretant-se aquesta en obres de manteniment i petites intervencions estructurals. Serà a les darreries del segle quan amb les corrents neogòtiques i l'esperit neomedievalista del moment, es van realitzar algunes obres de major significació les quals, en gran mesura, van transformar i fins i tot falsejar, la fesomia original d'alguns dels espais més significatius del monument. Esmentaríem en aquest sentit, les obres de coberta amb volta del refetor, o bé l'actuació feta a l'interior de l'església amb repintats, nous aplacats de morter o el tancament del cor baix entre d'altres.

LA OBERTURA A LA CIUTAT S.XX

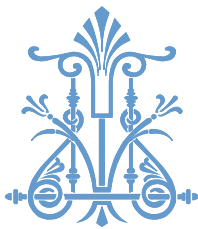
I.

Les transformacions estructurals realitzades al monestir abans del darrer terç del segle XX estan condicionades per dos fets d'una certa rellevància en l'esdeveniment estructural i funcional del conjunt. D'una banda l'autorització de l'any 1949, que va permetre obrir al públic alguns espais del monestir, i alhora realitzar algunes obres de restauració –algunes ja iniciades després de la Guerra Civil- a diversos punts del monestir. Posteriorment, al 1972, es va establir un acord d'arrendament entre la comunitat i l'Ajuntament de la ciutat de Barcelona per poder portar-hi el Museu d'Art de Catalunya. Serà a partir d'aquest moment quan es va realitzar les gran intervencions contemporànies que van anar modificant la fesomia original del monestir.

LES RESTAURACIONS CONTEMPORÀNIES S.XX-S.XXI

J.

Des del començament del darrer període públic –als anys 70 del segle XX- i fins l'actualitat, el monestir ha estat objecte de nombroses campanyes d'intervenció. La transformació i enderroc d'alguns espais com a conseqüència de continus canvis d'usos (com la col·lecció Thyssen, les dependències administratives del museu i els espais expositius), l'ascensor de la infermeria o darrerament, la obertura del claustre dels gats, han transformat considerablement el projecte arquitectònic històric. És per aquest motiu que seria molt recomanable la revisió de l'actual Pla Director o, fins i tot la creació d'un de nou que contempli les necessitats del monument i les seves especificitats i alhora estableixi temporalitats a les diferents propostes d'arranjament i manteniment d'aquesta gran conjunt monumental Barceloní.

SECTOR MÉS SEPTENTRIONAL

(Dormitori, sala de l'Àngel, Mirador Sant Rafael)

Primer període. Fase I. Primera meitat del segle XIV

La primera campanya constructiva del Monestir cal remuntar-la a l'època de la seva fundació, concretament el 1326, moment en que les dades historiogràfiques parlen de la col·locació de la primera pedra per a la construcció de l'església.

Tot i la manca de dades concretes respecte a quins espais del Monestir es van construir en un primer moment, la notícia que un any després, el 1327, ja es consagrava l'església i que el 1328 entraven a viure un nombre reduït de monges al Monestir, així com la mateixa Reina, ens indica que existien algunes construccions mínimes primerenques necessàries per a la vida monàstica.

Respecte a l'àrea nord-est del Monestir es podria establir una primera fase de construcció a la primera meitat del segle XIV, que s'iniciaria com hem comentat, en el moment de fundació. D'aquest moment inicial independentment que l'església tingués ja en aquell moment la fesomia actual, resten altres testimonis estructurals que es troben clarament vinculats al mateix projecte constructiu. Per una banda cal remarcar que els tres primers contraforts de la banda occidental dels peus de l'església, presenten una fesomia diferent a la resta, en quant a les seves dimensions. Actualment en l'espai entre aquests contraforts trobem diverses cambres, resultat de transformacions posteriors com veurem més endavant.

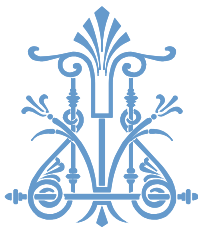
A la cota del segon nivell, i formant part del segon i tercer contrafort, s'observen dos arcs apuntats, actualment un d'ells cegat. La presència d'aquests arcs és indicativa de la probable existència d'una nau o pas de circulació entre l'actual Jardí de Lourdes (antics horts i dependències religioses) i el primer pis del claustre, així com un accés directe al cor alt i baix des de la clausura.

No podem concretar amb exactitud el tancament d'aquesta nau pel que fa a la banda més meridional – la del claustre –, tot i que la restitució proposada replanteja els espais de circulació, així com el seu ús, en els orígens d'aquesta àrea del Monestir. És difícil donar una interpretació funcional a aquesta nau, atès que estem en una zona del monestir que ha sofert molts canvis. En qualsevol cas, la seva relació estructural amb l'església – amb la que comparteix sincronia constructiva – ens indicaria algun tipus de dependència lligada probablement a les necessitats primerenques del cenobi. Això no obstant, no hauria de descartar altres funcions de més difícil identificació basant-nos en el procés d'ocupació d'aquesta banda del Monestir al llarg del temps.

Primer període. Fase II. Segle XV

Després de la primera campanya constructiva, probablement efectuada amb rapidesa per tal de poder utilitzar el recinte, es duen a terme altres obres que en gran mesura poden estar vinculades, tant a les possibilitats econòmiques, com al fet que calia construir altres espais necessaris per a la vida en clausura. Així en la mateixa àrea del nord-est del claustre, on es troba el dormidor, els elements estructurals indiquen una segona fase constructiva que s'iniciaria en un moment indeterminat però posterior a la fundació del Monestir i a l'acabament de l'església, i s'allargaria durant el segle XV.

Les notícies documentals parlen de reformes en el dormidor des de finals del segle XIV fins el darrer terç del segle XV, reformes poc detallades però que informen, per una banda d'una despesa

important de diners així com la presència de mestres d'obres, fet que implica una obra de considerable envergadura.

Els elements estructurals existents a la capçalera est del dormidor indiquen clarament que es tracta d'un cos afegit a la banda occidental de l'església i per tant posterior tant a la seva edificació com a la de la nau de planta baixa que existia originàriament i que hem vist en el capítol anterior.

Prova d'aquest fet és que a la part superior del segon contrafort de l'església s'observa un arc boterell que relaciona el contrafort amb el primer arc diafragma del dormidor, tot travant d'aquesta manera, les dues construccions. Es refermaria amb aquesta configuració arquitectònica la dissemblant cronologia d'ambdues estructures.

Així doncs, en aquesta segona fase es duria a terme la construcció del dormidor a l'ala nord del Monestir i a la mateixa cota de circulació que el cor alt de l'església i el primer pis del claustre, tot aprofitant les construccions anteriors.

Segon període. Fase III. Primera meitat segle XVI

Hem d'esperar a la primera meitat del segle XVI per trobar noves transformacions en aquesta àrea del nord-est del Monestir. Es tracta probablement d'actuacions vinculades a una important reforma monàstica que es va dur a terme al tombant de segle i que implicava nous espais per a complir les normes de la regla sota la que es regia la comunitat.

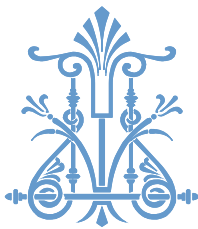
Les notícies històriques ens indiquen que el primer terç del segle XVI s'estaven realitzant importants reformes a l'ala nord del recinte. Per una banda, el 1514 se sap que s'estava emblanquinant el dormidor i al 1533 els documents ens informen d'obres de fusteria en el dormidor, les quals historiogràficament han estat relacionades amb la construcció de l'actual enteixinat que rebaixa l'alçat

de la sala, i talla la visió dels arcs diafragma. Per altra banda, el mateix 1532 s'estava realitzant el pis superior del claustre de l'ala nord, tapant les finestres superiors del dormidor.

Davant de l'abast d'aquestes obres fora versemblant suposar que és precisament en aquest període quan es configura l'actual Sala de l'Àngel. Aquest argument es dedueix pel fet que es tracta d'un espai al qual s'accedeix des d'una porta oberta en el mateix moment que es construeix l'escala de cargol, la qual s'adossa i fa ús del contrafort central. Efectivament la voluntat de crear unes noves cel·les en els espais entre contraforts és la responsable de la transformació total de l'alçat d'aquesta banda de l'església i per tant de la creació dels diferents nivells de forjats que veiem avui dia.

Diverses dades permeten afirmar l'emmarcament en aquesta cronologia, com la presència d'arcs conopials en la porta d'accés a la cel·la o cambra del costat nord del contrafort central o els elements decoratius de la mateixa cambra amb l'escut a la clau de volta de l'abadessa Teresa de Cardona (1521-1562). Així mateix, a la banda sud del contrafort es poden diferenciar fins a tres nivells d'alçat diferents que constitueixen diverses cambres, i la continuïtat de les mateixes escales a un nivell superior que condueixen a la cel·la de Betlem fins a morir al nivell de cota de l'enteixinat del dormidor, tots ells elements indicadors que ens trobem davant un mateix projecte constructiu que no té perquè ser sincrònic.

Les intervencions en aquest període s'estengueren també a la construcció de la cel·la de Rocabertí, situada com hem vist, al segon pis de l'ala est del claustre. Disposem de diferents aspectes que permeten corroborar aquesta afirmació. Així, en primer lloc, trobem que l'accés a Rocabertí des del primer pis del claustre, es fa a través d'un pas de circulació lligat al moment de construcció de la sala de l'Àngel. Altrament cal fer notar la decoració d'època renaixentista present en la porta d'accés a les escales que es desenvolupen a l'interior del quart contrafort de l'església. I, finalment, també cal fer constància d'altres elements decoratius com l'acabat de la fornícula d'un dels trams de l'escala, i especialment de l'acabat de la volta que cobreix l'esmentada cel·la.

Segon període. Fase IV. Segona meitat segle XVI

Finalment caldria emmarcar en una campanya constructiva posterior a les esmentades, el cos que està adossat al mur nord del dormidor - en l'espai de quatre contraforts- on es localitzen l'Arxiu i el Mirador de Sant Rafael.

A manca de documentació concreta que faci referència a obres en aquesta zona, les cronologies en les que datem els espais venen determinades pels materials constructius emprats, així com per alguns dels elements decoratius que es localitzen a les obertures tant exteriors com interiors.

Els paraments mostren un ús destacat del maó massís fet que ens permet marcar una cronologia entorn la segona meitat del segle XVI, ja que malgrat no es tracta del material constructiu principal si s'utilitza en la remunta del darrer pis del mirador així com en l'arc cegat de la façana nord del primer pis del mateix cos.

Altres elements, en aquest cas formals i decoratius, permeten emmarcar el conjunt en un moment tardà del segle XVI, a excepció de la coberta del mirador amb teules vidriades blaves i blanques que respon a una restauració, imitant l'original, de la primera meitat del segle XX a càrrec de Jeroni Martorell i Tarrats.

Pel que fa als aspectes formals cal destacar la tipologia de les finestres del pis principal, de llinda monolítica i sense cap tipus de motllura, que ens situen en època moderna i barroca. Així mateix, la volta d'aresta que cobreix el corredor d'accés als dos espais objecte d'estudi, com la volta estrellada de l'interior de l'Arxiu, responen a aquesta tipologia formal més classicista.

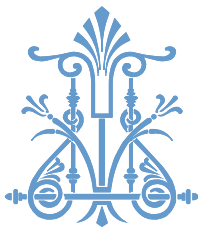
Respecte a la decoració d'alguns dels elements dels espais interiors, cal destacar la porta d'accés a l'Arxiu així com els emmarcaments amb petxina de la xemeneia de l'interior de la sala. Aquesta mateixa

ornamentació es pot observar a la fornícula que es troba en un dels trams de l'escala d'accés al Mirador. Tot aquests elements són representatius d'una tendència decorativa classicista pròpia d'un gòtic tardà i un incipient renaixement, fet que no ha d'estranyar tractant-se d'un conjunt monàstic.

Segon període. Fase V. Segona meitat segle XVI-inici del segle XVII

Per trobar més actuacions a la zona nord del monestir ens hem de remetre al costat més septentrional del dormitori, concretament al seguit de construccions, que desenvolupant-se entre els contraforts centrals, són identificades (com ja hem indicat anteriorment) com l'Arxiu i el Mirador de Sant Rafael. Es tracta d'un seguit d'estructures avui dia totalment relacionades amb les circulacions internes, però que semblen reflectir dues etapes o moments constructius dissemblants. En aquest sentit hem de remarcar altre cop la manca de documentació historiogràfica amb referències a obres en aquesta zona del convent, i per tant les datacions relatives que plantejem s'esdevenen de l'anàlisi dels materials constructius emprats, així com d'alguns dels elements decoratius que es localitzen tant a l'exterior com als interiors de les edificacions.

Correspon a una primera fase que emmarquem vers la segona meitat del segle XVI el cos construït de l'Arxiu, així com la resta de dependències -d'un sol nivell d'alçat- que s'hi desenvolupen en direcció oest. Es tractaria de les primeres construccions que s'adossen al dormidor, amb una actuació que també afectà i definí el ras de semisoterrani pel que circulem avui dia. Som davant d'unes estructures caracteritzades a partir d'uns paraments de carreus, la tipologia dels quals, faria difícil una adscripció tant moderna com la que atorguem de segona meitat del segle XVI, sinó fos per la presència d'altres elements d'acabat que en cap cas poden ser anteriors cronològicament parlant. Efectivament, ens estem referint a la tipologia de les finestres amb ampits, muntants i llindes sense cap treball de motllura o acabat i que es mostren totalment solidàries amb els murs; no són obres posteriors. Tanmateix un recorregut pels interiors d'aquesta part de la construcció ens revela unes propostes d'acabats amb guixos i altres característiques ornamentals que palesen una clara adscripció clàssica o millor dit classicista. Si atenem al fet retardatari de les construccions religioses catalanes pel que fa

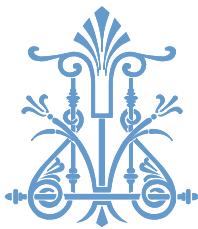

l'edifici pròpiament renaixentista -donada la forta arrel gòtica-, es fa palès que l'existència d'aquests acabats neoclassicistes només es pot donar en uns moments relativament avançats del segle XVI.

Així, doncs, els aspectes estrictament constructius en afegit a la decoració que podem observar encara avui dia, remetent pràcticament sens dubte a un entorn propi de l'arquitectura més tardana del període. Val a dir que són observables algunes intervencions posteriors en el temps com foren les dues petites finestres del frontis principal de l'edifici de l'Arxiu i probablement la solució de coberta que podem observar a l'actualitat. Més enllà de les reformes o arranjaments contemporanis, creiem que fora versemblant suposar una segona fase d'obres en aquesta zona, probablement lligada a les transformacions provocades per la construcció del Mirador de Sant Rafael i del que tot seguit en parlarem. Amb tot, no volem fer aquesta part de les conclusions sense fer esment del fet que bona part dels murs exteriors dels edificis mostren encara testimonis suficientment significatius del rejuntat o encintat original.

Més complexa interpretació té el cos de torre que es coneix coma Mirador de Sant Rafael. Efectivament, una observació detinguda dels seus paraments revela una constitució mixta de carreus (a vegades simples pedres desbastades) i maó massís; una pràctica constructiva certament allunyada del que hem vist fins ara a les altres construccions adjacents. Aquesta realitat material fa que entenguem la presència d'aquest cos com un projecte de reforma o transformació del conjunt edificat que s'adossà - com hem vist anteriorment- al dormidor ver la segona meitat del segle XVI. Junt al seu parament, també hi destacarien la presència d'un gran i voluminós arc de mig punt definit a partir de sengles disposicions doblades de maons al sardinell i que es troba cegat per obres posteriors. En aquesta línia argumental també cal fer esment del darrer ras del mirador, el qual es mostra avui dia amb les conegudes finestres de gelosia; una imatge que creiem resultat de les obres de restauració de les primeries del segle XX. Certament, una observació detinguda dels paraments permet distingir la presència de testimonis del que caldria interpretar com a una galeria o solana, caracteritzada per pilars de maó massís; com la resta dels murs d'aquest nivell. Les parts visibles d'aquesta antiga porxada identifiquen clarament les obres del seu cegat. Quant a la datació d'aquest cos del mirador, l'ús de la lògica constructiva en forma de la sincronia

estructural ens indicaria, com ja hem esmentat, que som davant d'una obra posterior a la resta del conjunt i per tant corresponent a unes datacions molt tardanes del segle XVI, o bé, el que és més probable, de les primeries del segle XVII. En aquest sentit, la presència del maó massís seria un bon factor d'estabilització cronològica.

SECTOR MÉS OCCIDENTAL

(Sala de la Reina, Refetor, Cuina)

La Sala de la Reina

La coneguda com a Sala de la Reina és un àmbit localitzat en el sector nord-occidental del Monestir al que s'accedeix a través d'una porta situada en el primer pis del claustre. Aquest controvertit espai (a causa de les múltiples intervencions a les quals s'ha vist sotmès) també tenia accés a l'actual zona de clausura a través d'una porta; aquesta encara és visible en el pòrtic realitzat durant les obres d'intervenció de Joan Bassegoda en els anys 70 del segle XX. Dels testimonis materials visibles -i els perceptibles als murs a sota de l'arrebossat- i de la recerca documental, s'han extret les següents conclusions que a continuació s'exposen:

Tant el material com el treball i les mides dels carreus en planta baixa i primer pis, apuntarien a l'existència d'un volum primigeni que hauria format part del projecte original, al voltant del primer quart del segle XIV. Aquesta primera edificació es veuria modificada en campanyes constructives posteriors, amb l'aixecament d'un nivell superior cap a la primera meitat del segle XV. Aquest supòsit parteix de l'observació d'un canvi en l'estructura en alçat d'aquest espai: s'aixequen els contraforts cap a la banda del claustre -mentre que els que donen al Camí de les Donzelles mantenen l'alçada, probablement original. Aquest recreixement respon a la necessitat de recolzar el nou sistema de coberta amb dos arcs diafragma, la morfologia del quals apuntaria a aquestes cronologies- al voltant de la primera meitat del segle XV-. Tanmateix el mur més meridional -cap a refetor- es presenta desvinculat de la caixa mural

primigènia i dels contraforts, fet que apuntaria a una construcció posterior amb finalitat divisòria en els espais d'aquesta zona del monestir.

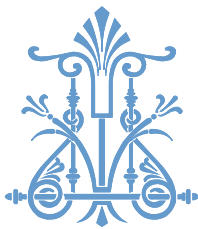
Per tal d'accedir al primer pis de dit espai es construiria l'escala que avui dia es conserva a la banda més septentrional del claustre. L'edificació d'aquesta escala obligaria al rebaix de la part inferior dels dos contraforts més propers a aquesta zona

Hi hauria, doncs una primera fase relacionada amb la cronologia fundacional del monestir -cap a 1326- a jutjar per els vestigis materials apreciats, com el tipus de pedra granítica (pedra de Pedralbes) i la disposició de la mateixa, aparentment, sense seguir filades isodòmiques, apuntaria a una fase probablement fundacional en la seva construcció. Tanmateix tot semblaria indicar que el contrafort pertanyeria a una segona fase immediatament posterior tal com es dedueix de la manca de solidaritat d'aquests amb l'esmentat mur i la dissemblança de treball dels carreus.

Cap a la primera meitat del segle XV hi hagué una important campanya d'obres que conformaria l'espai que més o menys veiem avui dia. Durant aquesta intervenció -es realitzarien els arcs diafragma que suportarien una coberta de fusta a doble vessant, avui dia transformada en les intervencions dels anys 70 del segle XX- en una volta de canó apuntada.

Tanmateix, les finestres coronelles obertes a la banda del claustre i a la banda de l'esmentat Camí de les Donzelles, responen per la seva morfologia -amb els arcs lleugerament apuntats- a cronologies més pròpies del segle XV. Aquest fet ens portaria a pensar que l'espai anomenat tradicionalment Sala de la Reina no seria tal, ja que durant els anys que la Reina Elisenda de Montcada va habitar al monestir -des de 1327 fins a la seva mort al 1364- no estaria construït tal com el veiem actualment.

Des de mitjans del segle XVI i durant el segle XVII es produeixen obres al monestir, algunes de les quals afecten a aquest costat més occidental. Així, es realitza una porta de comunicació entre l'espai conegut com Sala de la Reina i el Camí de les Donzelles i una altra entre la dita sala i el dormidor. Es

construeix també un volum quadrangular -i molt probablement de poca alçada- que ja apareix reflectit al plànol del segle XVIII. Aquest cos es veu ampliat molt probablement entre 1734 i 1752, amb la construcció d'un nivell superior a sobre de l'esmentat i un nou volum a la banda més septentrional, amb motiu de les obres portades a terme per la construcció del nou noviciat.

L'operació més contemporània es correspon amb les obres de restauració portades a terme sota la direcció de Joan Bassegoda i Nonell als anys 70 del segle XX. Aquesta intervenció comporta la recuperació d'un suposat pòrtic medieval de fusta recolzat a sobre de dues columnes de pedra. L'agressiva intervenció realitzada, a més a més de la recuperació parcial del mateix -només una de les columnes ja que l'altra queda casi embeguda al mur, sense cap funció estructural- no permet donar una cronologia més o menys ajustada del mateix.

A més de la intervenció en el pòrtic, es modifica el nivell de sòl de la dita Sala de la Reina, ja que fins aquestes dades i -probablement- des del segle XVI hi havia tres petites cel·les en una mena de nivell entremig que foren enderrocades en la mateixa campanya contemporània.

El refetor del monestir

L'espai destinat a refetor constitueix uns dels més rellevants de tota aquesta zona; la morfologia i la composició del parament visible des de la zona de clausura, ens remuntaria a una fase primigènia en la construcció del conjunt monàstic -tal com succeïa amb els murs de planta baixa i primer pis de la Sala de la Reina-. Malgrat la importància de les dades extretes d'aquesta anàlisi, la intervenció -principalment l'encitat avui dia visible- realitzada en dates contemporànies sobre aquest parament, ho ha desvirtuat fins a tal punt que és molt difícil confirmar plenament el supòsit anterior. No obstant, és possible donar unes cronologies relatives al volum tractat fixem-nos en els vestigis material i amb el suport de la documentació històrica.

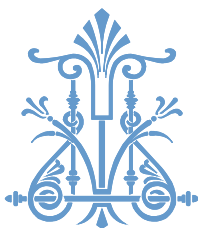
Hi hauria una primera fase relacionada amb la cronologia fundacional del monestir -cap a 1326- a jutjar per els vestigis materials apreciables, com el tipus de pedra granítica (pedra de Pedralbes) i la disposició de la mateixa, aparentment, sense seguir filades isodòmiques, apuntaria a una fase probablement fundacional en la seva construcció. Tanmateix tot semblaria indicar que el contraforts pertanyerien a una segona fase immediatament posterior tal com es dedueix de la manca de solidaritat d'aquests amb l'esmentat mur i la dissemblança de treball dels carreus.

Cap a la primera meitat del segle XV hi hauria hagut una important campanya d'obres que conformaria l'espai que més o menys veiem avui dia. Durant aquesta intervenció -es realitzarien els arcs diafragma que suportarien una coberta de fusta a doble vessant, avui dia transformada arran de la intervenció als anys 70 del segle XX- en una volta de canó apuntada.

Tal com ja s'apuntava al parlar de la Sala de la Reina, la paret més septentrional del refetor pertanyeria també a aquesta fase del segle XV ja que no hi ha relació en planta entre aquest mur i el contrafort construït en aquest punt la funció del qual, seria recolzar l'arc diafragma que en aquest tram no hi és. Per aquest motiu, tot semblaria indicar, que originàriament, l'àmbit destinat a refetor i la planta baixa i primer pis de la Sala de la Reina formarien un espai continu fins la divisió del mateix al segle XV.

Un aspecte més recolzaria aquest supòsit; al pany superior del mur -sota la línia de coberta- són visibles diverses alteracions murals referents, molt probablement, a un nivell de finestres encastrades, que es correspondrien amb aquest volum primigeni. Una d'aquestes finestres -l'única conservada de totes elles- es troba al pis superior de la cuina, adossada al refetor molt probablement en cronologies del segle XV. Les finestres que veiem actualment s'haurien fet molt probablement en aquestes mateixes dades del segle XV, però l'arrebossat exterior es correspondria amb les intervencions del segle XX.

Aquest cos de finestres és parcialment perceptible en el parament del refetor pel canvi en la disposició dels materials, aspecte que la converteix en l'única finestra conservada visible, d'aquesta fase. El fet que s'hagi conservat deu tenir relació amb la construcció de la cuina.

A la banda del claustre, l'observació dels vestigis materials al paraments no ha estat possible a conseqüència de l'arrebossat pictòric contemporani que cobreix el mur. Per aquest motiu no es pot donar certesa del tipus de material, malgrat que tot semblaria indicar que es troben en les mateixes cronologies del segle XIV. Pel que fa a la porta d'entrada al refetor des de el claustre i la que es troba en el pany de mur afrontat -que dona pas a les dependències de la cuina i el claustre dels gats- semblaria que formarien part del mateix projecte original.

La cuina del monestir

La cuina constitueix un altre dels àmbits més difusos des del punt de vista historiogràfic i arquitectònic del conjunt. Aquest espai, adossat al mur occidental del refetor, s'organitza en dos pisos comunicats entre si per una escala. La planta baixa es correspon amb la cuina pròpiament dita del monestir i es troba dividida en dues crugies fruit de les intervencions de reforma sofertes al llarg del temps.

Donada l'escassa documentació i els vestigis materials conservats, caldria pensar que la localització de la cuina, en el lloc que se troba avui dia, no formaria part del projecte original sinó d'una campanya constructiva posterior. Alguns dels testimoniatges materials visibles en la planta baixa de la cuina, justificarien també l'origen més tardà d'aquest volum respecte al del refetor. Concretament, en el pany de mur més oriental -en el qual s'obre el torn-, pot observar-se l'existència d'una estructura amb volta i amb sengles permòdols laterals que pot relacionar-se amb la possible existència d'una tribuna. Aquest vestigi, semblaria estar lligat amb una disposició volumètrica del refetor que difereix de l'actual i, anterior a la construcció de la cuina. Tanmateix els contraforts disposats al llarg del parament del refetor, resten embeguts en els murs en la caixa mural de la cuina, aspecte que ens indicaria -un cop més- que es tracta d'una estructura feta amb posterioritat.

La cuina es constituïria originàriament com un espai a dos vessants però, més baix que l'actual. Al fil d'aquest aspecte esmentat tenim constància de la construcció d'un arc a la cuina cap al 1423 que

podria relacionar-se amb el gran arc adovellat visible encara al segon pis de la cuina i que funcionaria com element vertebrador d'aquesta coberta. La idea de l'existència d'una coberta primigeni més baixa, es recolza amb el testimoniatge d'una finestra (ja esmentada al parlar del refetor), molt parcialment visible, -a causa de la capa de revestiment que la cobreix-, trobada al segon pis de la cuina, que formaria part d'un cos de finestres de l'actual refetor, desaparegut durant una de les intervencions fetes sobre aquest edifici.

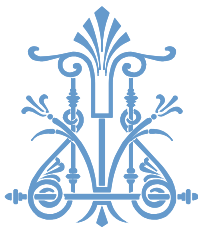
A més, l'àmbit de la cuina ha estat objecte de modificacions posteriors, així a mitjans del segle XVI i durant el segle XVII es duen a terme obres al pis baix de la mateixa que conforma parcialment l'aspecte que es veu actualment. Es construeixen els arcs que divideixen la cuina en els dos àmbits que hi ha avui dia i els armaris i els pedrissos, intervenció es podria posar en relació també, amb la construcció del conegut com Claustre dels Gats, localitzat a la banda més meridional de l'espai tractat.

Cap a la primera meitat del segle XVIII -i relacionat amb les obres del noviciat cap al 1734- es produiria l'aixecament del nivell de coberta del segle XV de la cuina, a una cota lleugerament més baixa que l'actual, aquesta última, fruit de la campanya d'obres portada a terme als anys 70 del passat segle.

El claustre dels gats

Donada la manca de dades documentals directes per atorgar una datació bàsica d'aquest safareigs, hauríem d'emprar com a elements de referència les cronologies dels edificis que envolten aquest claustre: recordem: la infermeria, el refetor i la cuina.

La infermeria és l'edifici que podem considerar més modern cronològicament parlant. Així, donat que es tracta d'una construcció datable "a priori" cap a la fi del segle XVI o fins i tot inicis del segle XVII, és versemblant suposar que el "Claustre dels Gats" sigui lleugerament posterior a aquest període, ja que com a espai clos no pot existir sense l'existència prèvia de la citada infermeria. A aquest període

atorguem la pràctica totalitat de les tàpies estratificades que s'han identificat, excepció feta de la corresponent a l'àrea de la cuina, que a banda d'altres consideracions, hauria de ser considerada a priori com anterior.

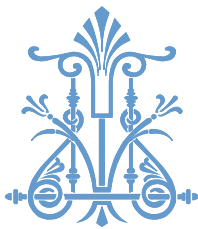
Les dades materials també ens indiquen refeccions puntuals pertanyents ja al segle XVIII, tot i que es tractaria d'operacions que creiem estructuralment poc significatives, per bé que creiem afectaren en certa manera l'alçada d'alguns dels murs que suporten les galeries del claustre. Desconeixem l'abast d'aquestes obres, malgrat podrien estar relacionades amb certes variacions a les cotes de paviment, les quals podrien haver estat forçades per operacions relacionades amb la conducció i canalització de les aigües.

Per trobar modificacions més significatives en el Claustre dels Gats hem d'anar més endavant en el temps. Així, cap els primers decennis o primer quart del segle XX, es produeix una important remodelació de l'espai, especialment amb relació a l'alçat dels pòrtics, ja que aquests passen a suportar una coberta nova amb la presència de terrats transitables, cobertes de vessants i una estructura central que, a través d'encavallades de fusta, suporta una teulada a dues vessants. Aquesta estructura cobreix definitivament l'espai de "pati" del claustre tot proporcionant una nova il·luminació zenital. A aquest moment del segle XX o una mica anterior (potser cap a la fi del segle XIX) també atribuïm la construcció dels dos safareigs que identifiquem a la part central de l'edifici, els quals fora versemblant suposar que cavalquen total o parcialment sobre estructures de similars per bé que anteriors en el temps. La nostra intervenció no va poder anar més enllà de les cales de parament realitzades, raó per la qual uns escrostonats més grans potser podrien solucionar aquesta qüestió.

Les darreres operacions històriques que es detectaren a través dels materials indicaven una important intervenció datable entre els anys 50 i 70 del segle XX –més probable cap a la dècada dels 60-. Es tracta d'unes obres que semblen orientades vers una certa voluntat de restauració arquitectònica de l'indret (o així creiem que haurien de ser interpretades), i són les responsables de la fesomia actual del claustre. L'actuació comportà la unificació del tipus i color del revestiment que veiem avui dia a les

parets de tancament, així com la realització de petites i puntuals remuntes dels murs de suport de les galeries i el seu arrebossat amb ciment Pòrtland. També atribuïm a aquest moment els encitats de ciment Pòrtland que ressegueixen les juntes per la cara interior dels esmentats murs de les galeries.

Recentment, aquets any 2019 l'espai ha esta objecte d'una important campanya de restauració, amb l'enderrocament de la coberta central de vessants, el canvi de les cobertes i la seva transformació en terrasses, a l'hora que un arranjament general per a poder obrir al públic el claustre i incorporar-lo al circuit de visita del museu.

SECTOR MÉS MERIDIONAL

(Infermeria, Abadia i sala Capitular)

La infermeria

Al cos d'infermeria s'han detectat una sèrie de testimonis materials que ens parlen d'una etapa molt primigènia, probablement relacionada amb el projecte medieval original.

Orígens i primeres transformacions. Segles XIV- XV.

Els testimonis visibles més antics es localitzen a la façana que afronta al nivell de planta baixa del claustre. Així, a la banda més oriental s'han identificat restes d'una obertura –concretament dels seus muntants- que malgrat la seva transformació en cronologies posteriors, ens parlaria d'un primer accés original; molt probablement el més antic conservat d'aquest costat del monestir .

D'altra banda, a la mateixa alçada de la façana que dona al claustre, s'ha localitzat el testimoni de dos finestres adovellades de pedra. Aquests elements, avui dia cegats, ens indicarien junt al testimoni de l'esmentada porta, l'existència d'una cota de circulació força més baixa a la que veiem actualment.

A més d'aquestes troballes, s'han analitzat altres elements estructurals, que permeten detectar dues fases constructives més en cronologies encara medievals. Així doncs, trobem dues portes d'accés a la infermeria en planta primera que es troben a una cota diferent a la del claustre; el fet de que la porta que dona accés a la infermeria des del claustre i la que ho fa des del refector estiguin a una cota més alta

–essent necessàries escales- ens indicaria que en una cronologia indeterminada del segle XIV es pujaria la cota de circulació fins al nivell aproximat que veiem avui dia.

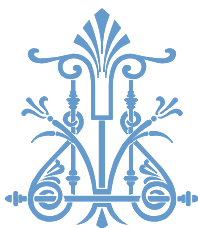
Al fil de l'anàlisi de dites portes, es va observar com els contraforts estan amagant parcialment els muntants. Aquest fet ens indicaria que no son solidaris amb el mur, es a dir, no estan fets alhora i per tant la seva construcció formaria part d'un nou projecte arquitectònic o una variació de l'original. Podríem relacionar la seva construcció amb la cobrició de l'edifici –que la documentació històrica del monestir situa al voltant de 1406-; tot i que la lògica constructiva ens parlaria d'arcs diafragma (com a la banda de l'abadia), no s'ha trobat cap testimoni al pis de sota coberta, on si que s'ha trobat el testimoni de dues finestres, probablement relacionades amb aquest nivell de coberta medieval.

El segle XVI i projecte barrocs.XVII

La documentació històrica del monestir és relativament escassa pel que fa les notícies referides a l'edifici de la infermeria i moltes d'elles son indirectes. Així, sor Eulàlia Anzizu recull a les seves *Fulles Històriques del Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes* que l'any 1568 el rei (Felip II) va fer donació de 600 ducats al monestir amb l'objectiu de *reparar* l'antiga infermeria medieval. És també d'aquets any la signatura del contracte d'obres entre la comunitat i el mestres de cases Bertran de Déu.

Al fil d'aquesta darrera notícia i atenent a la comparança entre el text del contracte original i l'anàlisi dels testimonis arquitectònics que veiem actualment de l'edifici, hauríem d'entendre que el projecte proposat no es portà a terme en la manera que havia estat redactat. Efectivament, diferències entre d'altres, quant al nombre d'estances i dels seus acabats, semblarien indicar que malgrat tenir-hi una forta relació projectual, l'edifici actual no mostra una relació estricta i per tant no és resultat directe del ja citat contracte de 1568 entre les monges i el mestre Bertran de Deu.

Tal com s'extreu del contracte amb l'arquitecte, es projectaria l'enderroc d'una part del primitiu tancament de la infermeria medieval cap a la banda de l'Hort de les Monges i la construcció de diverses

voltes de maó per cobrir un total de cinc espais. Tot semblaria indicar, si comparem aquesta proposta amb l'estat que presenta la infermeria en la actualitat, que aquest projecte mai arribaria a fer-se. Si bé és cert que podem trobar voltes de maó i pilars de pedra amb gola, aquests no es corresponen amb l'emplaçament i distribució espacial proposada al contracte del segle XVI. Així, doncs, la data de 1568 hauria de ser presa com una cronologia relativa pel inici de les obres de la infermeria barroca; es a dir, seria el pas en la gran transformació de l'edifici ja que contempla entre altres actuacions, l'enderroc d'una part de les estructures anteriors.

Malgrat, com dèiem, que la historiografia tradicional del Monestir ens parla d'una actuació de gran pes sobre a l'antiga infermeria al segle XVI, el testimoni materials analitzats *in situ* semblarien no recolzar totalment l'esmentada informació. Efectivament, l'anàlisi i la interpretació dels materials i la morfologia dels elements arquitectònics presents en l'edificació que veiem avui dia permeten evidenciar una important intervenció en aquest edifici cap al segle XVII. L'abast i tipus de dites obres ens faria suposar l'existència d'un canvi de projecte amb relació al contingut del contracte del segle XVI. Així, les obres s'iniciarien vers mitjan del segle XVI, però se seguirien desenvolupant fins ben entrada durant la primera meitat del segle XVII.

La interpretació de les dades extretes de l'anàlisi del conjunt arquitectònic que conforma la infermeria ens ha permès extreure una seqüència constructiva que es desenvoluparia bàsicament al llarg del segle XVII amb dues fases. La primera cerca els seus orígens vers la segona meitat del segle XVI, però bé que acabaria de fet vers la primera meitat del segle següent. La segona fase o període es correspondria a la construcció de les estructures annexes a la infermeria i per ritme constructiu caldria situar vers la segona meitat del segle XVII.

Les transformacions del segle XVIII

Les referències historiogràfiques relacionades amb la infermeria al segle XVIII són força minses. Amb tot, trobem algunes dades indirectes que, junt a l'anàlisi d'un dels plànols històrics del moment (cap

a la primera meitat del segle), dels materials i dels elements constructius, ens permeten detectar i delimitar les actuacions de reforma i arranament del conjunt d'edificacions que configuren l'actual infermeria.

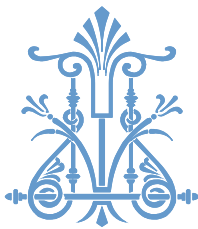
A diferència del segle XVII –el període de major significació constructiva– el segle XVIII es caracteritzaria per la realització d'obres puntuals que afecten als diversos nivells i edificis. Dins de les intervencions més significatives trobem la que afectaria a la zona on es localitzen les *necessàries* (lavabos) de la infermeria; també es realitzaria la remunta de l'edifici més oriental –just a sobre de l'actual Biblioteca Florensa– i, finalment, la construcció de la capella de la infermeria, aquesta última documentada cap al 1796 i que substituiria el refector del segle XVII.

La resta d'intervencions es limitarien a la construcció -i probablement renovació- de capelles a l'àmbit de les claraboies i la configuració de nous espais en la planta principal de l'espai annex a l'edifici principal de la infermeria.

La infermeria al segle XIX

El segle XIX es presenta com un període amb transformacions estructurals d'escassa rellevància a la banda del monestir on s'emplaça la infermeria. Aquestes actuacions -sovint menors-, consistiren en termes generals en la construcció d'envans entre alguns dels pilars de la planta baixa, obres que portaren afegida la compartimentació d'aquet nivell de l'edifici. El procés de divisió del espai no només afectà a les estructures en planta sinó també en alçat. Així, veiem aparèixer uns nivells d'alçat intermedis -a mena d'altells-, la proposta arquitectònica dels quals és constructivament de poca qualitat; tal com veurem més endavant.

Les actuacions contemporànies també comportaren el cegat d'alguns dels arcs localitzat en la planta baixa de la façana a l'Hort de les Monges, així com l'obertura de noves finestres i la transformació

d'algunes preexistents a la segona planta. Molt probablement aquestes darreres es poden posar en relació amb la construcció o remodelació d'algunes cel·les de les claraboies.

La infermeria al segle XX

El segle XX s'inaugura al Monestir de Santa Maria de Pedralbes un procés de canvi relativament important, especialment al voltant de la seva gestió. Al 1975 es va firmar el conveni entre el Monestir i l'Ajuntament de Barcelona que va donar pas a la creació del *Museu- Monestir de Santa Maria de Pedralbes*; al mateix temps, la comunitat es va traslladar a un nou edifici localitzat a la banda més occidental, on es localitzava l'anomenat Hort Gran de la clausura. Aquest fet va condicionar gran nombre de les intervencions realitzades a fi d'acondicionar els antic espais del monestir a les noves necessitats del museu.

En el cas del costat de la infermeria -fins al moment del inici de dit estudi- aquestes intervencions no van ser tan potents com a altres llocs del conjunt arquitectònic; això no significa que l'adaptació dels espais no hagi suposat la desaparició d'una bona part de les estructures dels diversos projectes arquitectònics i la transformació d'altres, especialment a partir dels anys 80.

L'Abadia

Aquesta zona del monestir de Pedralbes és resultat d'un llarg i dilatat procés històric en el que s'hi detecten nombroses intervencions, emmarcables en una seqüència cronològica que, iniciant-se en època baix medieval, arriba pràcticament al segle XX. Malgrat això, són identificables certs períodes històrics específics en els quals la zona gaudí d'una atenció especial pel que fa a la definició i transformació de les seves architectures. Així, sota un punt de vista general, podríem dir que som davant d'una àrea que comença adquirir la seva fesomia cap a la segona meitat del segle XIV, moment indeterminat (pels volts de 1364) en què són finides les construccions que delimiten el claustre per aquest costat més meridional.

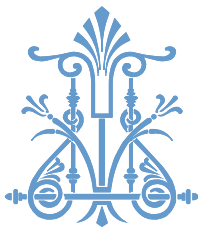
El segon gran moment constructiu de l'àrea cal situar-lo entre 1416 i 1419, dates en què, segons la historiografia, es construeix la sala Capitular. Aquesta operació afectà fins a un límit difícil de precisar, tota l'estructura de l'abadia, transformant la seva façana als horts i alterant la configuració interna dels forjats.

Identifiquem una següent fase constructiva que situaríem pels volts de la primera meitat del segle XV i que es concretà en l'aixecament d'un nou edifici que s'adossà a l'angle físic format per l'abadia i la sala Capitular. Es tracta de la construcció que hem identificat com a edifici més oriental. No podem precisar de major manera la datació d'aquest element ja que no comptem amb informacions historiogràfiques. Malgrat tot, la presència de la finestra conopial i el fet que es tracti d'una obra uniforme pel que fa que als seus materials constructius, ens portaria a un emmarcament històric proper a la datació que hem assignat.

El següent moment identificat ens porta a unes cronologies indeterminades del segle XVII, període en la que creiem que s'aixecà el cos que es coneix com a la nova infermeria. Tot i que les dades historiogràfiques ens parlen d'una cessió de diners per a la construcció d'aquest edifici l'any 1568, el cert és que els seus materials constructius i les seves solucions arquitectòniques són més modernes, tal com ja palesarem en anteriors treballs nostres.

Altrament, hem d'esperar al segle XVIII per veure finalitzat el frontis de l'hort de les monges. Efectivament, és al voltant d'aquesta datació quan es construeix el que hem denominat com a l'edifici més occidental. No podem precisar més aquesta aproximació cronològica per bé que atenent als seus materials, especialment la finestra que s'observa a la seva façana, fora versemblant una datació més aviat alta per aquesta construcció.

Finalment es detecta, sobretot a l'interior dels edificis, l'existència d'obres menors que, tot i desenvolupar-se en un ampli vano cronològic que s'iniciaria cap el mateix segle XVIII, serien bàsicament realitzades cap les primeries del segle XX.

La Sala Capitular

Els orígens. s.XIV. c.1326-1364

L'anàlisi i lectura crono-estructural de l'estat actual de la Sala Capitular, en especial la tipologia dels seus paraments petris i els testimonis de canvis en les seves formes i disposicions, permet observar -sens dubte- l'existència d'un moment constructiu primigeni; en definitiva de la primera estructura (conservada en alçat) en aquesta zona del monestir. Aquesta primera fase constructiva s'evidencia per diferents elements i característiques edilícies que o bé són observables actualment, o bé són deduïbles del procés de construcció del monestir en aquest seu costat sud-est:

- 1.- La presència d'una empremta de coberta de dues vessants força dessota de l'actual línia de coberta de la Sala Capitular.
- 2.- La relació física (solidaritat) del mur més oriental de la Sala amb la presència d'una muralla o clos (entenem que) per a la clausura i que es desenvolupava en direcció sud.
- 3.- L'existència d'importants desnivells del pla terreny entre les zones d'accés a l'interior del monestir i la part més meridional de la Sala.
- 4.- L'existència del que interpretem com a significatives modificacions en l'actual cota de circulació de la Sala a l'alçada del primer pis.

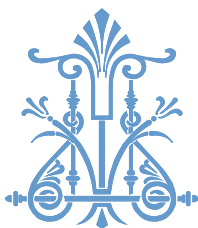
Quant a l'emmarcament cronològic dels trets edificatoris esmentats, les notícies historiogràfiques són força esparses alhora que del tot inconcises des del punt de vista estructural. Amb tot, disposem de dates i informacions generals que semblen tenir el consens general necessari com per a facilitar la datació relativa d'aquesta primera edificació. Així, sabem que entre els anys 1416-1419 la historiografia documenta tradicionalment la construcció de la Sala Capitular. No ens estendrem en aquest capítol en els detalls de la notícia, com fora el seu constructor o altres dades referides al procés constructiu, per bé

que amb seguretat son unes informacions històriques referides a la coberta de la sala amb la gran volta de creueria que corona el primer pis. Si atenent al fet que l'obra de la citada volta és, quan als materials i solucions constructives emprades, posterior en el temps -així ho demostra la remunta observada-, es fa del tot evident que aquell primer edifici que estem esmentant és per lògica constructiva anterior en el temps.

És fa difícil la concreció temporal d'aquesta fase primigènia, per bé que disposem d'arguments lligats a l'ús i fesomia dels espais d'aquest part del Monestir i d'alguna notícia històrica que hi podem relacionar. Efectivament, l'estudi ha posat de manifest la relació constructiva entre la part més oriental de la Sala i l'antic clos de clausura del costat sud del cenobi, ja que formaven la tanca més oriental del que avui dia coneixem com a l'hort petit; d'ús probablement exclusiu de les monges. Estaríem davant, per tant, d'unes construccions (sala i muralla) que més enllà de la seva data de concreta construcció, formarien part de les primeres edificacions del conjunt de Pedralbes, ja que d'acord amb el pla monacal són, a més, el tancament del claustre pel seu costat oriental i meridional. Al fil d'aquest discurs disposem d'una notícia (sovint menys tinguda) que ens diu que Constança de Cardona i Pinós feu una deixa de diners per a la construcció de la Sala Capitular l'any 1326. Més enllà de l'abast i concreció arquitectònica de la data anterior, aquesta notícia del segon quart del segle XIV permet encaixar de manera indirecta les informacions materials que hem palesat en el decurs dels nostres treballs i per tant situar de manera aproximada un punt temporal d'inici. Quant al moment de finalització d'aquesta zona de monestir, hom creu versemblant pensar en la data de 1364, moment en la que, de manera indirecta i amb coincidència amb la mort de la reina (Elisenda de Montcada), sabem que tota l'àrea ja era probablement construïda.

Vers la fesomia actual s.XV. c.1415-1419

És el segle XV, l'únic període en el qual podem relacionar de manera directa les notícies històriques conegudes a través de la historiografia amb la realitat física i arquitectònica de la Sala Capitular del Monestir de Pedralbes. Coneixem la referència que ens parla de la construcció de l'edifici

entre els anys 1415 i 1419; amb algunes concrecions posteriors -dins del mateix segle- amb relació a l'acabat final del primer pis de l'edifici. Amb tot, les dades no s'esplaien en comentar altres aspectes relacionats amb el procés constructiu i que de manera aproximativa podem intentar concretar tot seguit.

Així, aquesta segona fase edilícia es pot exemplificar amb diferents característiques edificatòries que, o bé són observables actualment, o bé són deduïbles del procés de reforma de la nova Sala Capitular:

- 1.- Les obres del segle XV consistiren en la remunta de l'edifici original del segle XIV per tal de poder construir-hi una gran volta de creueria com a sostre de la planta primera; el capítol pròpiament dit.
- 2.- El projecte de reforma comportà a més la construcció de tres nous contraforts de mesures i fesomia dissemblants, així com el rebaix de diferents paquets de terres per tal de fonamentar els esmentats matxons.
- 3.- L'obra no es coronà en la forma que veiem actualment sinó amb una altra coberta de la que desconeixem la seva fesomia.
- 4.- És versemblant suposar que el rebaix de terres també afectà l'interior de la planta baixa que, com a espai d'ús, naixeria en aquests moments.
- 5.- L'actuació de rebaix interior i exterior determina també la construcció de noves portes de pas en sentit transversal (est-oest) al ras de planta baixa i del pilar i arcs diafragma que podem veure actualment (no de les voltes).
- 6.- També s'actuà en el pati del costat sud de l'edifici amb la construcció d'una altra edificació de dos nivells d'alçat que comunicava per l'exterior (hi ha un pas original al contrafort més occidental) amb l'abadia i que utilitzava la muralla del costat est com l'altra paret mestra.

Les primeres grans transformacions s.XVI.1516

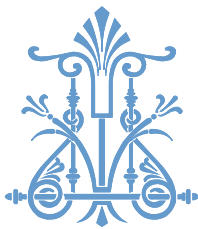
Com ja hem esmentat anteriorment, desconeixem la fesomia de la coberta de l'edifici cap el segle XV. En aquest sentit només disposem de dues opcions possibles. Per un costat, la proposta que hem plantejat en el capítol anterior, és a dir un terrat de vessants amb teules disposat sobre l'últim nivell del farciment de les voltes (una solució que podem identificar a diferents construccions gòtiques i tardogòtiques catalanes), o bé una coberta propera a la que veiem actualment. Al fil d'aquest discurs, una observació detinguda del coronament de l'edifici no permet distingir cap tall o canvi de parament que permeti deduir -més enllà dels arranjaments o actuacions menors- obres de significació en forma de remuntes o transformacions.

L'evidència material anterior ens indica, doncs, que a banda de l'actual coberta de quatre vessants, la forma i acabat del darrer nivell de l'edifici era la mateixa que va ser portada a terme al primer quart del segle XV. Les notícies historiogràfiques no ens aporten gaire informació al respecte, més enllà de la dada ja coneguda que el 1516 que ens parla del "*tancament del mirador del Capítol*". Hauríem d'entendre de la notícia, que l'edifici es coronà de nou; en definitiva es finalitzà, i per tant, tots aquells elements que participen de l'actual coberta haurien de pertànyer a aquest moment:

- 1.- El paviment i pilar central de la coberta.
- 2.- Els tres pilars octogonals amb base i capitell de cada façana.
- 3.- Tota la fusteria de la coberta de quatre vessants a banda de la possible existència de restauracions i refetes al segle XX.

Les reformes barroques s.XVII

Les dades materials sobre les modificacions realitzades a la Sala Capitular en aquesta fase, semblen concretar-se bàsicament en actuacions a la banda sud; en concret en l'àmbit de l'hort petit. Efectivament, no s'observen a l'interior de l'estructura obres de significació dins del període, més enllà

de les esdevingudes pel manteniment dels edificis. De molta major volada són els projectes que abastaren tot en frontis sud de l'edifici i que probablement caldria relacionar amb un important increment del espai destinats a l'Abadia i, de manera versemblant, a algun equipament lligat a la producció agrícola, emmagatzematge o corral.

Així:

- 1.- Es construeixen nous edificis de dos nivells d'alçat que s'adossen a la cara sud de la Sala i que es relacionen a nivell del primer pis amb l'Abadia.
- 2.- Aquestes construccions aprofiten una part del murs de les obres del segle XV, especialment amb relació a l'antiga comunicació a través del contrafort més occidental. Desconeixem les raons que motivaren la desaparició de l'esmentat edifici del segle XV.

A diferència d'altres fases anteriors, en aquest període disposen d'una planta general del Monestir on hi podem apreciar, encara que de manera forma senzilla, el seu volum construït vers la primera meitat del segle XVII.

L'estat actual. S.XVIII. c.1730-1776 i primeries segle XIX

A diferència de les fases constructives anteriors, en el cas de les obres del s.XVIII, hi trobem referències directes relacionades amb diferents estructures que tenen una important incidència en l'edifici de la sala Capitular; tant a interior com a l'exterior de l'edifici. Destacaríem en aquest sentit, les inscripcions que trobem en els dipòsits del nivell de planta baixa (1730) i, a la part forana, la llinda de les construccions del costat més oriental (1776), les quals són les responsables, entre d'altres funcions, del pas perimetral del primer pis conegut *el Bullói* que comunicava l'entrada del Monestir amb els edificis de l'Abadia.

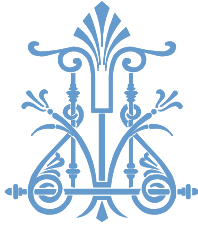
Quan a la planta baixa, la lectura estructural ha proporcionat suficients evidències com per a plantejar una datació relativa de les voltes que veiem actualment a la planta baixa. El primer criteri que s'ha de tenir present és la seva definició com a voltes de maó de pla; una tècnica constructiva que, deixant de banda casos polèmics i molt excepcionals (les voltes de la planta baixa de l'antic hospital de Sant Pau de Barcelona), no apareix en l'edifici catalana fins unes cronologies tardo-barroques; en definitiva fins el segle XVII. Val a dir, a més que és tracta d'una solució arquitectònica (la volta de maó de pla-cast. *bòvedatabicada*) que esdevé recurs comú en l'arquitectura catalana a partir del s. XVIII i, especialment, al llarg de tot el s. XIX

Atenent al marc temporal anterior, una observació detallada dels elements materials que configuren les voltes ens permet avançar en la seva delimitació cronològica. Així, per sobre dels arcs, hom pot identificar la presència d'una paret de maons (de tipologia tardo-barroca) que és la reposable de recollir les càrregues laterals de les voltes. Aquests murs, serien, de fet, una remunta feta sobre els esmentats arcs, els quals pertanyen a l'obra anterior del s.XV.

Podem perfilar encara una mica més la datació de les voltes si parem atenció a la seqüència arquitectònica del cegat de la porta que es troba en contacte amb els dipòsits.

Efectivament, avui dia la porta mostra un cegat de maons de disposició plana, al qual es lliura una de les parets que compartimenta els esmentats dipòsits de la planta baixa. Es dedueix d'aquest fet, que aquella compartimentació ha de ser cronològicament posterior o bé contemporània al cegat de la porta. Si ens fixem a més que la volta imposta sobre els maons del tapiat de la porta, ja que en cas contrari hauria d'haver-hi una llinda o ressalt -com es veu a la resta de la sala-, hauríem de concloure que la volta seria per tant posterior al repetidament esmentat tapiat de la porta.

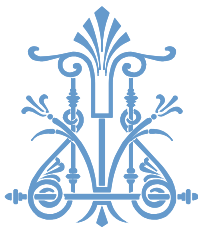
És en aquest punt on fem ús la data de 1730 del revestiment dels dipòsits. Així, si entenem que es tracta del moment de finalització dels recipients, i no d'una reforma, i que aquesta obra (la dels dipòsits)

determinà el cegat de la porta, es fa del tot evident que la volta seria o bé contemporània, o bé en el darrer cas, posterior en el temps.

A les quatre voltes semblen detectar-se algunes obres d'arranjament o canvi del format dels seus maons, arguments que podrien identificar actuacions de restauració d'una cronologia òbviament més tardada. Assenyalar finalment, que la construcció de les voltes comportà l'elevació del terra del primer pis en la forma i solució que veiem (restauracions a part) avui dia.

Pel que fa les obres detectades a la banda més meridional de la Sala, aquestes es mostren depenents cronològicament del moment marcat per la data de 1776, període de la construcció dels edificis del costat més oriental. Efectivament, més enllà de la seva contemporaneïtat - els materials semblarien correspondre a un moment una mica més avançat: vers la fi de segle XVIII-, les circulacions i accessos que veiem a les construccions del petit hort són deutes de les citades obres.

SECTOR MÉS ORIENTAL

(Església i vestíbul)

Pel que fa al sector més oriental del monestir, el treball ha permès replantejar la seva evolució física i cronològica de la construcció. Aquesta es pot organitzar en diferents fases a fi de fer-la més metòdica i comprensible, i abasten diferents períodes històrics en els quals es detecten èpoques de major activitat constructiva, o de rellevància en la intervencions portades a terme en el monestir i que es detallen a continuació.

Segle XIV. 1326- c. 1334/38

El 26 de març de 1326 es col·loca la primera pedra del conjunt i tot just un any més tard, el 3 de maig de 1327 entren les primeres monges clarisses al recinte. Cal suposar l'existència d'una estructura primigènia on s'allotgessin al temps que poguessin complir amb les premisses espirituals que l'Ordre establia.

c. 1334/38- mitjans del segle XIV

Prenent com referència l'any 1334, en el qual es té constància documental que vivien en el monestir unes 60 monges, podem associar el creixement arquitectònic del conjunt al de la comunitat monàstica.

Les obres de l'església en aquesta fase estarien prou avançades per a poder oficiar una missa en la segona capella del costat de l'evangeli en 1341. De la mateixa manera el mur de tancament als peus

del temple hauria d'estar realitzat en 1348, any de la contractació de la pintura mural a Bassa, *L'Arbre de la vida*.

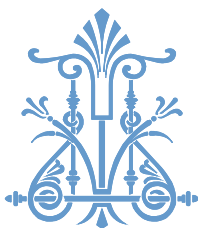
D'altra banda, assistiríem a una colonització de la zona del claustre en el vessant nord-occidental que es relaciona amb el contracte a Ferrer Bassa, entre 1343-1346, per a pintar la capella de Sant Miquel. En aquest període es construeix la coneguda com *Escala de la Reina* que permet l'accés al primer pis del claustre (únic construït en aquestes cronologies) i al que s'obren la Sala de l'Àngel -reformada en aquesta fase- i el cor alt de l'església.

Mitjan- final del segle XIV

Continua el procés de transformació del pis baix del claustre amb la construcció dels sepulcres d'Elisenda de Cardona i de Elionor de Pinós (+1362) al mateix temps que es tanca l'arc de l'escala de la reina deixant una porta d'accés a l'interior de l'espai.

Segle XV. Segona meitat

Es realitza la porta que comunica l'església -en el costat de l'evangeli- amb la sagristia i que podem situar en aquestes cronologies per les característiques morfològiques i estilístiques que presenta. La construcció d'aquesta porta evidencia la edificació d'un nou volum en aquesta zona del temple aprofitant l'espai entre els contraforts de la capçalera.

Segle XVI- c. 1576

Entre 1515 i 1519, Maria de Aragó és abadessa del monestir i es té constància documental d'unes obres portades a terme en el locutori, localitzat en aquestes cronologies al cor baix de l'església. És en aquest moment quan es tancaria la paret que s'obre a la nau del temple, creant un nou àmbit -tancat i aïllat de la nau-; davant la necessitat de mantenir la comunicació des d'aquest espai es realitza l'escala que arriba a la Sala de l'Àngel des de l'interior del mateix.

També es construeix el portal del monestir a càrrec de Consell de Cent, que permet crear un nou espai de sagristia. Al fil d'aquesta actuació, podem associar la data de 1514 (en el Cronològic de les monges) relacionada amb unes obres que afecten a la ubicació del torn amb l'aparició d'aquest nou àmbit de clausura.

Segle XVII

Aquest segle queda marcat per diversos abandonaments del monestir durant el període de guerra, així com per les reformes d'arranjament i manteniment. Les intervencions es limiten al canvi de voltes de la zona de la sagristia i el recreixement en alçada del mur del portal d'accés al monestir, relacionat amb la construcció d'un segon pis en aquesta zona.

Segle XVIII- c. 1777

En aquest període conservem algunes referències cronologies directes en aquesta zona de l'edifici. A la llinda de la porta que actualment dona pas a la zona del personal de seguretat del museu es conserva la data de 1776; podem relacionar aquesta intervenció amb la d'ampliació de l'espai entre contraforts de la capçalera, relacionant aquesta amb noves obres al torn en 1777 -data recollida en el

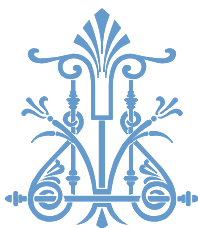
Cronològic de les Monges-. Els vestigis materials ens duen també a constatar la construcció d'una escala en aquest nou àmbit que comunica la planta baixa amb el confessionari situat en el primer pis.

Segle XIX

Aquest període coincideix amb les obres de restauració portades a terme per Joan Martorell. Entre les intervencions realitzades en aquestes cronologies està la del recalçament del mur central de cor baix de l'església, per al que es col·loquen dos pilars a fi de suportar el pes del nou òrgan.

Segle XX

Les obres més contemporànies es limiten a intervencions de menor envergadura com l'escala d'accés al portal del conjunt monàstic, les reformes en el torn en 1923 o les del combregador en 1961. En 1975 es realitza l'obertura de la porta entre el sepulcre de la reina i l'església.

EL CLAUSTRE

1. El primer element construït al claustre hauria estat la barana o ampit corregut de la planta baixa. Aquest element de pedra hauria servit inicialment com contenidor de terres de l'hort. Es dedueix que posteriorment s'haurien construït els matxons i les galeries en base a:

- Els matxons no son solidaris amb la barana sinó que s'aixequen sobre ella.
- Les bases de les columnes queden descentrades de les peces de pedra que rematen la barana. El seu ritme aleatori respon al ritme de les arcuacions.

2. Les primeres galeries construïdes en la planta baixa del claustre haurien estat la septentrional i la occidental (costat dormitori i costat refetor) tal com es dedueix de la interpretació material i documental:

- Les galeries septentrional i occidental presenten arcuacions amb dovelles més petites que es corresponen amb models més primitius.
- Les impostes dels arcs transversals de la planta baixa del claustre apunten a que els del sector oriental serien més moderns que els del occidental.

3. La galeria oriental de la planta baixa (costat església) hauria estat l'última del procés constructiu del nivell inferior del claustre.

- Existeix una similitud material i estructural entre les arcuacions de la planta baixa i del primer pis, totes dues amb dovelles més grans que apunten a cronologies més modernes que la resta de galeries.

4. La primera galeria construïda del nivell de primer pis del claustre hauria estat la corresponent a la banda oriental del conjunt (costat església).

- Es justifica amb la sincronia material i estructural amb la galeria de planta baixa de la mateixa banda.

- És l'única galeria de primer pis on les impostes dels arcs són solidaries amb els matxons angulars.

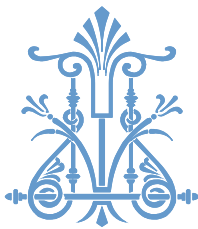
5. La següent galeria construïda del nivell de primer pis hauria estat la septentrional (costat refetor):

- Es justificaria amb l'existència de l'anomenada Escala de la Reina i la porta adovellada a cota del primer pis per accedir al dormitori, presumiblement l'únic accés a aquest edifici en cronologies medievals.
- La relació de notícies documentals que parlen de compra de teula per cobrir el claustre al 1411 (i que s'han associat a les galeries sud i occidental. Aquest fet ens porta a pensar que les galeries nord i oriental ja haurien estat cobertes amb anterioritat a aquesta data.

6. El projecte arquitectònic original del claustre medieval del monestir, hauria comprés la projecció de planta baixa i primer pis, tal com es dedueix de la relació material i estructural entre els dos nivells.

7. Al primer quart del segle XV s'acabaria el primer projecte: PB+1. En aquest sentit, creiem que l'inici de les obres es mostraria depenent cronològicament de la desaparició de la Reina Elisenda al 1364, tant pel redimensionat dels espais del propi monestir -no oblidem que a la mort de la reina s'amplien certs àmbits del monestir que haurien estat fins el moment del seu ús privat-, com per la possibilitat d'interactuar arquitectònicament amb les visuals del seu sepulcre, tot construint-t'hi els forjats i galeries d'aquella banda del claustre.

8. Entre 1422 i 1516 es construiria el segon pis del claustre. Es desmuntarien les cobertes de les galeries de la planta pis, es construirien els matxons i es construiria el segon nivell. Es cobriria reaprofitant la teula estreta del desmuntatge del primer pis, fet que justificaria que no s'hagi trobat cap notícia referent a una compra voluminosa de teules des del primer quart del segle XV. 9. Hem de suposar que al 1559 el claustre del monestir estaria construït amb l'estructura de planta baixa i dos pisos que més o menys veiem avui dia ja que:

- Apareixen a la documentació les primeres notícies que fan referència al mal estat en que es troba el claustre, fent necessari apuntalar algunes parts.
- En 1601 el Consell de Cent fa una donació per reconstruir la meitat del claustre.

Esquema de la seqüència crono-estructural el claustre del monestir:

- **Segona meitat del segle XIV.** Projecte i inici de les obres a partir de 1364. Els treballs comencen pel nivell de planta baixa amb la construcció de galeria més septentrional (costat dormitori) i continuen en sentit antihorari: galeria més occidental (costat refetor); galeria més meridional (costat infermeria) i, finalment, la galeria oriental (costat església) que seria la última en ser finalitzada del ras de planta baixa.

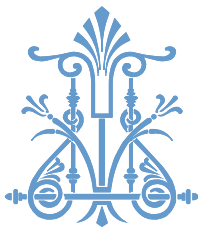
- **Final del segle XIV.** Ja està construïda i finalitzada la meitat del primer pis (dues galeries); unes obres que s'iniciarien pel costat més oriental (banda església) i continuarien de manera versemblant per costat més septentrional (costat dormitori).

- **Primer quart del segle XV.** Finalització del primer pis amb la construcció de dues galeries i la seva cobrícia; de manera versemblant: costats oest (refetor) i sud (infermeria) Final de les obres c. 1422.

- **Segona meitat del segle XV i primeries segle XVI.** Inici de les obres del segon pis i finalització de la galeria del costat sud (infermeria) abans de 1516.

- **1516- c.1559.** Període de finalització del segon pis del claustre. Desconeixem l'ordre de la construcció de la resta de les tres galeries que restaven per finalitzar.

- **Primeries del segle XVII.** Primeres restauracions i arranjaments deguts al mal estat de l'estructura; sobretot en el seu nivells superior. Unes actuacions que es desenvolupen al llarg del mateix segle XVII i fins i tot a les primeries del segle XVIII.

ELS EXTERIORS

(Les casetes i la muralla)

El clos del monestir

Actualment el cenobi mostra la presència d'un mur o paret de tanca que el circumscriu en la seves vessants nord, oest, sud i est. En aquest ultima orientació, la oriental, només des de la banda externa de l'església, donat que el tancament original (del que després en parlarem) en aquest costat desaparegué arran dels processos de desamortització (1836 i 1855) i de reparcel·lació de pla terreny del monestir a les primeries del segle XX. Aquesta és la raó per la que actualment en el que havien estat terrenys del monestir ocupats per les cases dels capellans trobem edificació privada. Destaca en aquest sentit el conegut com a Conventet - antiga residència dels frares franciscans -, que conserva encara el seu claustre medieval.

Els orígens (segona meitat segle XIV - c. 1350)

No disposem en aquestes dates de notícies documentals específiques del procés constructiu de les tanques del Monestir. Malgrat tot, estem en condicions de plantejar amb una certa versemblança el fet que el cos de clausura deuria estar ja construït en unes datacions lleugerament anteriors a mitjans de segle. La raó d'aquesta afirmació cal cercar-la en la necessitat projectual de delimitar els perímetres del monestir en atenció en existència de la clausura. Altrament sabem per notícies posteriors d'arranjaments i reformes de primera meitat del segle XV (1405-1430) que la tanca principal ja deuria estar acabada. D'aquests moments es conserven molt poques evidències materials. Específicament comptem amb l'anomenada Porta de Muntanya i el tram adjacent fins a l'actual clausura; tot i evidenciar l'existència de reformes. Pel que fa a la porta sud (o portal baix) estem en condicions d'afirmar la seva adscripció cronològica contemporània i per tant més enllà d'alguna de les seves parts, no es tracta d'una obra gòtica. Efectivament, d'aquest moment inicial només comptem amb una part molt petita del pany de mur sobre la qual se sobreposa la torre d'aquesta banda de mar. Cal assenyalar que l'estudi ha reflectit l'existència de dues fases constructives medievals, atès que les torres d'adossen a uns murs ja construïts i per tant serien de construcció temporal posterior. No creiem que existeixi un gran diferencial temporal

cronològic entre ambdues construccions ja que tècnicament les dues torres (més enllà de reformes) responen a tècniques constructives típicament medievals.

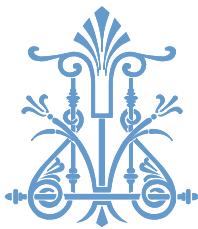
La continuïtat de les obres. Segle XV

Contràriament a la manca de notícies històrico-documentals del segle XIV, al segle XV disposem d'algunes notícies esparses que ens indiquen actuacions de caràcter constructiu en els murs de tanca de l'hort gran del costat més occidental. Així disposem de diferents dates, entre 1405 i 1430, que ens indiquen la realització d'obres fins i tot amb referències als mestres constructors i al tipus d'obra feta, sovint associada a murs de tàpia, paredat i fins i tot contraforts per corregir desnivells del terreny. Val a dir que actualment no tenim testimonis materials fiables d'aquestes actuacions.

Vers la fesomia actual. Segle XVIII

Tot i la lògica existència d'obres de reparació, al llarg del temps, bona part de les tanques i portals del clos que circumscriu actualment el recinte per la seva banda occidental i meridional van ser realitzades en un període comprès entre 1720 i 1771. Aquestes fases constructives es veuen refermades de minsa i escassa documentació de les obres referides a aquest tipus d'estructura. Resulta interessant el fet que bona part de les reformes es deuen a la caiguda de part de les tanques com a conseqüència del pas, segons les fonts, d'un "huracà" el dia 20 de Novembre de 1770.

Quan a la torre de la banda més septentrional - banda muntanya - tenim dades documentals i físiques que ens indiquen la seva transformació en presó l'any 1791.

La tanca actual. Segle XIX i XX

De nou, tenim un important dèficit de notícies històriques documentals en relació a les obres del moment del clos i portes del monestir, sabem però de la total transformació de la porta meridional - l'anomenat Portal Baix - a l'entorn dels anys 1802-1805 en el marc d'unes obres d'arranjament de la pròpia paret de la tanca. Seria versemblant atribuir aquestes obres a Jacint Torner, mestre de cases que sabem que actuà al monestir en aquestes dades i que va arribar a ser a més Alcalde de Sarrià. Trobem Torner també treballant a Barcelona com a responsable d'obres d'arranjament i establiment de contractes emfitèutics sobre edificis barcelonins.

Per trobar més obres documentades d'arranjament de la tanca cal remuntar-se a l'any 1949 en que Adolf Florensa projecta i realitza la obres de restauració de la torre del costat mar. Segons consta en el projecte que diposità en l'Arxiu Administratiu. Quan a la torre més septentrional, darrerament (2016) en el marc de les obres de manteniment del Monestir, l'arquitecte municipal Josep Maria Julià va actuar tant a l'exterior com a l'interior, sanejant i segellejant les juntes. Alhora, també va fer la torre practicable amb una nova escala de fusta.

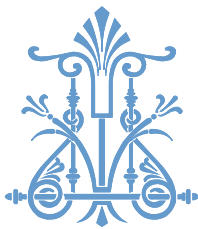
Les obres olímpiques de 1992 també afectaren la part més occidental del Monestir. Foren especialment afectades per la construcció de la Ronda de Dalt les tanques de l'hort gran, que encara es mantenen, tot i les reformes, dempeus. Són especialment significatives les obres d'enderroc i reconstrucció del sector nord oest de l'actual clausura, fetes amb una nova tanca de formigó.

"Les casetes" del sector sud

La necessitat de mantenir la clausura del Monestir va determinar que des d'un bon inici (segle XIV) existissin un seguit de dependències en forma de petites construccions residencials fora estrictament de l'àmbit conventual. Per una banda, les casetes associades a les clergues masculins que feien serveis espirituals a les monges del monestir. Altrament, també existien diferents construccions de petit format que servien per a donar aixopluc a persones que donaven serveis al Monestir, entre d'altres, com la majordomia i el forn.

Les diferents vicissituds viscudes pel monestir, en especial tots els processos de desamortització del segle XIX, han fet que d'aquelles construccions només es conservin tres exemples a partir del portal baix. Diferents informacions documentals, entre elles alguna planimetria d'època, ens indiquen que ja a la fi del segle XVII, la zona ja actualment ocupada per aquestes construccions disposava també d'alguns edificis associats a la majordomia del monestir. Això no obstant, les mateixes referències del plànol indiquen que una part important nord i sud del que ara ocupen les casetes eren patis oberts. D'aquests moments barrocs només conservem el nivell de planta baixa i pis dels parladors del costat meridional del Portal del Monestir i que recentment (2018) han estat repicats en el seu primer nivell. Aquests repicats han posat de manifest l'existència de diferents tipus de volta de maó de pla en forma de mocador o d'aresta. Alhora que han testimoniat les solucions tècniques de regularització del terraplè just en aquesta zona del monestir.

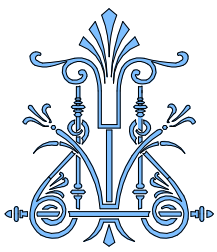
Per trobar l'origen de les actuals construccions hem d'anar, però, més enrere en el temps. Així cal interpretar en primer terme les característiques materials i constructives que s'hi poden localitzar. Destacaríem especialment l'existència de forjats realitzats amb bastes bigues de fusta associades a revoltos d'obra de maó massís. Aquests també els trobem treballant amb solucions de mur de paredat i en envans de compartimentacions internes de les cases. Altres aspectes de l'acabat arquitectònic també ens proporcionen referències que permeten acotar les cronologies de les construccions. Ens estem referint a les soleres de coberta amb conilleres de ventilació de la casa més septentrional (5-7) o ve les

característiques d'acabat i definició material de les baranes de ferro dels balcons que s'observen a les façanes.

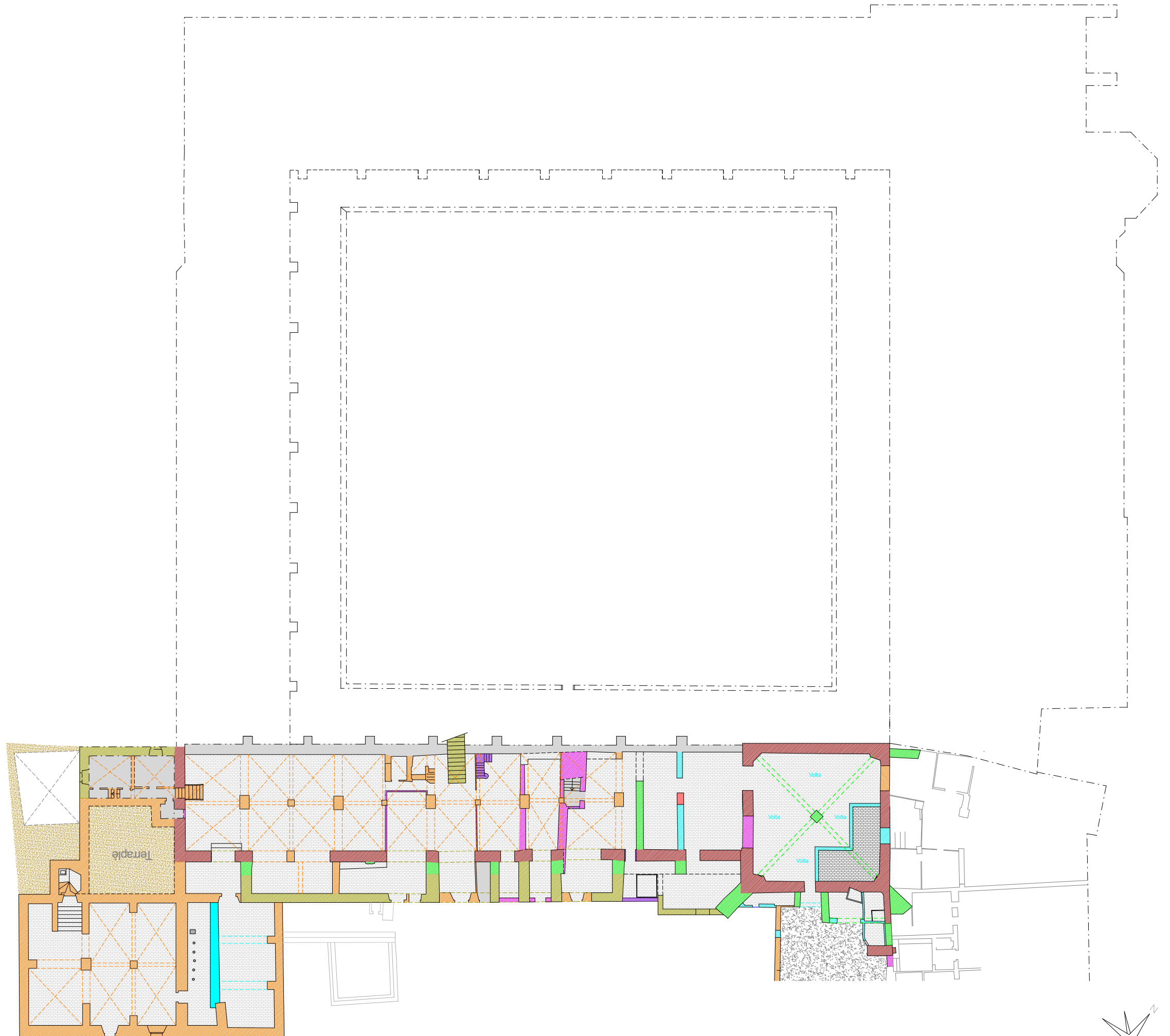
Les evidències materials anteriors posen de manifest l'existència de com a mínim dues fases constructives en relació als tres edificis de referència. La primera fase fa referència a les dues primeres finques (1 i 3 del carrer Baixada del Monestir) i a la planta baixa del número 5-7. Així cal interpretar l'existència de forjats de biga no treballada en els tres exemples citats, i en el cas dels dos primers, l'existència de balcons amb baranes de ferro forjat de secció simple. Les cronologies relatives d'aquests materials constructius ens portarien a una datació cronològica al voltant de la primera meitat del segle XIX, unes datacions que vindrien corroborades per les referències documentals que ens parlen de la construcció i reformes a les cases del monestir pels volts de l'any 1830. En aquest sentit creiem que es podien associar aquestes obres primigènies a la figura de Vicente Torner, mestre de cases i nebot del ja citat Jacinto Torner, i que sabem va intervenir com a mestre de cases en el monestir i que va treballar com a mínim fins a 1861.

Tanmateix, en el número 5-7 es detecten importants canvis associats a la construcció d'un nou terrat a la catalana com evidencien els forjats de bigueta de fusta amb bordó i evidentment la terrassa transitable amb la qual corona una part de l'edifici - que afronta al carrer -. La lògica constructiva fa pensar que aquestes actuacions també afectaren altres parts de la parcel·la, especialment aquelles associades a les terrasses posteriors i a la compartimentació i accessos verticals (la nova escala). Destacaríem també l'existència d'unes noves baranes metàl·liques amb barrots treballats, probablement de ferro podolat el disseny de les quals ja pertany als models finiseculars del segle XIX. Atenent a aquestes necessitats constructives, i sabent que ha estat una reforma que malgrat tot segueix utilitzant forjats de fusta, hauríem de situar aquesta reforma vers la segona meitat del segle XIX, amb una data límit posterior de 1880.

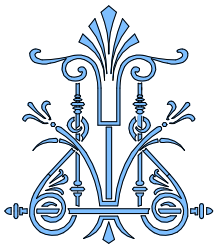
Planta Procares nivell claustre Proposta d'evolució crono-estructural

- Segle XI (des de 1326)
 - Fase primera ■
 - Fase segona ■
 - Fase tercera ■
- Segle XV. ■
- Segle XVI. ■
- Segle XVII. ■
- Segle XVIII. ■
- Segle XIX. ■
- Segle XX. ■

Projecte: Compilació dels treballs de recerca realitzats sobre els edificis i conjunt construïts del Monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona. Proposta d'avaluació crono-estructural			
Identificació croquis: Planta Procares nivell claustre Proposta d'evolució crono-estructural			
Realització: Reinald González (*) (*) Sobre base facilitada per la promoció			
Plànol 001	Escala A3 1/350	Escala gràfica 0 1 2 5 10	Novembre 2019

Planta baixa nivell claustre
Proposta d'evolució crono-estructural

- Segle XIV (des de 1326)

Fase primera

Fase segona

Fase tercera

- Segle XV.

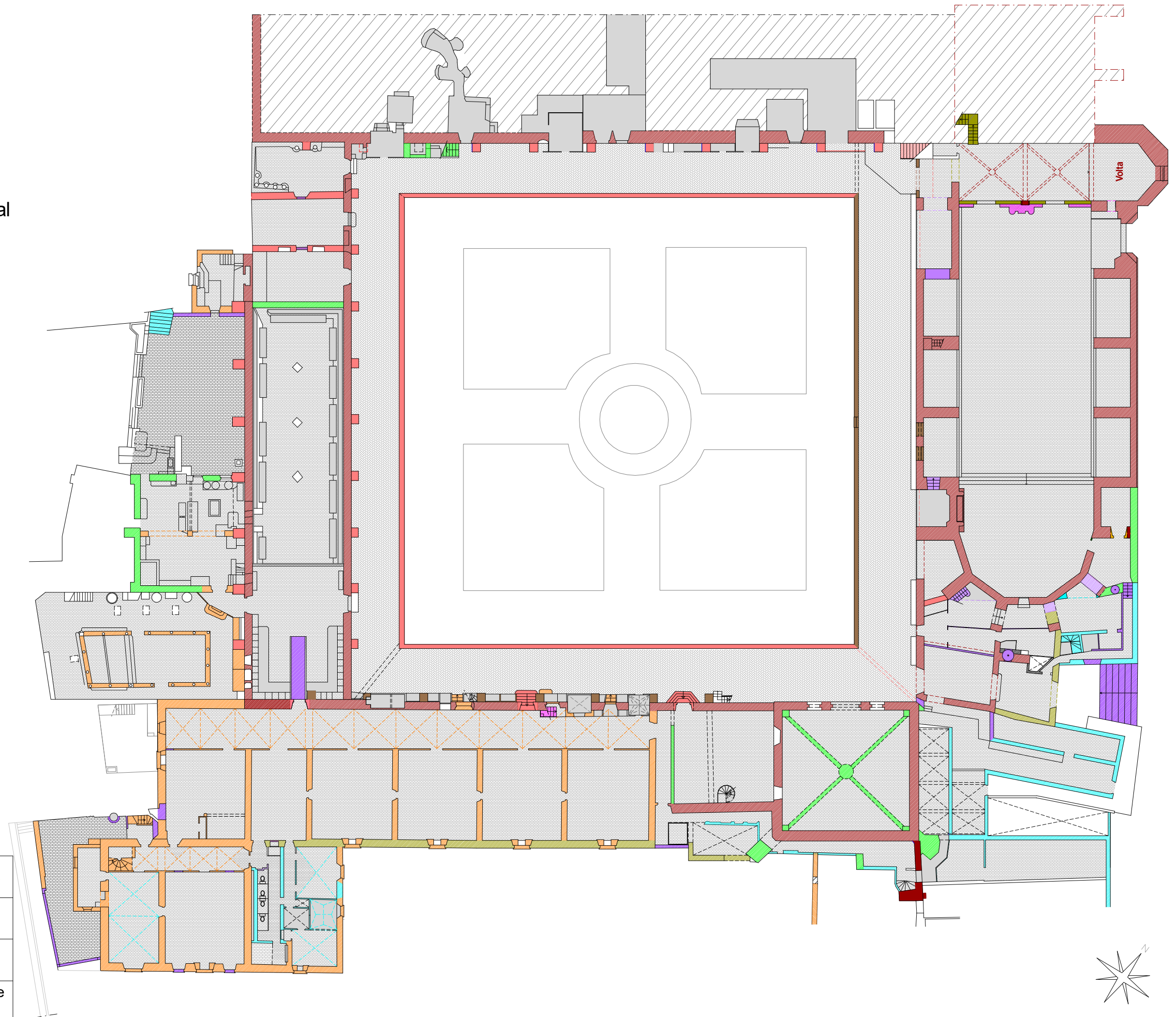
- Segle XVI.

- Segle XVII.

- Segle XVIII.

- Segle XIX.

- Segle XX.

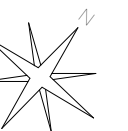

Projecte: Compilació dels treballs de recerca realitzats sobre els edificis i conjunt construïts del Monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona. Proposta d'avaluació crono-estructural

Identificació croquis: Planta baixa nivell claustre
Proposta d'evolució crono-estructural

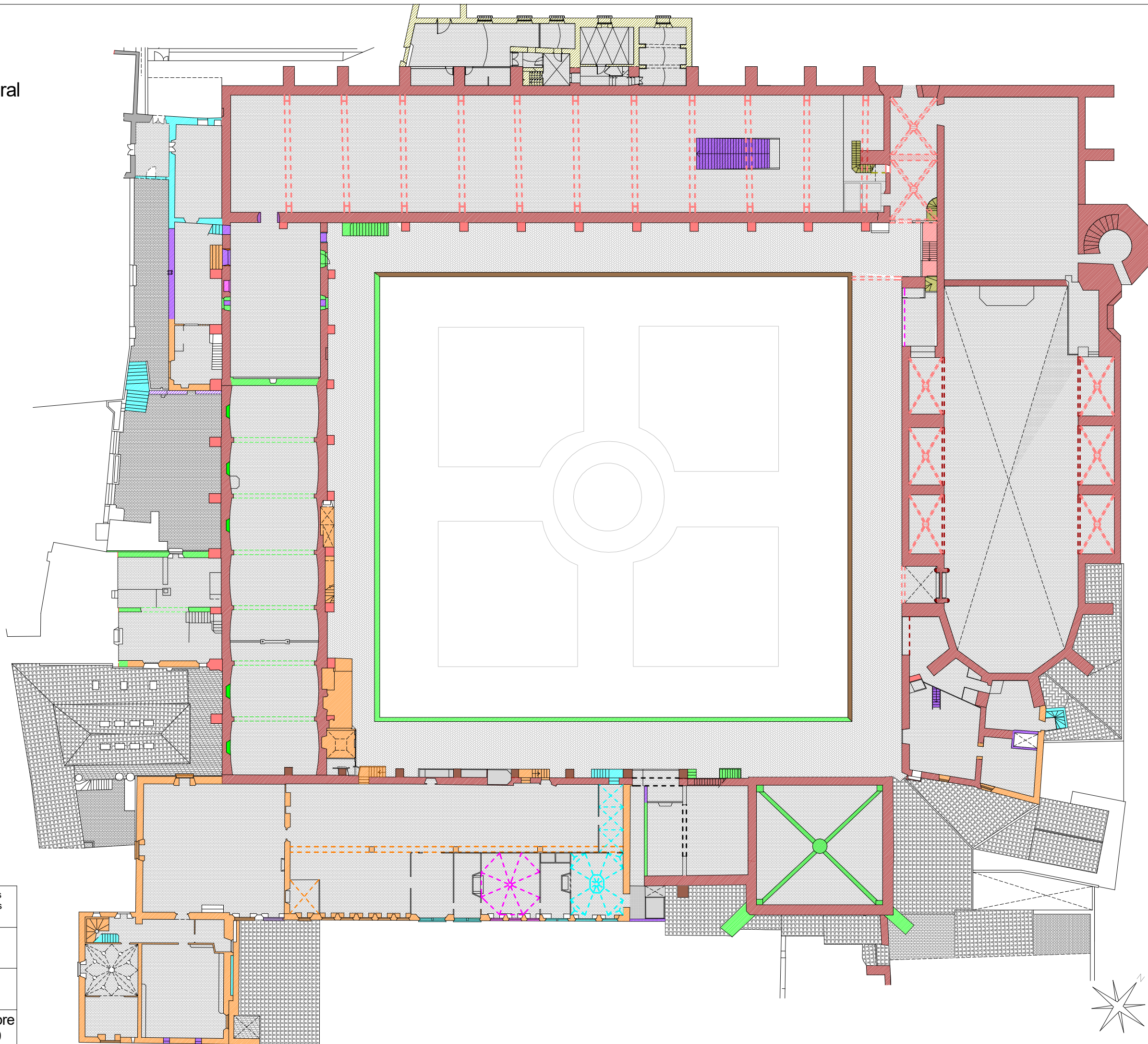
Realització: Reinald González (*)
(*) Sobre base facilitada per la promoció

Plànol 002	Escala A3 1/350	Escala gràfica 0 1 2 5 10	Novembre 2019

Planta primer pis nivell claustre
Proposta d'evolució crono-estructural

- Segle XIV (des de 1326)
 - Fase primera ■
 - Fase segona ■
 - Fase tercera ■
- Segle XV. ■
- Segle XVI. ■
- Segle XVII. ■
- Segle XVIII. ■
- Segle XIX. ■
- Segle XX. ■

Projecte: Compilació dels treballs de recerca realitzats sobre els edificis i conjunt construïts del Monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona. Proposta d'avaluació crono-estructural

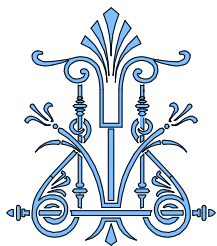
Identificació croquis: Planta primer pis nivell claustre
Proposta d'evolució crono-estructural

Realització: Reinald González (*)
(*) Sobre base facilitada per la promoció

Plànol 003 Escala A3 1/350 Escala gràfica 0 1 2 5 10

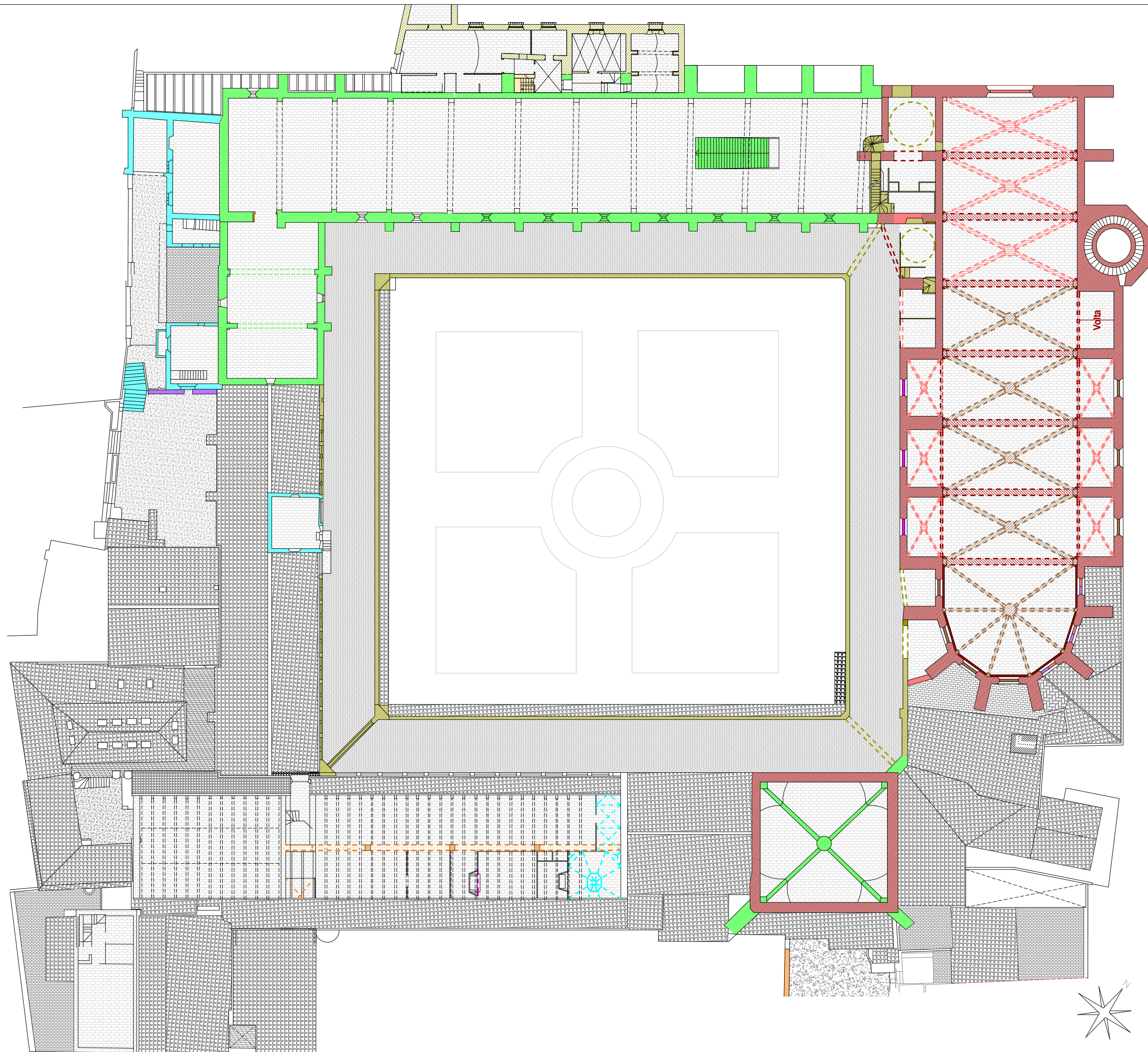
Novembre 2019

Planta segona nivell claustre Proposta d'evolució crono-estructural

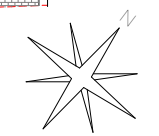
- Segle XI (des de 1326)
 - Fase primera
 - Fase segona
 - Fase tercera
- Segle XV.
- Segle XVI.
- Segle XVII.
- Segle XVIII.
- Segle XIX.
- Segle XX.

Projecte: Compilació dels treballs de recerca realitzats sobre els edificis i conjunt construïts del Monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona. Proposta d'avaluació crono-estructural

Identificació croquis: Planta segona nivell claustre
Proposta d'evolució crono-estructural

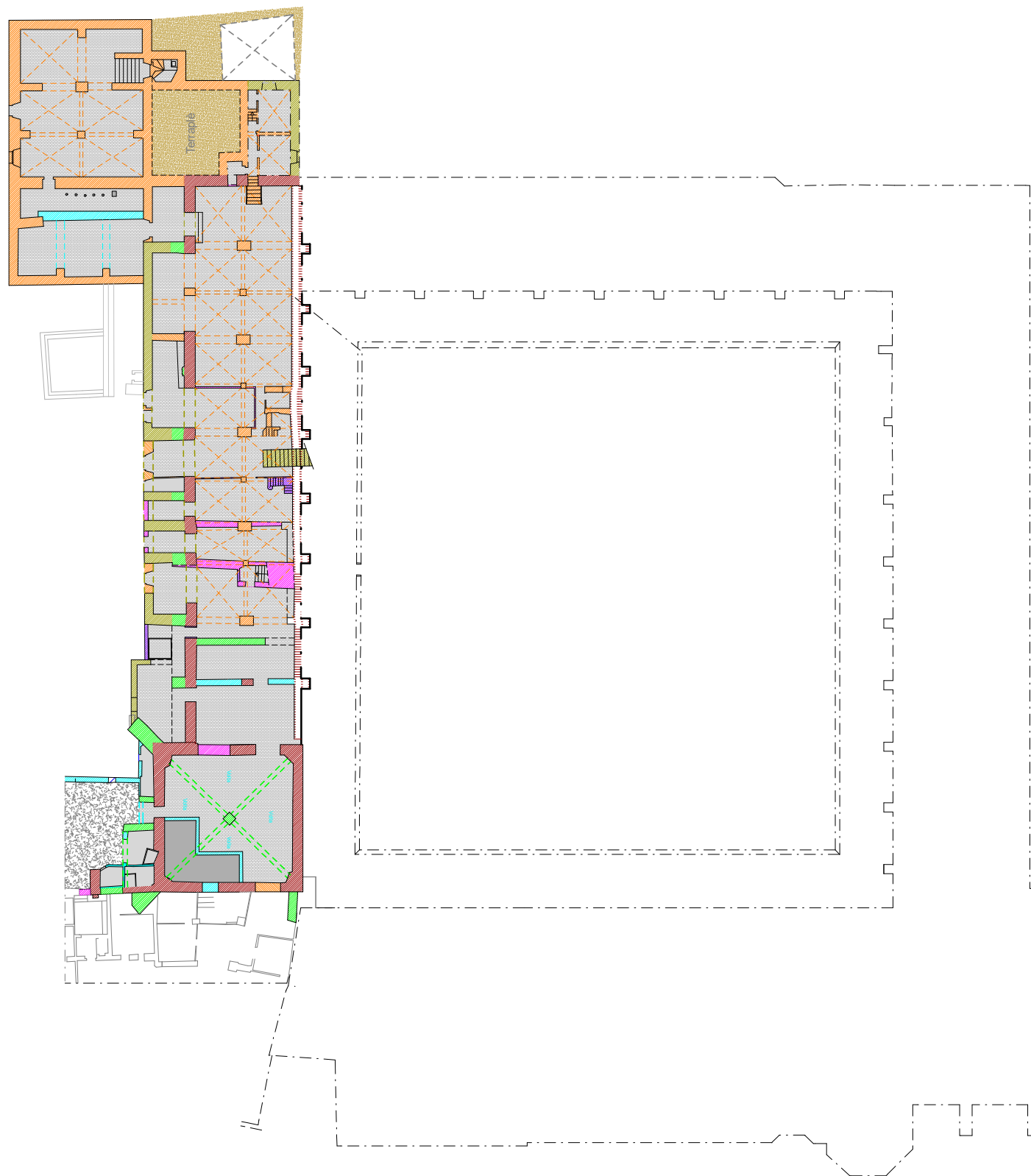
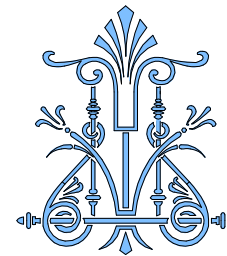
Realització: Reinald González (*)
(*) Sobre base facilitada per la promoció

Proposta de evolució crono-estructural del Monestir de Santa Maria de Pedralbes.

Planta Procures. Hort de les Monges

Estat actual

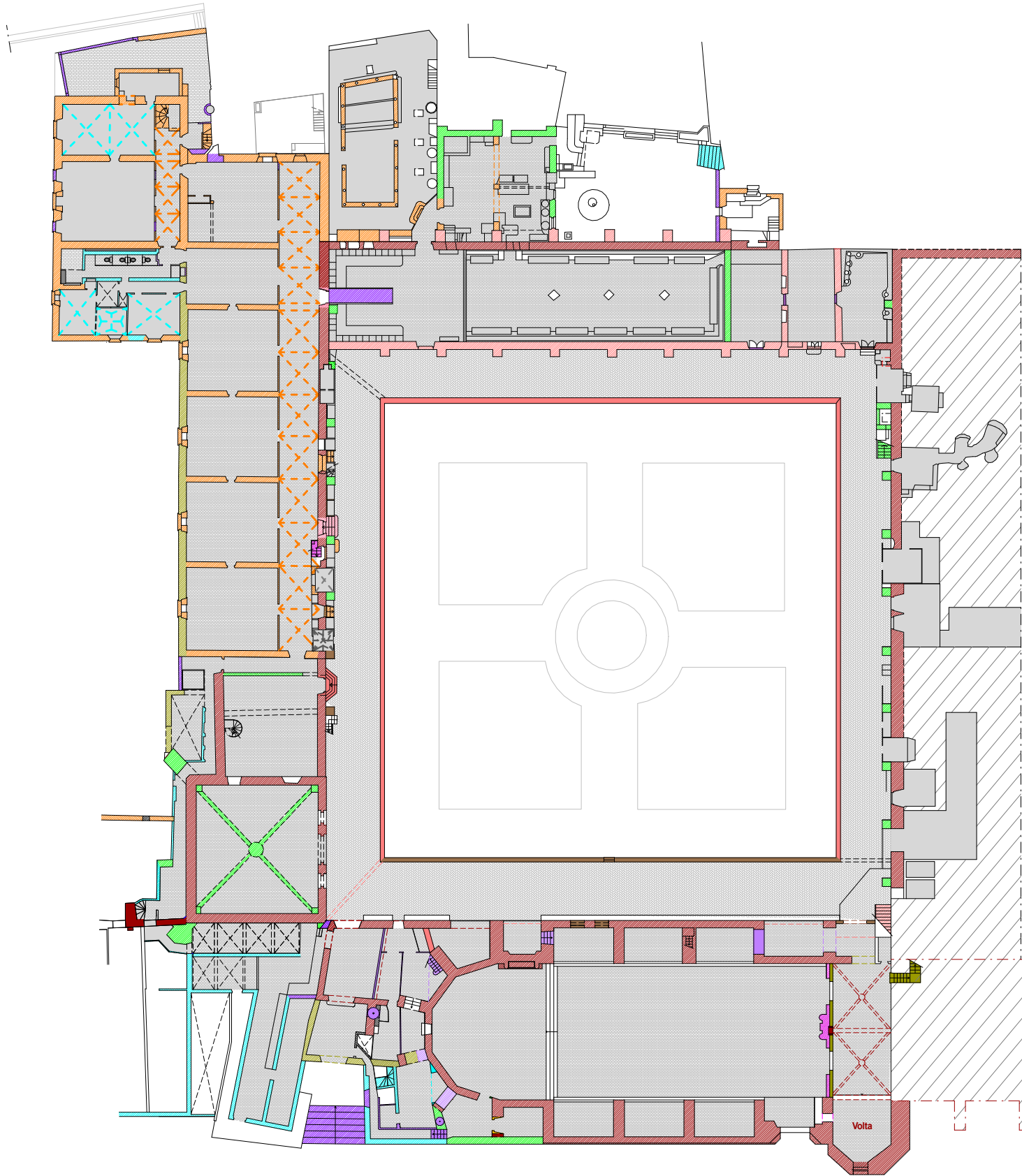
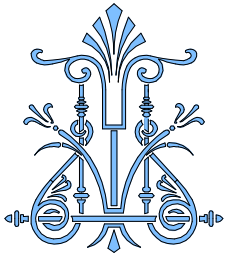

Església	Dormitori	Refetor	Infermeria	Sala Capitular	Abadia	
■ Segle XIV. 1326-c.1334/1338 ■ c. 1334/1338- mitjan s.XIV. ■ Mitjan - final s.XIV ■ Segle XV. Segona meitat ■ Segle XVI. c.1576 ■ Segle XVII. ■ Segle XVIII. c.1777 ■ Segle XIX ■ Segle XX.	Primera etapa. Segles XIV-XV ■ Fase I ■ Fase II Segona etapa. Segle XVI principis s. XVII ■ Fase III. Primera meitat segle XVI ■ Fase IV. Segona meitat segle XVI ■ Segle XX	■ Segle XIV. 1326- mitjan s. XIV ■ Mitjan - final s.XIV ■ Primera meitat Segle XV. c. 1436 ■ Segle XVI. c.1513 ■ Mitjan segle XVI- segle XVII. ■ Segle XVIII. c.1734- 52 ■ Segle XIX. 1877- 95 ■ Segle XX. 1970- 92	Segle XIV. 1326- 1406 ■ Fase I ■ Fase II ■ Fase III Segle XVI ■ Primera meitat s. XVI (1532) ■ Segona meitat (des de 1568) ■ Segle XVII. ■ Segle XVIII. ■ Segle XIX. ■ Segle XX.	■ s.XIV. c.1326-1364 ■ s. XV. c.1415-1419 ■ s.XVII ■ s. XVIII. c.1730-1776. ■ s. XIX	■ Segona meitat s.XIV ■ Primer quart s. XV ■ Primera meitat s. XVI ■ Final s.XVII ■ Primera meitat s. XVIII. ■ Obres menors s. XVIII, XIX i XX	
Plànol 005	Projecte: Compilació dels treballs de recerca realitzats sobre els edificis i conjunts construïts del Monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona. Proposta d'avaluació crono-estructural			Realització: Reinald González (*) (*) Sobre base facilitada per la promoció	Escala: 1/500 0 1 2 5 10 20	Novembre 2019

Proposta de evolució crono-estructural del Monestir de Santa Maria de Pedralbes.

Planta baixa del calustre

Estat actual

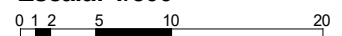
Església	Dormitori	Refetor	Infermeria	Sala Capitular	Abadia
■ Segle XIV. 1326-c.1334/1338 ■ c. 1334/1338- mitjan s.XIV. ■ Mitjan - final s.XIV ■ Segle XV. Segona meitat ■ Segle XVI. c.1576 ■ Segle XVII. ■ Segle XVIII. c.1777 ■ Segle XIX ■ Segle XX.	Primera etapa. Segles XIV-XV ■ Fase I ■ Fase II Segona etapa. Segle XVI principis s. XVII ■ Fase III. Primera meitat segle XVI ■ Fase IV. Segona meitat segle XVI ■ Segle XX	■ Segle XIV. 1326- mitjan s. XIV ▨ Mitjan - final s.XIV ■ Primera meitat Segle XV. c. 1436 ■ Segle XVI. c.1513 ■ Mitjan segle XVI- segle XVII. ■ Segle XVIII. c.1734- 52 ■ Segle XIX. 1877- 95 ■ Segle XX. 1970- 92	Segle XIV. 1326- 1406 ■ Fase I ■ Fase II ■ Fase III Segle XVI ■ Primera meitat s. XVI (1532) ■ Segona meitat (des de 1568) ■ Segle XVII. ■ Segle XVIII. ■ Segle XIX. ■ Segle XX.	■ s.XIV. c.1326-1364 ■ s. XV. c.1415-1419 ■ s.XVII ■ s. XVIII. c.1730-1776. ■ s. XIX	■ Segona meitat s.XIV ■ Primer quart s. XV ■ Primera meitat s. XVI ■ Final s.XVII ■ Primera meitat s. XVIII. ■ Obres menors s. XVIII, XIX i XX

Plànol 006

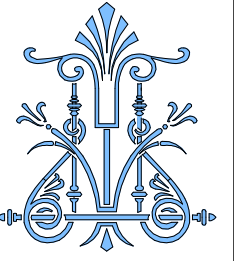
Projecte: Compilació dels treballs de recerca realitzats sobre els edificis i conjunts construïts del Monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona. Proposta d'avaluació crono-estructural

Realització: Reinald González (*)
(*) Sobre base facilitada per la promoció

Escala: 1/500

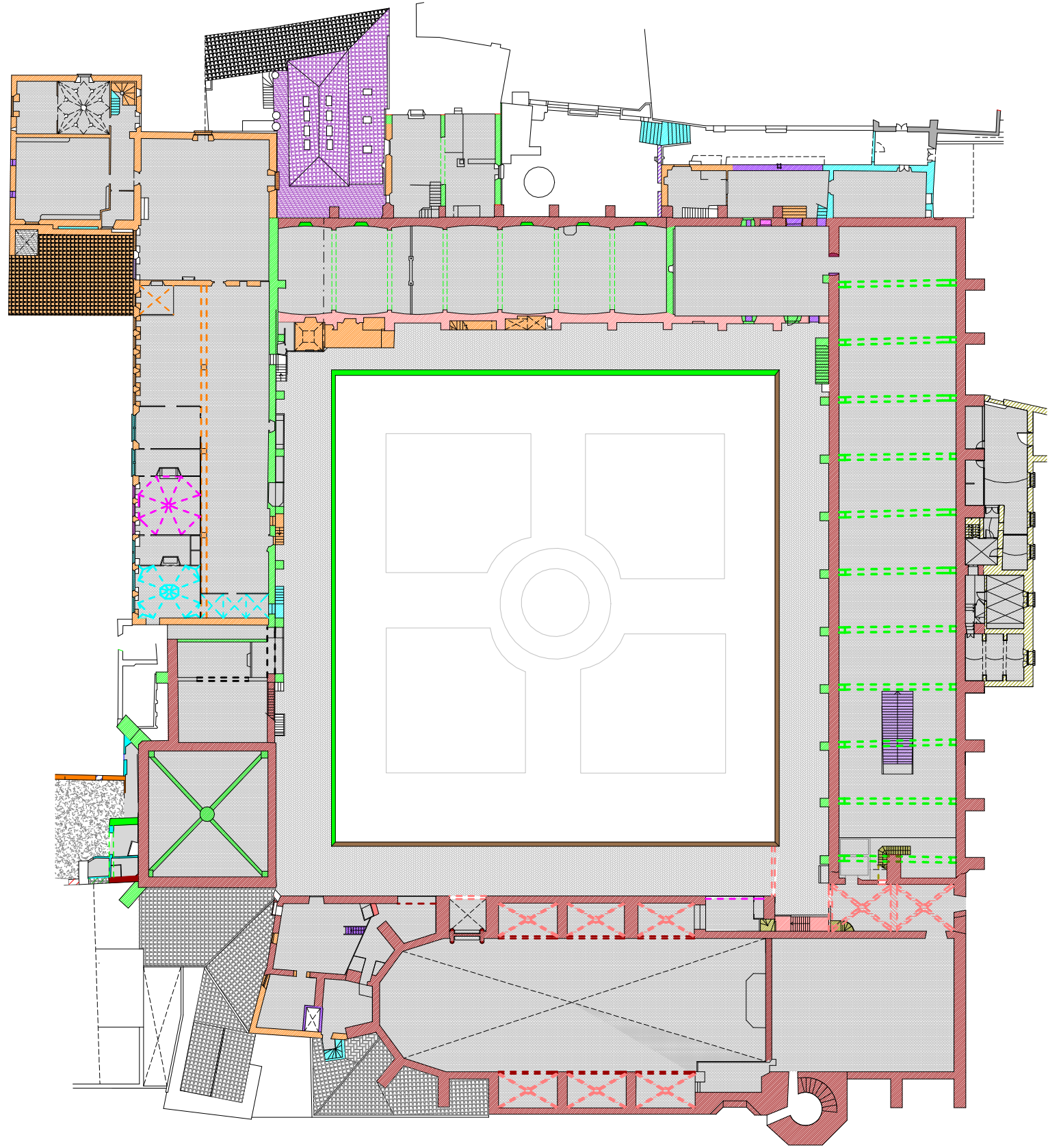

Novembre 2019

Proposta d' evolució crono- estructural del Monestir de Santa Maria de Pedralbes.

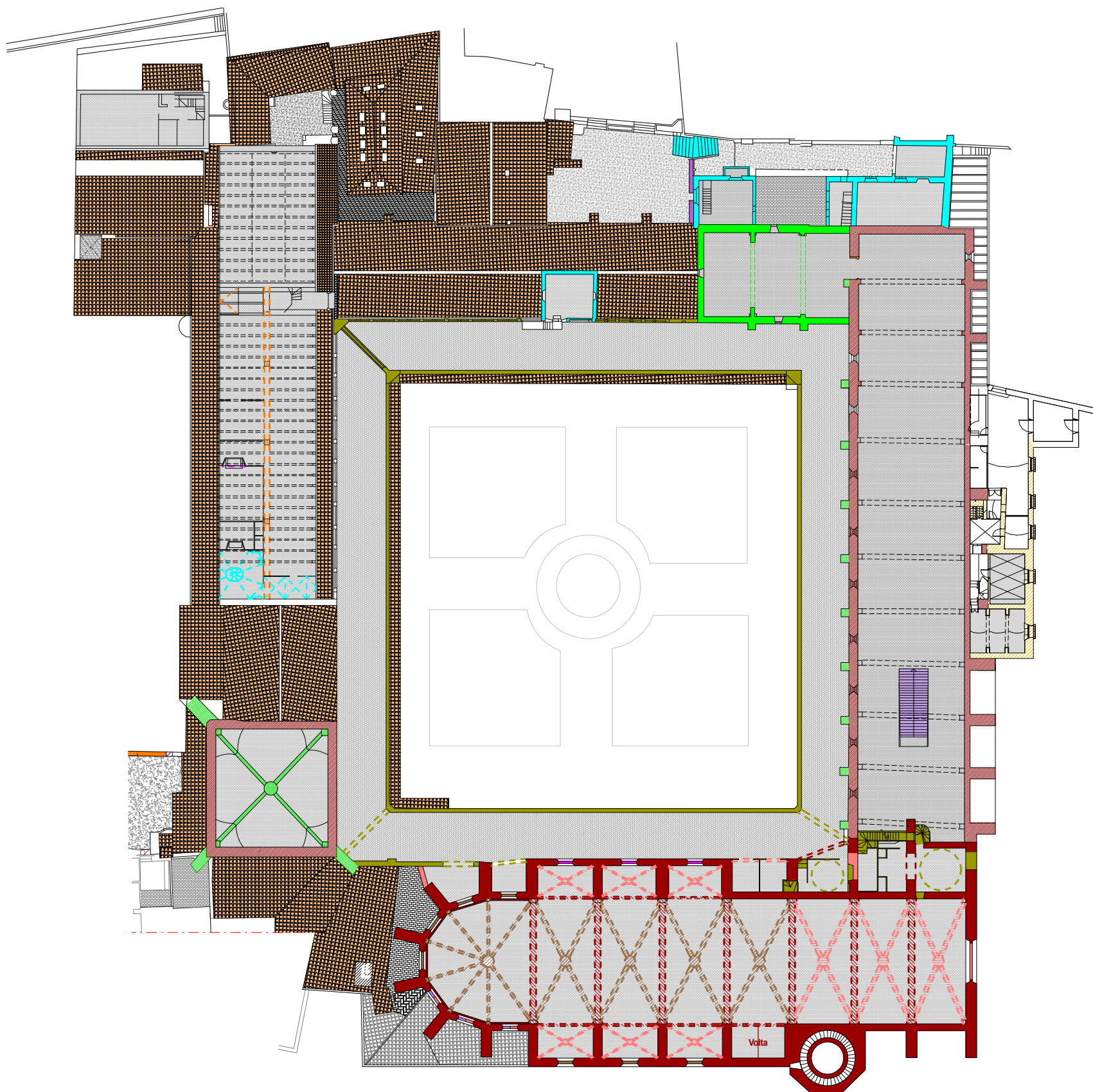
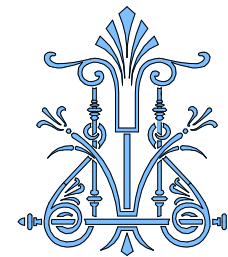
Planta nivell pis claustre

Església	Dormitori	Refetor	Infermeria	Sala Capitular	Abadia	
■ Segle XIV. 1326-c.1334/1338 ■ c. 1334/1338- mitjan s.XIV. ■ Mitjan - final s.XIV ■ Segle XV. Segona meitat ■ Segle XVI. c.1576 ■ Segle XVII. ■ Segle XVIII. c.1777 ■ Segle XIX ■ Segle XX.	Primera etapa. Segles XIV-XV ■ Fase I ■ Fase II Segona etapa. Segle XVI principis s. XVII ■ Fase III. Primera meitat segle XVI ■ Fase IV. Segona meitat segle XVI ■ Segle XX	■ Segle XIV. 1326- mitjan s. XIV. ■ Mitjan - final s.XIV ■ Primera meitat Segle XV. c. 1436 ■ Segle XVI. c.1513 ■ Mitjan segle XVI- segle XVII. ■ Segle XVIII. c.1734- 52 ■ Segle XIX. 1877- 95 ■ Segle XX. 1970- 92	Segle XIV. 1326- 1406 ■ Fase I ■ Fase II ■ Fase III Segle XVI ■ Primera meitat s. XVI (1532) ■ Segona meitat (des de 1568) ■ Segle XVII. ■ Segle XVIII. ■ Segle XIX. ■ Segle XX.	■ s.XIV. c.1326-1364 ■ s. XV. c.1415-1419 ■ s.XVII ■ s. XVIII. c.1730-1776 ■ s. XIX	■ Segona meitat s.XIV ■ Primer quart s. XV ■ Primera meitat s. XVI ■ Final s.XVII ■ Primera meitat s. XVIII. ■ Obres menors s. XVIII, XIX i XX	
Plànol 007	Projecte: Compilació dels treballs de recerca realitzats sobre els edificis i conjunts construïts del Monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona. Proposta d'avaluació crono-estructural		Realització: Reinald González (*) (*) Sobre base facilitada per la promoció		Escala: 1/500 0 1 2 5 10 20	Novembre 2019

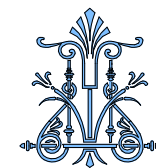
Proposta d' evolució crono- estructural del Monestir de Santa Maria de Pedralbes.

Planta segona nivell claustre

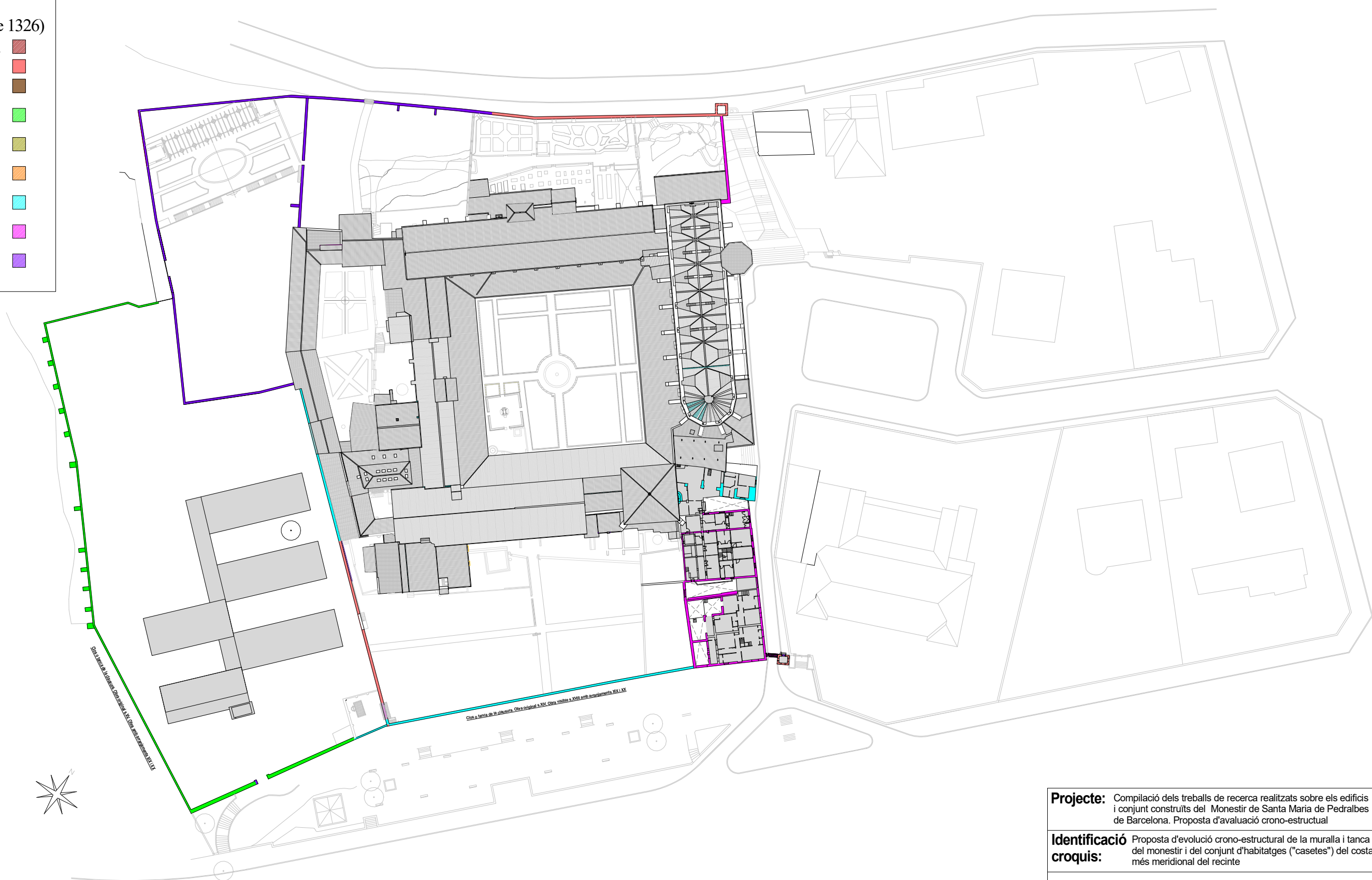

Església	Dormitori	Refetor	Infermeria	Sala Capitular	Abadia	
■ Segle XIV. 1326-c.1334/1338 ■ c. 1334/1338- mitjan s.XIV. ■ Mitjan - final s.XIV ■ Segle XV. Segona meitat ■ Segle XVI. c.1576 ■ Segle XVII. ■ Segle XVIII. c.1777 ■ Segle XIX ■ Segle XX.	Primera etapa. Segles XIV-XV ■ Fase I ■ Fase II Segona etapa. Segle XVI principis s. XVII ■ Fase III. Primera meitat segle XVI ■ Fase IV. Segona meitat segle XVI ■ Segle XX	■ Segle XIV. 1326- mitjan s. XIV ■ Mitjan - final s.XIV ■ Primera meitat Segle XV. c. 1436 ■ Segle XVI. c.1513 ■ Mitjan segle XVI- segle XVII. ■ Segle XVIII. c.1734- 52 ■ Segle XIX. 1877- 95 ■ Segle XX. 1970- 92	Segle XIV. 1326- 1406 ■ Fase I ■ Fase II ■ Fase III Segle XVI ■ Primera meitat s. XVI (1532) ■ Segona meitat (des de 1568) ■ Segle XVII. ■ Segle XVIII. ■ Segle XIX. ■ Segle XX.	■ s.XIV. c.1326-1364 ■ s. XV. c.1415-1419 ■ s.XVII ■ s. XVIII. c.1730-1776 ■ s. XIX	■ Segona meitat s.XIV ■ Primer quart s. XV ■ Primera meitat s. XVI ■ Final s.XVII ■ Primera meitat s. XVIII. ■ Obres menors s. XVIII, XIX i XX	
Plànol 008	Projecte: Compilació dels treballs de recerca realitzats sobre els edificis i conjunts construïts del Monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona. Proposta d'avaluació crono-estructural			Realització: Reinald González (*) (*) Sobre base facilitada per la promoció	Escala: 1/500 0 1 2 5 10 20	Novembre 2019

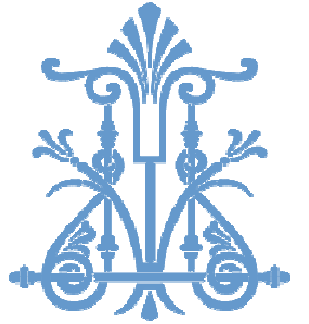
Proposta d'evolució crono-estructural de la muralla i tanca del monestir i del conjunt d'habitatges ("casetes") del costat més meridional del recinte

- Segle XIV (des de 1326)
 - Fase primera ■
 - Fase segona ■
 - Fase tercera ■
- Segle XV. ■
- Segle XVI. ■
- Segle XVII. ■
- Segle XVIII. ■
- Segle XIX. ■
- Segle XX. ■

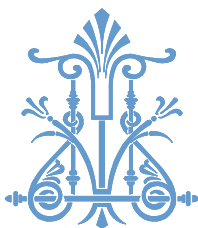
Projecte: Compilació dels treballs de recerca realitzats sobre els edificis i conjunt construïts del Monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona. Proposta d'avaluació crono-estructural			
Identificació croquis: Proposta d'evolució crono-estructural de la muralla i tanca del monestir i del conjunt d'habitatges ("casetes") del costat més meridional del recinte			
Realització: Aina Catasús, Reinald González. (*) (*) Sobre base facilitada per la promoció			
Plànol 009	Escala A3 1/350	Escala gràfica	Novembre 2019

PLA DIRECTOR MONESTIR DE PEDRALBES

Proposta de cales parietals i cales arqueològiques (subsòl) per a l'estudi de les estructures i tècniques constructives històriques del monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona

Barcelona, novembre 2019

Sumari

- Presentació 3 p.
- Estat de la qüestió 6 p.
- Proposta de cales arqueològiques 8 p.
- Proposta de cales parietals11 p.
- Bibliografia 58 p.

Consideracions prèvies

La proposta de *cales parietals* i *cales arqueològiques* que es presenta tot seguit s'emmarca en els treballs previs per a la redacció d'un nou Pla director per al Reial Monestir de Pedralbes de Barcelona. El seu objectiu és el de plantejar un seguit d'actuacions en forma de repicats parietals i excavacions arqueològiques a nivell de subsòl - sovint de poca calada-, amb l'objectiu d'aportar dades sobre les solucions materials, constructives i/o estructurals de murs, elements i fonaments de i sobre les edificacions del cenobi.

El treball vols abastar i recollir per tant dues línies d'informacions. Per una banda aquelles com dèiem, que fan referència a les característiques edilícies de les zones investigades el coneixement arquitectònic de les quals, facilitaria els futurs treballs de restauració, arranament i manteniment del conjunt monumental. Per un altra, la possibilitat d'atendre a les solucions materials i constructives en base a la seva determinació cronològica i també funcional, cosa que permetria perfilar millor el disseny crono-estructural que disposem actualment del monestir i de la seva evolució arquitectònica en el temps

El treball s'organitza en tres capítols diferenciats. El primer, de presentació, on s'aborda l'abast de les recerques fetes des l'any 1998 i els resultats obtinguts al llarg d'aquests més de vint anys

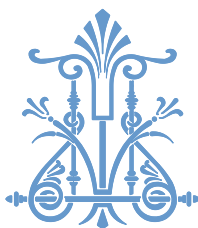
d'investigacions al monestir. Un segon capítol el configura la relació de cales arqueològiques que hom creu interessants de realitzar. Aquestes es mostren per zones sobre un planta del monestir i tenen un petit text individualitzat que permet atendre a la seva necessitat i abast; val a dir que sovint es proposen d'intervencions d'unes dimensions reduïdes.

El tercer capítol del treball, es correspon a la proposta de repicats en alçat. La presentació d'aquests s'han organitzat en base a les diferents ales de monestir amb especial atenció a la seva localització i objectius. Altre cop, es tracta de petites actuacions centrades en la descoberta dels parament i d'elements que han estat identificat al llarg d'aquests anys.

Finalment s'afegeix una amplia bibliografia on se citen els diferents treballs realitzats en el marc de Veclus o individualment des dels orígens de les recerques fins a l'actualitat, i on hom pot atendre a tots el personal que ha intervingut en les recerques al llarg d'aquest anys.

Reinald González (Dr.)

PRESENTACIÓ

Aquesta proposta de realització de cales parietals i d'intervencions arqueològiques és fonamenta en el recull d'informacions, preguntes i dèficits de dades històriques i materials, que s'han deduït i posat de manifest a través dels treballs de recerca que hem pogut realitzar en i sobre el Monestir de Pedralbes des de l'any 1998 fins a l'actualitat.¹

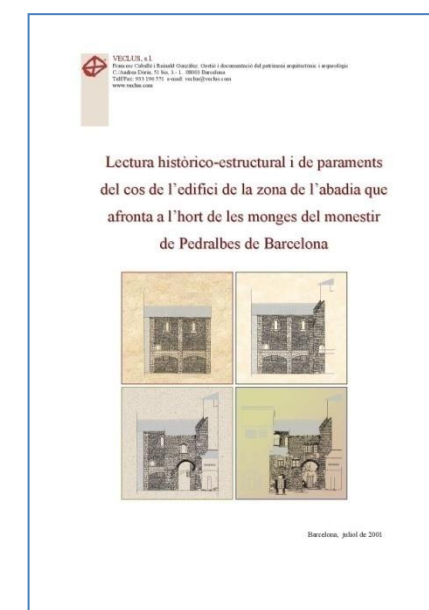
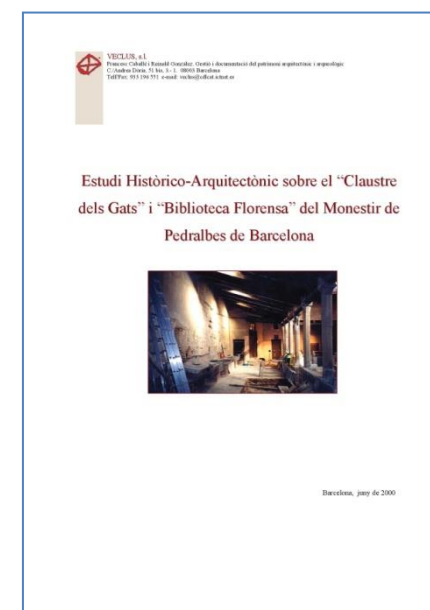
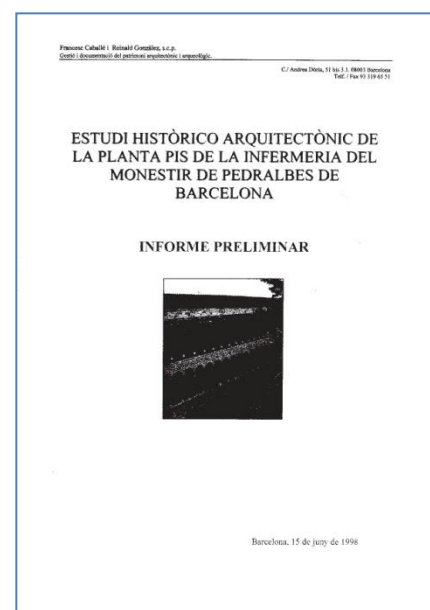
En aquest sentit les recerques realitzades han posat de manifest que les dimensions i complexitat estructural del conjunt monàstic són resultat del seu dilatat procés històric-constructiu. Aquesta és en part la raó per la qual els estudis dels seus volums arquitectònics s'ha realitzat en diverses fases al llarg d'aquests darrers anys; uns estudis condicionats pels criteris de oportunitat, calendari i pressupostos corresponents a diferents ens de l'administració local que han estat el seus generadors: el Museu del Reial Monestir de Pedralbes i el departament de Patrimoni Arquitectònic, Històric i Artístic de la Direcció Serveis de Llicències – Ecologia de Urbana; ambdues institucions dependents de l'Ajuntament de Barcelona

Com a conseqüència del fet anterior, les fases de treball i recerques fetes al monestir s'han organitzat al llarg d'aquest anys principalment a través de l'estudi dels edificis que es desenvolupen al voltant de les quatre ales del claustre i que es vehicularien a partir d'edificis com l'església, el dormitori, el refetor, la infermeria, l'abadia i la sala capitular. Tot i que ens referim a aquests edificis com unitats aparentment aïllades, no podem menystenir que la seva entitat arquitectònica depèn de diverses construccions perimetrals les quals, són fruit del desenvolupament estructural del monestir al llarg del temps i que a l'hora, estan relacionades sempre arquitectònicament entre elles.

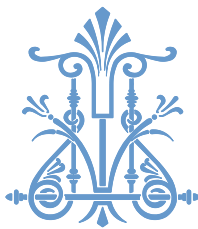
Malgrat aquesta metodologia general i atenent a les actuacions d'arranjament i restauració promogudes també hi ha hagut recerques independents i aïllades vinculades a estructures o zones

singulars no lligades a conjunts més amplis, ja sigui l'anomenat Claustre dels Gats, l'antiga cuina del refetor o diverses cel·les com les de Betlem i Rocabertí entre d'altres.

Una bona part dels treballs realitzats han inclòs la elaboració de representacions i restitucions gràfiques de les estructures estudiades (tant del seu estat actual i cronològic com restitucions dels diferents moments o fases històriques) corresponents a plantes, alçats, seccions i perspectives. Cal remarcar que aquest tipus de dibuixos ha estat sempre condicionada pels objectius generals de les recerques i lògicament dels seus resultats. En conseqüència, aquestes propostes (gairebé dos-cents dibuixos de plantes, alçats i perspectives històriques) es consideren no tan sols el resultat gràfic dels estudis realitzats, sinó una eina més de treball en el procés de recerca i valoració patrimonial de conjunt monàstic. Aquest dibuixos cronològics i de restitució són sempre representacions que han permès donar volum, entitat física i arquitectònica, a les transformacions arquitectòniques del monestir amb el pas del temps i com a conseqüència faciliten la comprensió dels processos constructius històrics dels edificis i del conjunt del monestir.

¹ Vegeu el nombre i tipus de treballs de recerca històrica realitzats a la bibliografia final

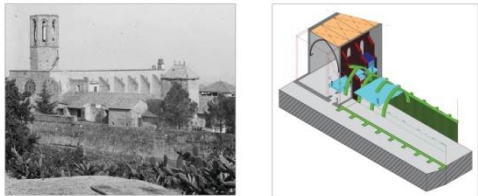
VECLAS, S.L.
Proyectos, Catàlegs i Retalls Gràfics. Gestió i documentació del patrimoni arquitectònic i arqueològic.
C/ Princesa, 57, 1.º - 08003 Barcelona
Tel/Fax: 93 318 51 51 e-mail: veclas@veclas.com
www.veclas.com

Localització i seguiment fotogràfic de les obres d'arranjament de l'antiga cuina del Monestir de Pedralbes de Barcelona

Barcelona, 29 d'agost de 2005

VECLAS, S.L.
Proyectos, Catàlegs i Retalls Gràfics. Gestió i documentació del patrimoni arquitectònic i arqueològic.
C/ Princesa, 57, 1.º - 08003 Barcelona
Tel/Fax: 93 318 51 51 e-mail: veclas@veclas.com
www.veclas.com

ESTUDI HISTÒRICO-ARQUITECTÒNIC DE LES CEL·LES DE BETHLEM I ROCABERT, ARXIU I MIRADOR DE SANT RAFAEL DEL MONESTIR DE PEDRALBES

Barcelona, novembre de 2007

VECLAS, S.L.
Proyectos, Catàlegs i Retalls Gràfics. Gestió i documentació del patrimoni arquitectònic i arqueològic.
C/ Princesa, 57, 1.º - 08003 Barcelona
Tel/Fax: 93 318 51 51 e-mail: veclas@veclas.com
www.veclas.com

LECTURA CRONO-ESTRUCTURAL DE LA SALA CAPITULAR DEL REIAL MONESTIR DE SANTA MARIA DE PEDRALBES DE BARCELONA

Barcelona, octubre de 2008

VECLAS, S.L.
Proyectos, Catàlegs i Retalls Gràfics. Gestió i documentació del patrimoni arquitectònic i arqueològic.
C/ Princesa, 57, 1.º - 08003 Barcelona
Tel/Fax: 93 318 51 51 e-mail: veclas@veclas.com
www.veclas.com

Memòria de l'estudi històrico-arquitectònic de l'església i la galeria nord-oriental del Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes

Barcelona, gener de 2009

VECLAS, S.L.
Proyectos, Catàlegs i Retalls Gràfics. Gestió i documentació del patrimoni arquitectònic i arqueològic.
C/ Princesa, 57, 1.º - 08003 Barcelona
Tel/Fax: 93 318 51 51 e-mail: veclas@veclas.com
www.veclas.com

Memòria de l'Estudi històrico-arquitectònic del sector nord-occidental del Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes

Barcelona, Desembre de 2009

VECLAS, S.L.
Proyectos, Catàlegs i Retalls Gràfics. Gestió i documentació del patrimoni arquitectònic i arqueològic.
C/ Princesa, 57, 1.º - 08003 Barcelona
Tel/Fax: 93 318 51 51 e-mail: veclas@veclas.com
www.veclas.com

Informe de les finestres i gelosies localitzades al nivell de sotacoberta de la infermeria del Monestir de Santa Maria de Pedralbes.

Barcelona, Juliol 2010

VECLAS, S.L.
Proyectos, Catàlegs i Retalls Gràfics. Gestió i documentació del patrimoni arquitectònic i arqueològic.
C/ Princesa, 57, 1.º - 08003 Barcelona
Tel/Fax: 93 318 51 51 e-mail: veclas@veclas.com
www.veclas.com

VALORACIÓ PATRIMONIAL I ESTUDI HISTÒRICO-ARQUITECTÒNIC I ESTRUCTURAL DE LA INFERMERIA DEL REIAL MONESTIR DE SANTA MARIA DE PEDRALBES

Barcelona, Febrer de 2011

VECLAS, S.L.
Proyectos, Catàlegs i Retalls Gràfics. Gestió i documentació del patrimoni arquitectònic i arqueològic.
C/ Princesa, 57, 1.º - 08003 Barcelona
Tel/Fax: 93 318 51 51 e-mail: veclas@veclas.com
www.veclas.com

INFORM RELATIU AL SEGUIMENT DE LES OBRES REALITZADES A LA CEL·LA DE SOR MARIA D'ARAGÓ I LA CEL·LA DE LES NEUS DEL REIAL MONESTIR DE SANTA MARIA DE PEDRALBES DE BARCELONA

Barcelona, octubre de 2012

VECLAS, S.L.
Proyectos, Catàlegs i Retalls Gràfics. Gestió i documentació del patrimoni arquitectònic i arqueològic.
C/ Princesa, 57, 1.º - 08003 Barcelona
Tel/Fax: 93 318 51 51 e-mail: veclas@veclas.com
www.veclas.com

ANÀLISI CRONO-ESTRUCTURAL DEL CLAUSTRE DEL MONESTIR DE SANTA MARIA DE PEDRALBES

Barcelona, Febrer 2014

VECLAS, S.L.
Proyectos, Catàlegs i Retalls Gràfics. Gestió i documentació del patrimoni arquitectònic i arqueològic.
C/ Princesa, 57, 1.º - 08003 Barcelona
Tel/Fax: 93 318 51 51 e-mail: veclas@veclas.com
www.veclas.com

SEGUIMENTS DELS TREBALLS DE RESTAURACIÓ DELS CONTRAFORTS DEL SECTOR MÉS ORIENTAL DE L'ESGLÉSIA DEL REIAL MONESTIR DE SANTA MARIA DE PEDRALBES DE BARCELONA

Barcelona, maig de 2015

VECLAS, S.L.
Proyectos, Catàlegs i Retalls Gràfics. Gestió i documentació del patrimoni arquitectònic i arqueològic.
C/ Princesa, 57, 1.º - 08003 Barcelona
Tel/Fax: 93 318 51 51 e-mail: veclas@veclas.com
www.veclas.com

SEGUIMENT DELS TREBALLS DE RESTAURACIÓ DEL CAMPANAR DE L'ESGLÉSIA DEL REIAL MONESTIR DE SANTA MARIA DE PEDRALBES DE BARCELONA

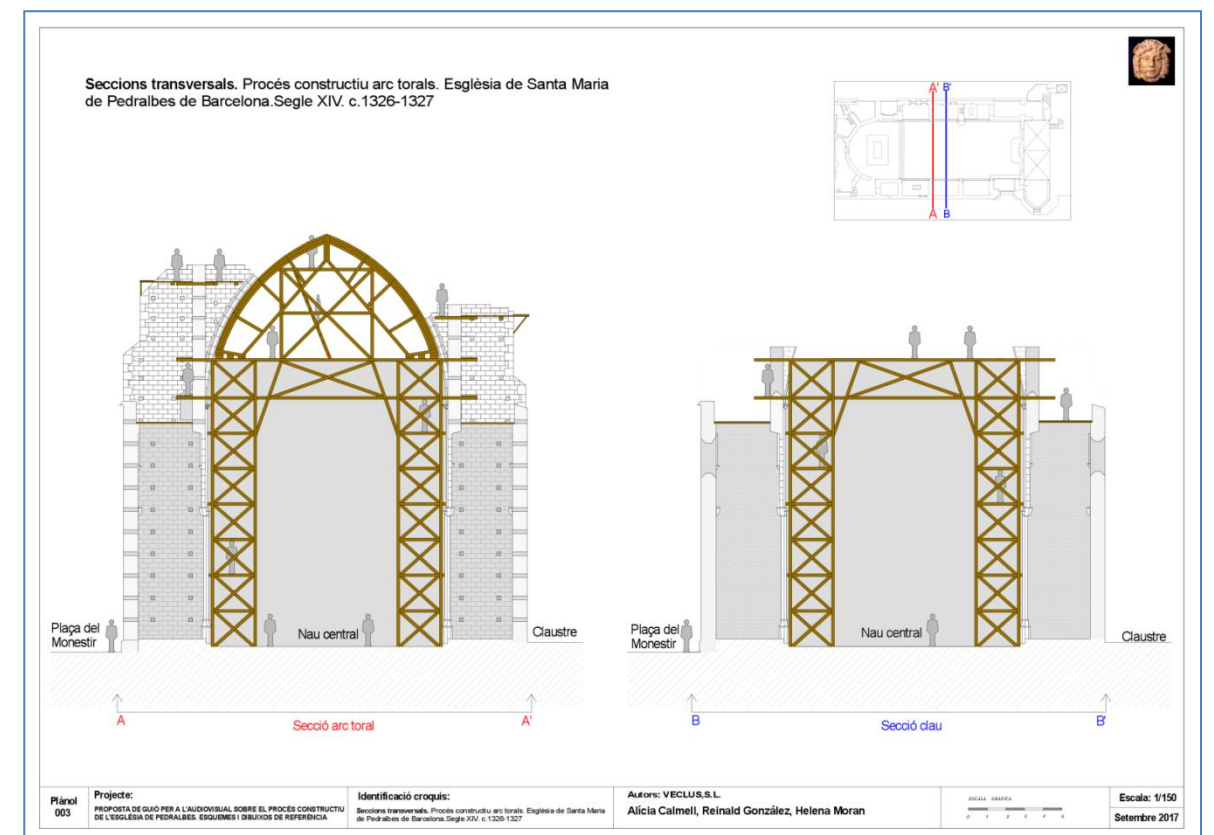
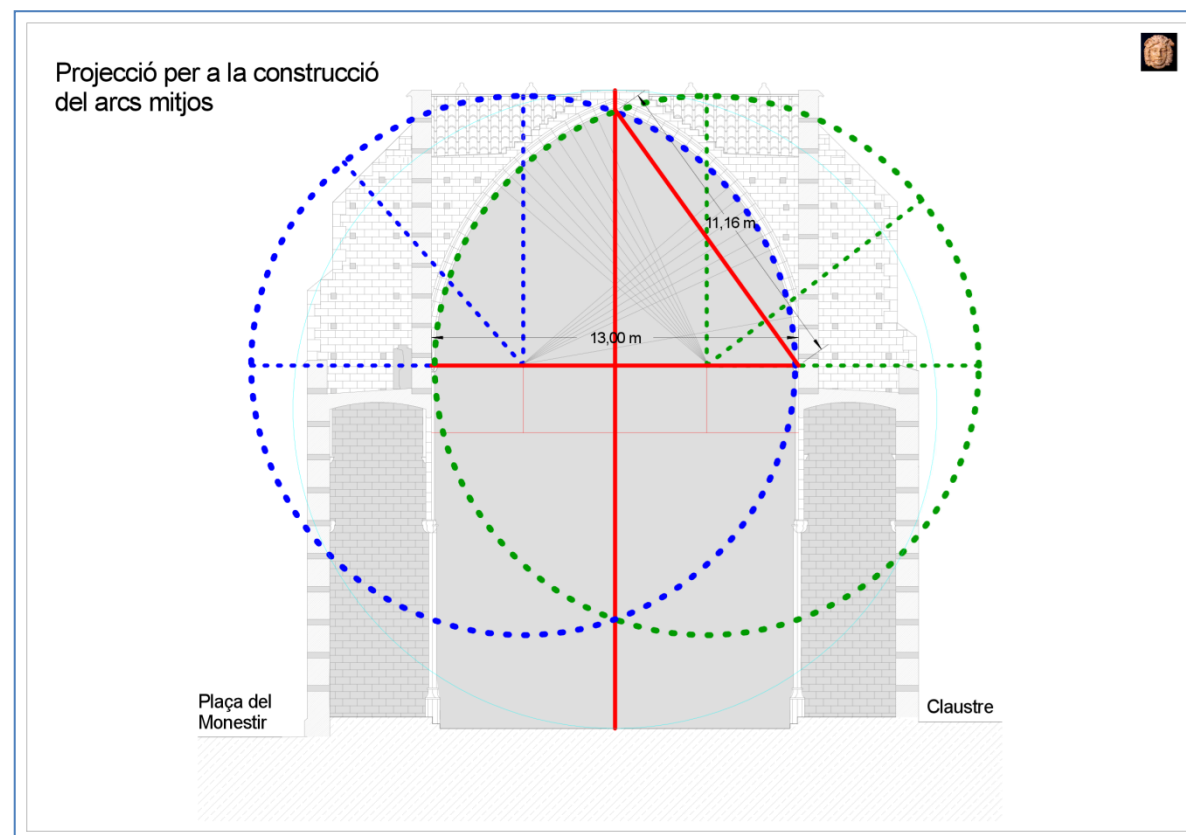
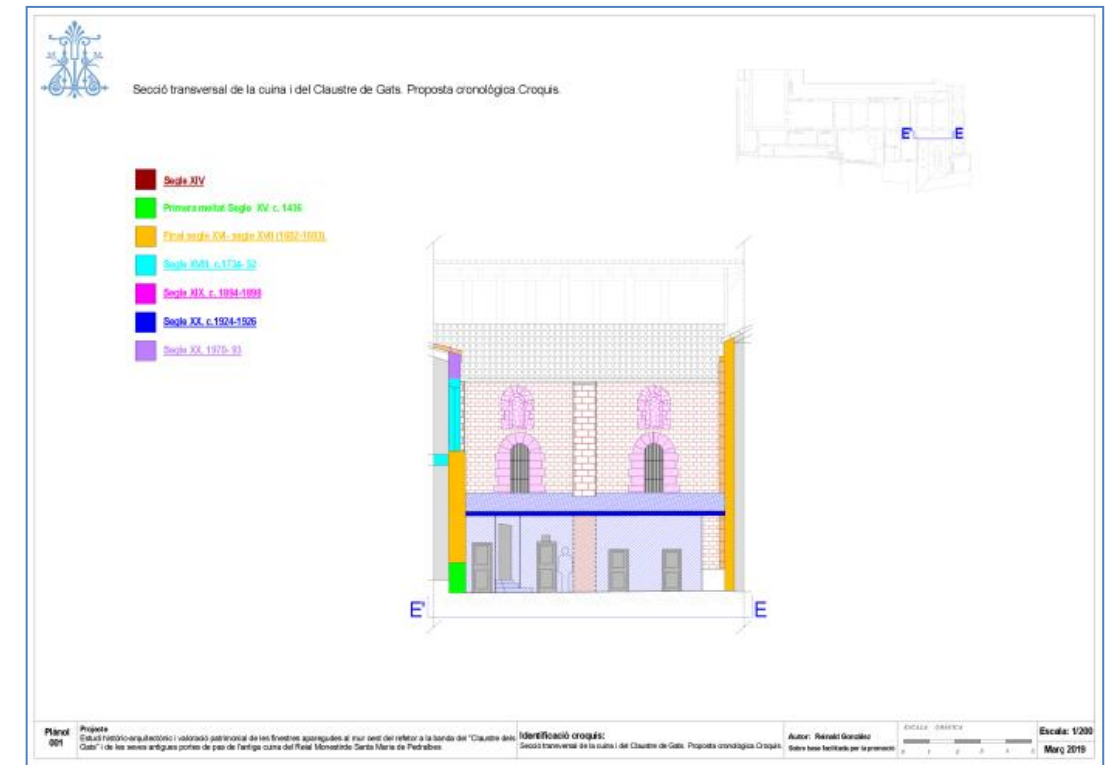
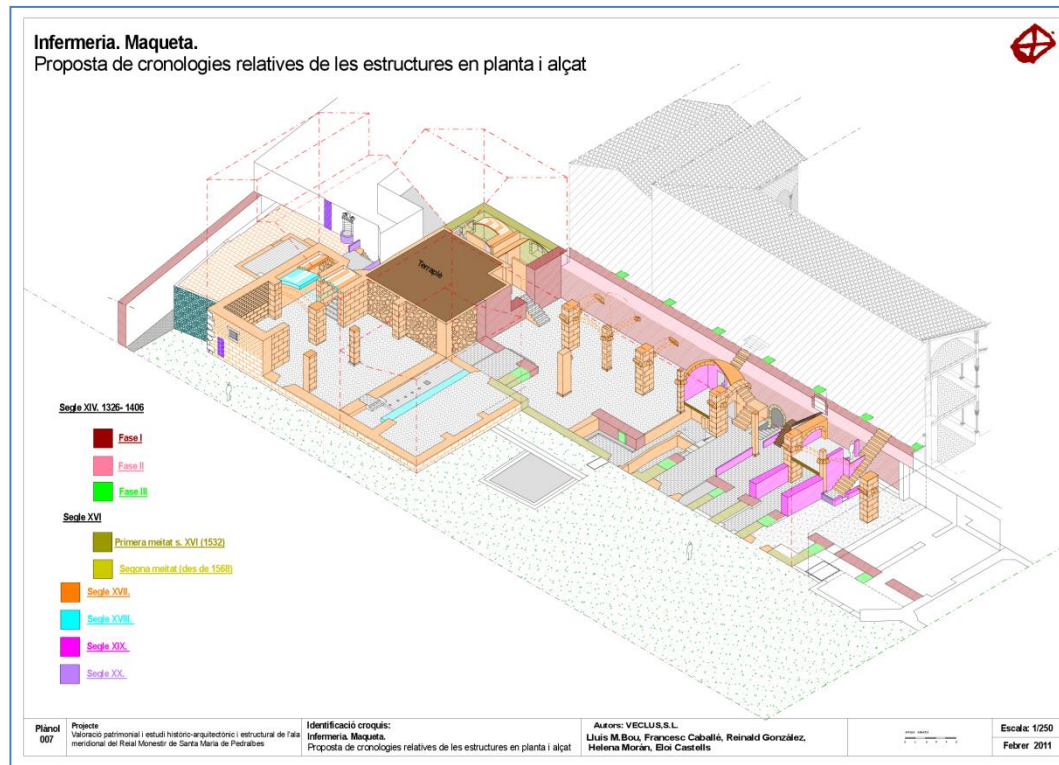
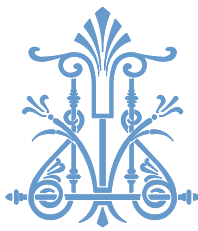
Barcelona, Desembre de 2015

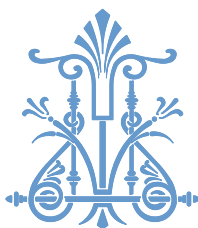
VECLAS, S.L.
Proyectos, Catàlegs i Retalls Gràfics. Gestió i documentació del patrimoni arquitectònic i arqueològic.
C/ Princesa, 57, 1.º - 08003 Barcelona
Tel/Fax: 93 318 51 51 e-mail: veclas@veclas.com
www.veclas.com

Estudi crono-estructural de la banda Nord - Est del Reial monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona

Barcelona, Setembre de 2016

ESTAT DE LA QÜESTIÓ (a mena de petit resum crono-estructural)

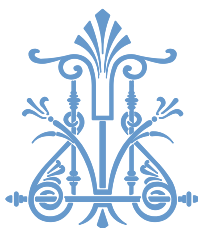
D'acord amb les dades recollides, analitzades i estudiades al llarg d'aquests més de vint anys de recerques sobre el Monestir de Pedralbes, creiem d'interès abordar una visió general del conjunt tant des del punt de vista històric com, i en aquest cas refermaria la seva vàlua per al futur Pla Director, des del estructural i arquitectònic :

1. El 26 de març de l'any 1326 es col·locava la primera pedra de l'església del monestir de Pedralbes i pràcticament un any més tard, el 3 de maig de 1327, es produïa l'ingrés d'un primer grup de monges clarisses de clausura; tot i que la lògica constructiva ens diu que un conjunt monàstic d'aquestes dimensions no podia haver estat finalitzat totalment només després d'un any de treballs. Amb tot, cal remarcar el fet que és al segle XIV quan es defineix el gran projecte arquitectònic original de tot el conjunt monàstic. Efectivament, al llarg d'aquest segle XIV s'anirà desenvolupant aquest projecte amb la construcció de nombrosos edificis al voltant d'un espai central: el claustre. L'estudi i interpretació de les dades històriques i els testimonis materials conservats ens donen suficients raons per creure que a mitjan segle XIV, ja estaria perfectament configurat el perímetre arquitectònic de tot el conjunt. Aquest procés de construcció estava obligat primerament a delimitar un espai de la clausura, absolutament necessari pel funcionament del monestir.

2. La construcció d'un conjunt arquitectònic de les dimensions del de Pedralbes porta lògicament afegida la necessitat de tenir un projecte edilici molt bé definit. Això implica la lògica gestió dels calendaris dels treballs, els materials, els obrers i la relació de tota aquesta gestió constructiva amb el funcionament d'un monestir de clausura i a l'hora residència fundadora del monestir: la reina Elisenda de Montcada. Recordem, en aquest sentit que la reina fixà la seva residència al monestir l'any 1328, després de la mort del rei Jaume II; en que va ser la seva quarta muller. És per aquesta raó que amb tota seguretat estem davant d'una promoció àulica (de la pròpia casa Reial), primerament amb el suport polític i econòmic del rei Jaume II i de la pròpia Elisenda, i mantinguda, posteriorment pels seus hereus. Atenent a les dimensions d'aquest gran projecte arquitectònic, és del tot versemblant suposar que hi hauria diversos edificis construint-se simultàniament i per tant es van anar concloent en diferents fases. Amb tot, s'ha de tenir en compte els lògics canvis de projecte que es van produir al llarg del creixement del monestir; alguns d'ells des d'època molt primerenca com en el cas de la primera infermeria o el dormitori.

3. De l'anàlisi de la documentació històrica i de l'estudi i interpretació dels testimonis materials, es podria senyalar una molt probable localització del Palau de la Reina Elisenda de Montcada, tantes vegades objecte d'estudi. Aquest emplaçament podria haver estat a la banda més occidental del conjunt, on es localitza avui dia entre d'altres construccions, el refector de la comunitat. Amb tot, però, estariem parlant d'un conjunt d'edificis -molt difícil actualment de dimensionar- que allotjarien el conjunt de dependències vinculades a la reina i de les quals, només s'hauria conservat una part. Aquests possibles testimonis es correspondrien amb una bona part de les edificacions del costat més occidental del monestir i que avui coneixem com la sala de la reina o l'actual refector de la comunitat després de la mort de la reina, al 1364.

4. La mort de la Reina Elisenda al 1364 ens dóna la possibilitat de parlar d'una nova fase en la construcció del monestir. Efectivament, com a conseqüència de la mort de la Reina, es produiria una cessió de les estructures que configuraven el seu Palau, a la comunitat. Si bé és cert que al seu testament sembla demanar l'enderroc de bona part de les dependències del seu conjunt àulic, cal suposar que aquest no es va destruir completament i per tant una part de les seves estructures varen ser assumides com a monestir i, per tant, adaptades als seus nous usos monacals. Tanmateix, amb els diners deixats a la comunitat en el seu testament es finalitzarien algunes obres i es començaren altres de nou.

5. Tot i que els segles gòtics destaquen per la gran activitat constructiva i la relativa rapidesa amb que es van anar concloent els primers grans espais de la comunitat, el segle XVI, fou també un període d'importants intervencions al conjunt. Podem associar aquest nou impuls amb el paper que va jugar la nissaga dels Àustries en l'organització territorial i molt especialment l'abadiat de Maria d'Aragó que explicaria la presència d'algunes solucions ornamentals que no es corresponen amb la tradició arquitectònica local (segon pis del claustre, algunes capelles i escales). Només en aquest context podem comprendre el desenvolupament d'un nou projecte arquitectònic per a la infermeria. Si bé es cert que les fons documentals i alguns elements constructius confirmarien l'inici del projecte al segle XVI, els testimonis materials (paraments, pilars, voltes) apunten a que la fàbrica seria més tardana, cap al segle XVII.

6. En època moderna, ja en el segle XVII, destacaríem pel desenvolupament de projectes arquitectònics de diferent abast a diversos punts del monestir. Entre aquestes obres trobem el tancament i configuració de l'espai conegut com *Claustre del Gats* a la banda més occidental del conjunt, així com algunes de les petites capelles de dia al voltant del claustre. Això no obstant, la gran fàbrica per excel·lència del segle XVII al Monestir de Pedralbes, va ser la construcció de la nova infermeria.

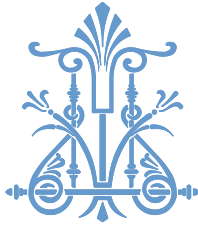
7. Al llarg del segle XVIII es van anar realitzant obres puntals que tindrien a veure amb la transformació d'alguns espais i la construcció d'altres de nous, relacionats amb una nova aplicació de la regla monacal al monestir. És per això que trobem obres al torn de l'església, en algunes cel·les, als parladors localitzats al sector més oriental i als nous espais condicionats com noviciat a la banda més occidental del conjunt. També tenim documentades actuacions d'arranjament entre d'altres a la tanca del monestir i a la cobertes dels claustres

8. Quan al segle XIX, aquest es caracteritza des del punt de vista arquitectònic, per la poca activitat constructiva pròpia, tot concretant-se aquesta en obres de manteniment i petites intervencions estructurals. Serà a les darreries del segle quan amb les corrents neogòtiques i l'esperit neomedievalista del moment, es van realitzar algunes obres de major significació les quals, en gran mesura, van transformar i fins i tot falsejar, la fesomia original d'alguns dels espais més significatius del monument. Esmentaríem en aquest sentit, les obres de cobrició amb volta del refector, o bé l'actuació feta a l'interior de l'església amb repintats, nous aplacats de morter o el tancament cor baix, entre d'altres.

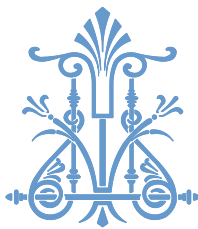
9. Les transformacions estructurals realitzades al monestir abans del darrer terç del segle XX estan condicionades per dos fets d'una certa rellevància en el esdeveniment estructural i funcional del conjunt. D'una banda l'autorització de l'any 1949, que va permetre obrir al públic alguns espais del monestir i realitzar algunes obres de restauració i arranjament general dels espais que eren per primera vegada visitables. Una part d'aquestes intervencions ja havien estat iniciades després de la Guerra Civil a diversos punts del monestir. Posteriorment, al 1972, es va establir un acord d'arrendament entre la comunitat i l'Ajuntament de la ciutat de Barcelona per poder portar-hi el museu d'Art de Catalunya.

10. Des del començament del darrer període públic –als anys 70 del segle XX- i fins l'actualitat, el monestir ha estat objecte de nombroses campanyes d'intervenció. La transformació i enderroc d'alguns espais com a conseqüència de continus canvis d'usos (com la col·lecció Thyssen, les dependències administratives del museu i els espais expositius) han transformat considerablement el projecte arquitectònic històric. És per aquest motiu que seria molt recomanable la revisió de l'actual Pla Director o, fins i tot la creació d'un de nou que contempli les necessitats del monument i les seves especificitats

**Proposta de cales arqueològiques (subsòl) per a l'estudi de
les estructures i tècniques constructives històriques del
monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona
PLA DIRECTOR MONESTIR DE PEDRALBES**

PROPOSTA DE CALES ARQUEOLÒGIQUES (SUBSÒL)

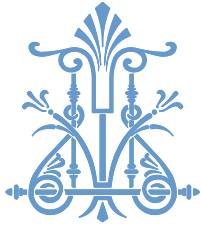
L'origen d'aquesta proposta d'intervencions arqueològiques (prospecció i estudi) al Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes, és poder aprofundir en el coneixement arquitectònic d'aquest conjunt edificat a fi i efecte d'aconseguir noves informacions materials que permetin i ajudin a completar aquells buits temporals que no han pogut ser omplerts per altra la documentació històrica. Efectivament l'estudi dels testimonis materials conservats d'una forma directa, permetria obtenir més informació al voltant de la construcció dels diferents edificis del cenobi, les seves fases edilícies i les seves tècniques constructives. Es tracta en definitiva aconseguir d'una banda, unes cronologies relatives més ajustades i de l'altra un major coneixement de les tècniques utilitzades en la construcció del conjunt monàstic que s'hi poden associar.

Els resultats estrets d'aquestes intervencions ens permetrien donar resposta, doncs, a les diverses qüestions que a continuació es presenten:

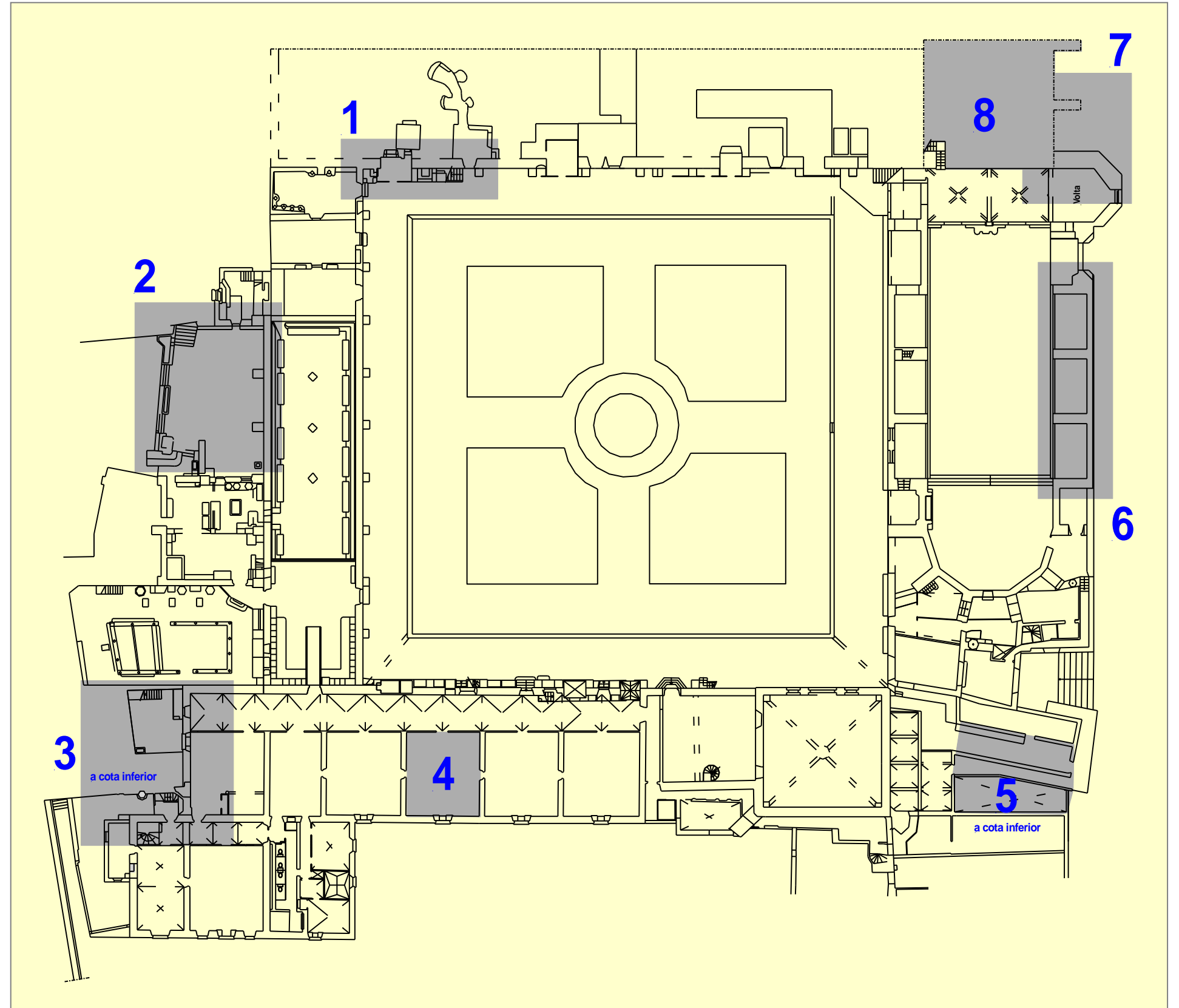
- a) Posar al descobert i atendre a la evolució de les -possibles- diverses cotes de circulació en algunes de les zones estructuralment més antigues des del punt de vista del projecte arquitectònic original.
- b) **Àmbits 1, 2, 3 i 4:** Localitzar cales o sondeigs arqueològics per tal de poder observar l'existència d'una o més rases de fonamentació amb l'objectiu de comprovar la existència de més d'una fase en la construcció d'edificis com el dormitori, el refetor i la infermeria.
- c) Atendre en els nivells dels fonaments a l'existència de solidaritat estructural entre els contraforts del dormitori, refetor i infermeria amb els seus respectius murs cap a la banda del claustre o, si pel contrari han estat fets en dos fases constructives diferents, tal com es posa de manifest en alçat. És especialment rellevant en aquest sentit l'àmbit assenyalat amb el número 1 del plànol adjunt.
- d) **Àmbit 2:** Corresponent al pati del refetor i la cuina del monestir, es proposa una intervenció arqueològica per tal de poder localitzar testimonis d'antigues estructures edilícies que es poguessin relacionar amb les dependències del palau de la Reina. Es podria detectar igualment

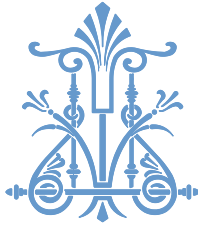
l'existència de diferents cotes de circulació històriques que afectarien l'estructura original del refetor i tanmateix, resoldre els dubtes al voltant de la solidaritat dels contraforts amb el mur i, per tant, justificar l'existència de diversos calendaris i projectes en la construcció de l'edifici.

- e) **Àmbit 3:** Pati dels Porquets i el terraplè annex desenvolupat a la banda més meridional. Aquesta intervenció permetria tenir més informació al voltant d'aquesta banda del monestir més desconeguda, amb especial atenció a la presència del singular terraplè localitzat en el sector més meridional de la infermeria i l'estat físic del mateix, especialment a la zona reservada al Pesebristes.
- f) **Àmbit 4:** La zona de la infermeria és un dels sectors que més interrogants planteja, intervenir a la planta procura en permetria donar-les resposta. D'una banda podríem detectar l'existència de més d'un nivell de circulació, els testimonis materials del mur de tancament de l'edifici cap a la banda de 'Hort de les Monges i la rasa de fonamentació dels pilars. En aquest sentit, caldria fer un estudi de com a mínim dos pilars, un gran i un petit. .
- g) **Àmbit 5:** localitzat entre els antics parladors del monestir i la Sala Capitular. La intervenció permetria tenir més informació al voltant de les estructures existents en aquesta zona del monestir; en concret atendre al funcionament d'aquests edificis i especialment, la seva relació amb les construccions annexes i l'entrada al monestir.
- h) **Àmbit 6:** Observar si existeix una fonamentació correguda en la construcció de l'església o si contràriament estem davant d'una estructura amb contraforts adossats al mur de tancament del temple.
- i) **Àmbit 7:** Cercar la fonamentació del campanar de l'església i del seu mur més septentrional, desenvolupat a continuació de la torre a fi de poder resoldre algunes qüestions al voltant de l'origen d'aquesta zona, una de les més antigues del monestir.
- j) **Àmbit 8:** Es proposa realitzar un estudi arqueològic en la zona del cor alt ja que planteja alguns dubtes estructurals. Es pretén així tenir més informació al voltant de les solucions constructives emprades, l'aprofitament i arranament del terraplè i la seva relació amb la resta d'estructures, especialment amb el Cor baix i la Sala de l'Àngel.

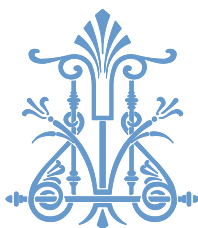

LOCALITZACIÓ DE PROPOSTA DE CALES ARQUEOLÒGIQUES
A cota de circulació de la planta baixa del claustre

**Proposta de cales parietals per a l'estudi de les estructures i
tècniques constructives històriques del monestir de Santa
Maria de Pedralbes de Barcelona
PLA DIRECTOR MONESTIR DE PEDRALBES**

Paraments del sector més septentrional (dormitori) del Pedralbes

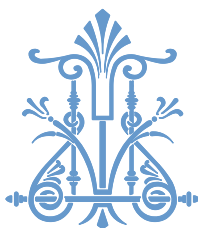
Tot i que es tracta d'un sector de reduïdes dimensions localitzat entre l'església i el dormidor, la complexitat estructural que presenta el converteix en un dels punts més interessants del conjunt monàstic. Així doncs, tot i que el desenvolupament del dormitori es fruit de la aplicació de diversos projectes arquitectònics històrics (de diferent cronologia i abast estructural), algunes evidències materials apunten a uns orígens molt primitius d'aquest sector nord (especialment a la banda la més oriental), probablement vinculats ja a la construcció de l'església del monestir.

Fruit de la recerca realitzada a través de l'estudi e interpretació de la documentació històrica i dels testimonis materials localitzats in situ es van realitzar una sèrie de restitucions gràfiques a fi de poder entendre l'origen i evolució del sector septentrional del monestir i molt especialment, la seva relació amb la resta d'estructures del conjunt.

Un dels obstacles més rellevants de la recerca realitzada en el sector septentrional es precisament la pròpia organització administrativa i d'ús del espai. És aquest ús dels espais com museu – en el cas del dormitori- i per la comunitat religiosa –en el cas de la Sala de l'Àngel) el que va condicionar en certa mida que no es pogués aprofundir més en la recerca realitzada. Per aquest motiu i per tal de poder aprofundir més en el coneixement del monestir es proposen a continuació algunes petites intervencions en forma de cales puntuals que tenen per objectiu l'estudi dels materials o elements estructurals en punts considerats "conflictius" des del punt de vista constructiu i que podrien ajudar a resoldre (aclarir) alguns dels dubtes originats durant la recerca.

Aquestes cales tenen dos finalitats, d'una banda poder observar i analitzar els materials i fesomia dels elements estructurals objecte d'estudi; d'altra posar al descobert aquells elements que per la seva rellevància en els projectes arquitectònics històrics mereixen ser visibles a fi de aconseguir el reconeixement patrimonial del que avui dia manquen.

El sistema utilitzat per situar les cales es basa en la localització en el plànol de l'edifici amb imatges identificatives i sempre que ha estat possible amb els criteris toponímics de classificació espacial que utilitza el Museu- Monestir de Pedralbes.

CALA 1.N:

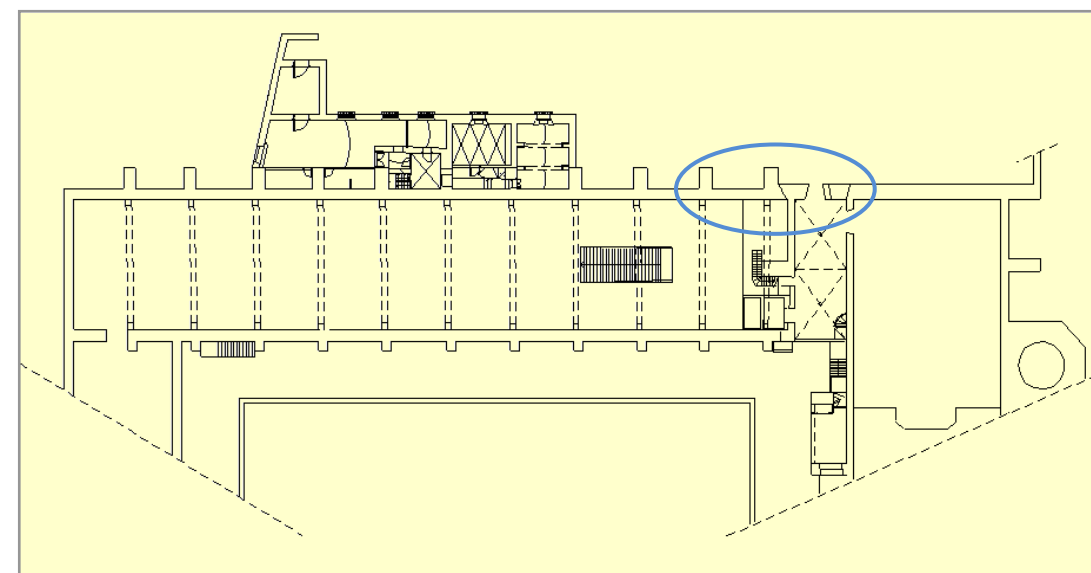
De estudi dels testimonis materials de la banda més septentrional del conjunt, es dedueix una continuïtat estructural entre el mur dels peus de l'església i el corresponent al tancament del dormitori cap a la banda de l'anomenat Jardí de Lourdes. Aquesta continuïtat només es trenca amb l'obertura d'una finestra que per la seva morfologia i manca de solidaritat amb el mur hem d'associar a un projecte arquitectònic posterior.

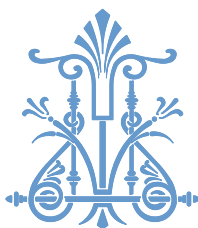

D'altra banda, el contraforts del dormitor localitzats al mur que dona al Jardí de Lourdes semblen ser solidaris amb el parament, és a dir, haurien estat fets alhora que la resta del mur. Tot i així aquest contraforts de gairebé 1,90 d'amplada, contrasten amb els de la banda del claustre, més petits (uns 90 cm d'amplada). Aquesta aparent manca de simetria entre els dos murs que conformen el dormitori podria ser evidència de dos projectes arquitectònics dels que coneixem les seves cronologies relatives però que encara precisarien d'un estudi més detingut. Donat el buit documental al voltant dels projectes originals del dormitor, caldria pensar en un possible tancament perimetral inicial amb un mur que es va aprofitar en una fase relativament immediata per construir-ne la nau destinada a dormitori.

Aquest contraforts de la banda més septentrional del dormitori, ens donen més informació al voltant de la construcció del dormitori, ja que els arcs diafragma de la nau es troben desalineats respecte dels seu homòlegs del costat del claustre. En conseqüència els diafragmàtics es troben parcialment desviats de l'eix transversal cap a la banda més oriental, fet que hauríem de relacionar amb un canvi en el projecte arquitectònic a bé a l'existència de diferents fases constructives en aquest banda del monestir.

Es per aquest motiu que es proposen algunes cales concretes als punts on es podria obtenir la informació estructural que en permetria interpretar millor l'edifici i establir un calendari constructiu molt més ajustat

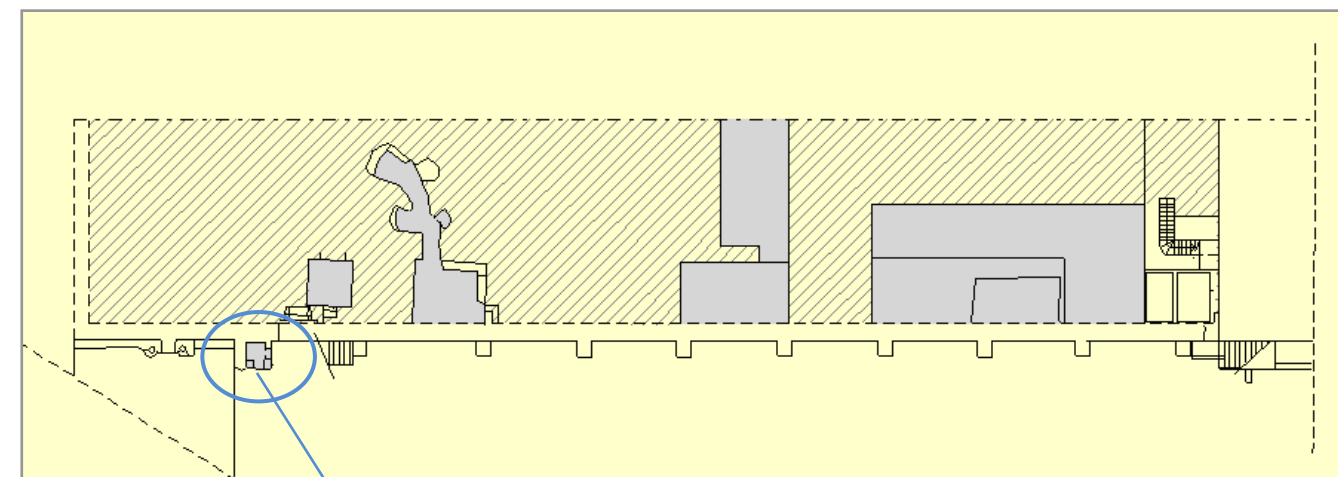

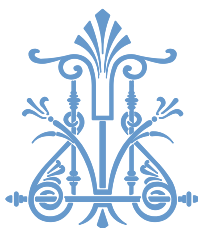

CALA 2.N:

A la banda interior del monestir i a la planta baixa del nivell de claustre, s'hi detecten dos dels punts més conflictius des del punt de vista crono-estructural i fins i tot arquitectònic. Ens referim als angles o aixelles del pla del costat més oriental (cap a l'església) i del més occidental (cap al refetor). Aquests dos punts són certament significatius en l'estudi de l'origen i evolució del sector corresponent a l'antic dormitori del monestir ja que són les zones on es produeixen la trobada i enllaç entre els murs dels edificis.

Se suggereix la realització d'una petita cala parietal, especialment en el angle més occidental, una intervenció que permetria observar com s'organitzen els paraments: qual s'hauria construït abans i qual s'adossa amb posterioritat o si hi ha solidaritat entre algú dels elements. Aquest punt es localitza –cap a la banda del claustre– en l'interior d'un armari on seria més a més possible realitzar la intervenció sense interferir en el funcionament del museu.

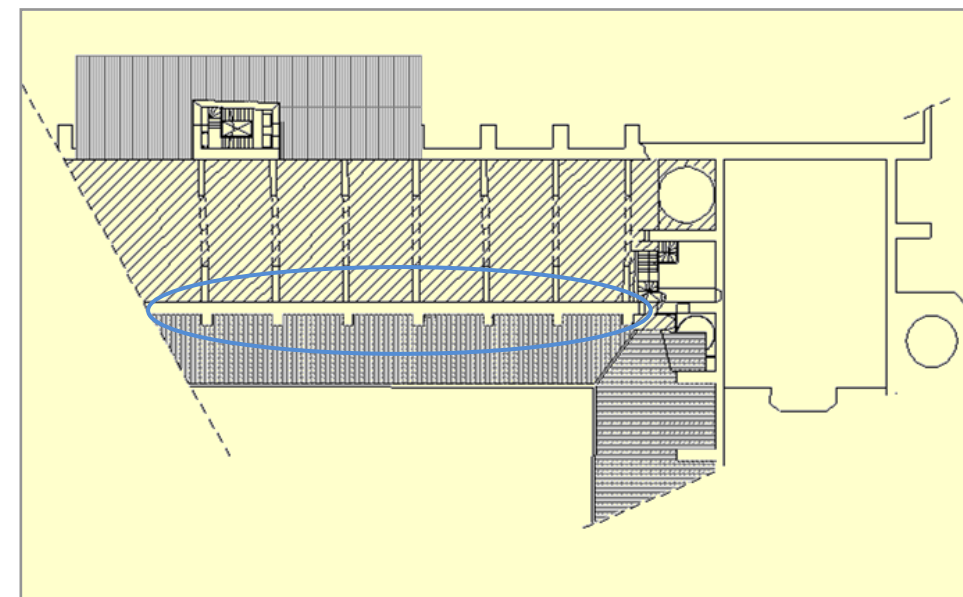

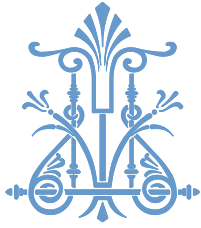

CALA 3.N: (des del tercer nivell del claustre)

Es tracta d'una zona del mur del dormitori on es localitzen alguns testimonis que podrien relacionar-se amb diferents períodes constructius del monestir. Tot que aquest edifici va patir nombroses intervencions arquitectòniques al llarg de la seva història, encara es conserven algunes evidències de projectes arquitectònics anteriors.

Amb una de les darreres reformes del dormitori es van realitzar unes obertures que semblen recuperar les del projecte original a partir de la localitzada a la banda més occidental, imatge de la qual es recull a la dreta d'aquestes línies. Si aquestes finestres estan recuperant les obertures del projecte original, semblaria que van ser concebudes sense tenir en compte el darrer pis del claustre ja que, la seva construcció va suposar el cegat i destrucció parcial de les mateixes. El repicat de part de revestiment proporcionaria informació sobre el grau de sincronia estructural entre les finestres i la façana del refectori

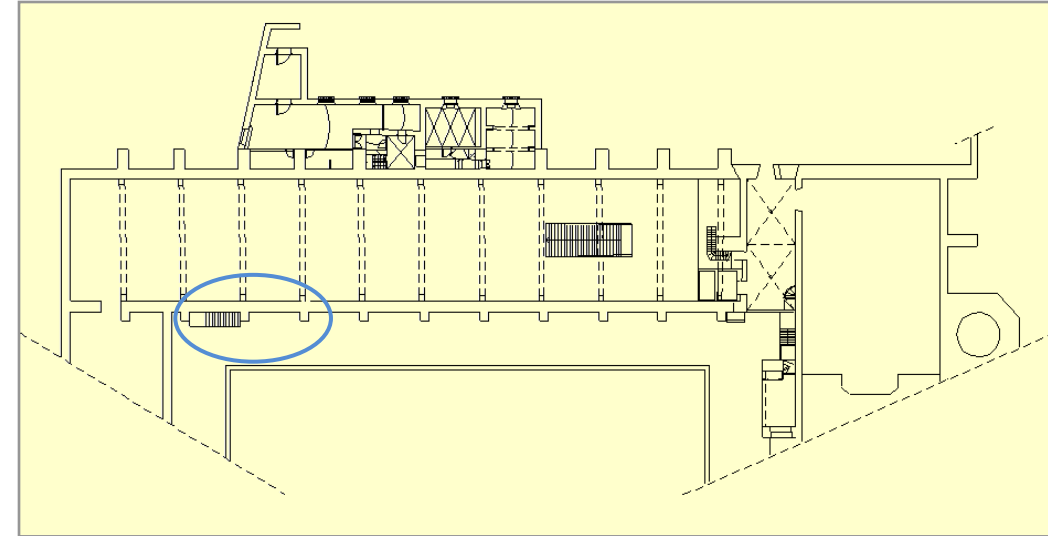
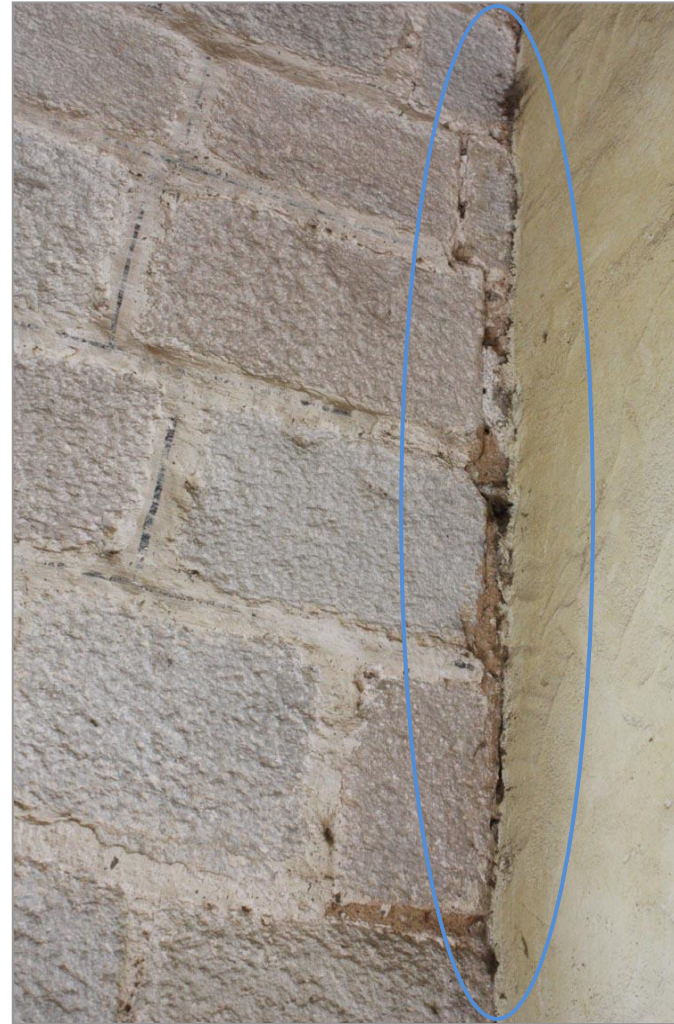

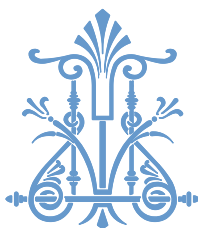

CALA 4.N: (des del segon nivell del claustre)

A la façana del dormitori, a nivell de la planta primera del claustre, es poden observar alguns elements i testimonis de les diferents fases constructives d'aquesta estructura. Destaca el fet que, a diferència del que succeeix a la façana septentrional, en aquest frontis sud s'observa una clara manca de solidaritat entre els contraforts i el mur, un fet que indicaria que els primers van ser construïts amb posterioritat a l'aixecament del parament: primer la paret i després el contrafort.

Tot i això, l'actual revestiment existent en el parament del dormitori fa molt difícil justificar aquesta manca de solidaritat (visible parcialment en un dels contraforts) i per tant caldria fer unes petites cales en el mur per tal de confirmar la hipòtesi proposta en relació al calendari constructiu del dormitori.

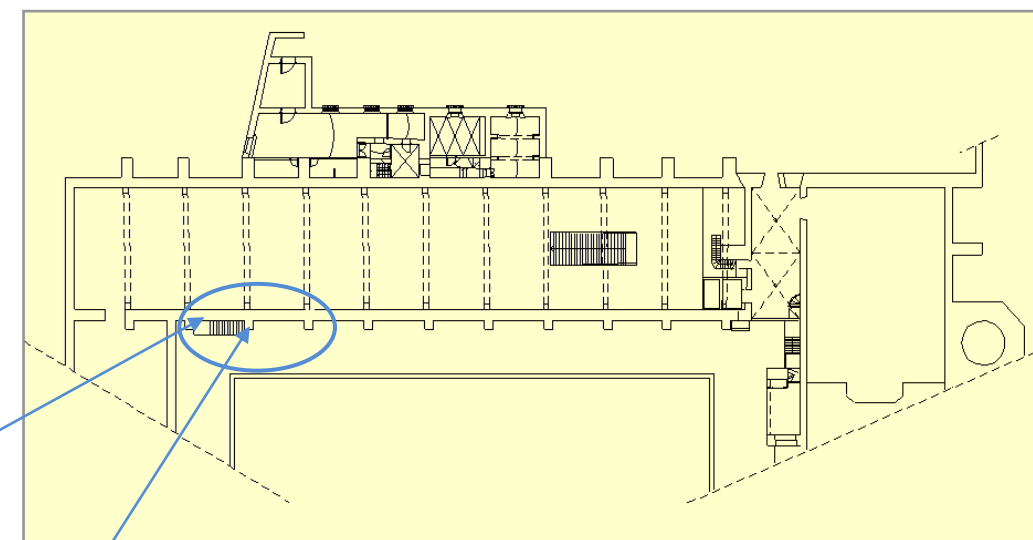
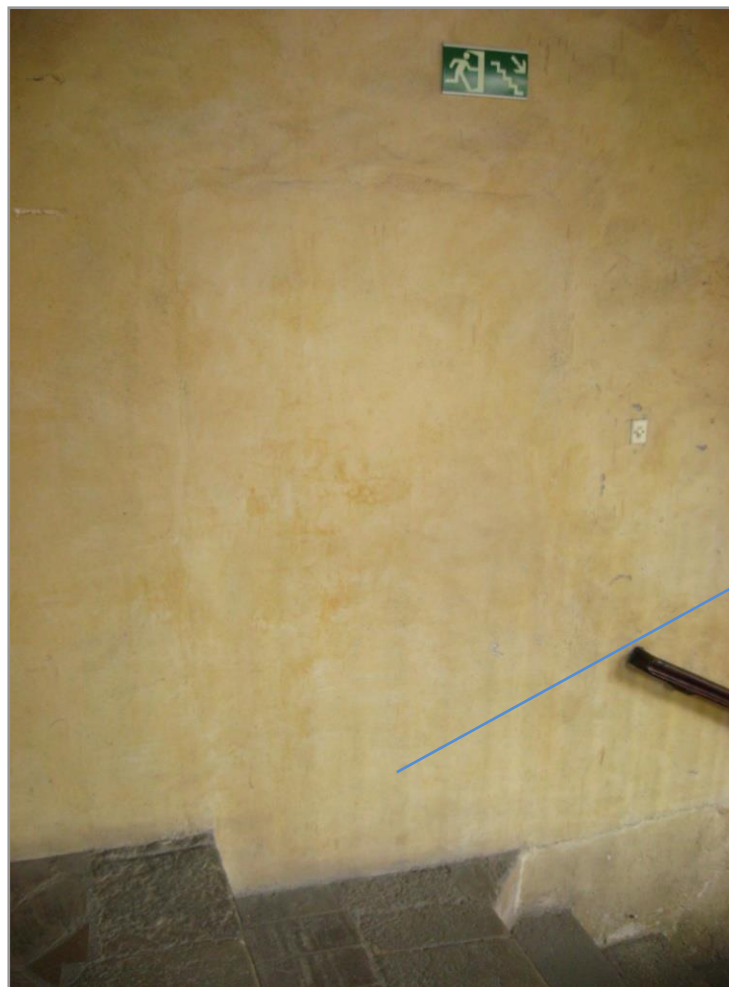

CALA 5.N (A i B): (des del segon nivell del claustre)

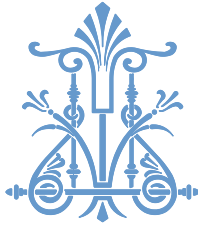
Cala 5.N.A.

A la banda on es localitza l'escala d'accés al primer pis en la banda nord-occidental es observable una incorrecció mural, malgrat la presència d'una capa de revestiment. Això podria deure-se a la presència d'una antiga porta gòtica avui dia engegada que donaria pas al dormitori des del claustre. Per poder conèixer la seva morfologia caldria fer una petita capa a la zona de la suposada llinda i altra en que creiem el seu cegat.

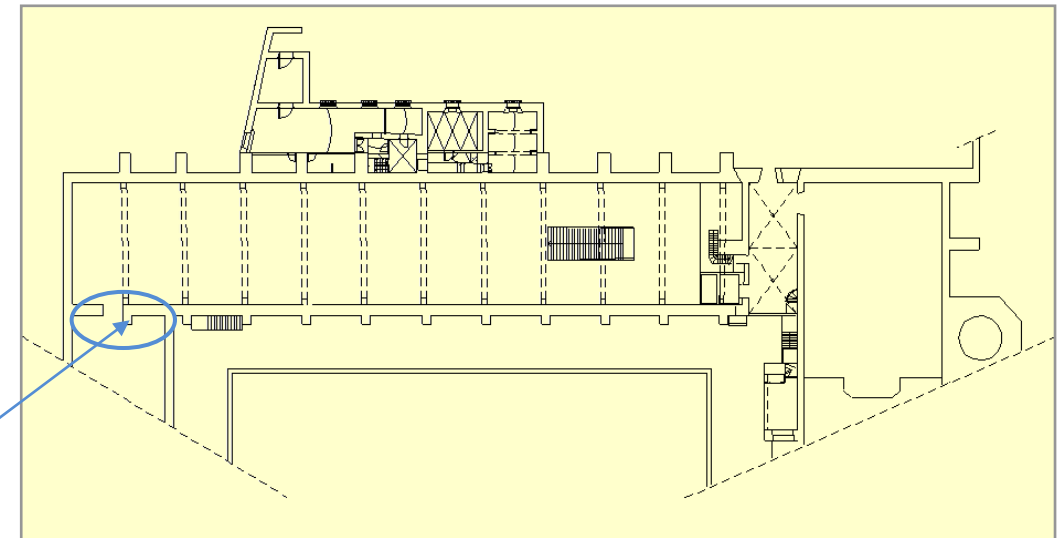
Cala 5.N.B.

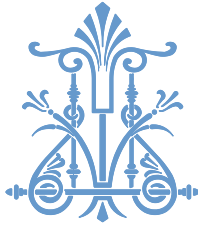
Tanmateix el següent contrafort en direcció est, sembla haver estat retallat com a conseqüència de la construcció de l'escala. La realització d'una cala a la seva vertical –des de la mateixa graonada) podria proporcionar evidències d'aquest fet, i per tant facilitar la ordenació cronològica i constructiva d'aquest part del dormitori.

CALA 6.N: (des de la sala de la reina, segon del claustre)

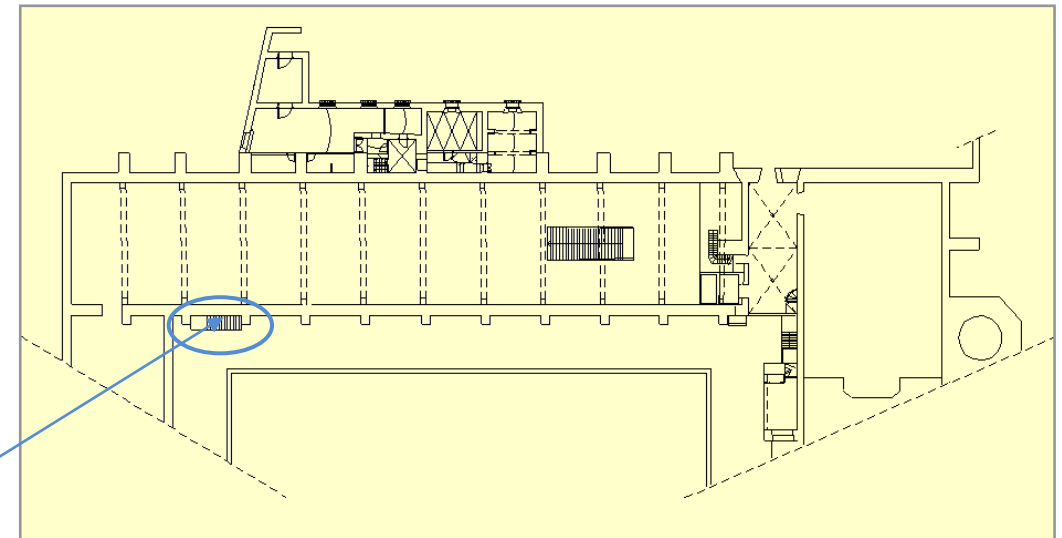
El darrer contrafort occidental de l'edifici del dormitori és visible a nivell de planta baixa en les anomenades oficines Thyssen i en planta primera en la sala de la reina. En aquest darrer nivell la presència del contrafort ens dóna també un important referent cronològic, ja que es troba sobreposat als muntants interiors de la porta que comunica la sala de la reina amb el dormitori. Aquesta relació estructural ens fa suposar que la obertura ja estava en el mur abans de construir el contrafort. Això ens porta a pensar si la porta més a més es solidaria amb el mur o pel contrari va ser realitzada a posteriori. Seria recomanable per tant realitzar una cala en el muntant per confirmar si dita solidaritat existeix.

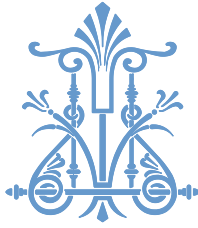

CALA 7.N: (des del segon nivell del claustre)

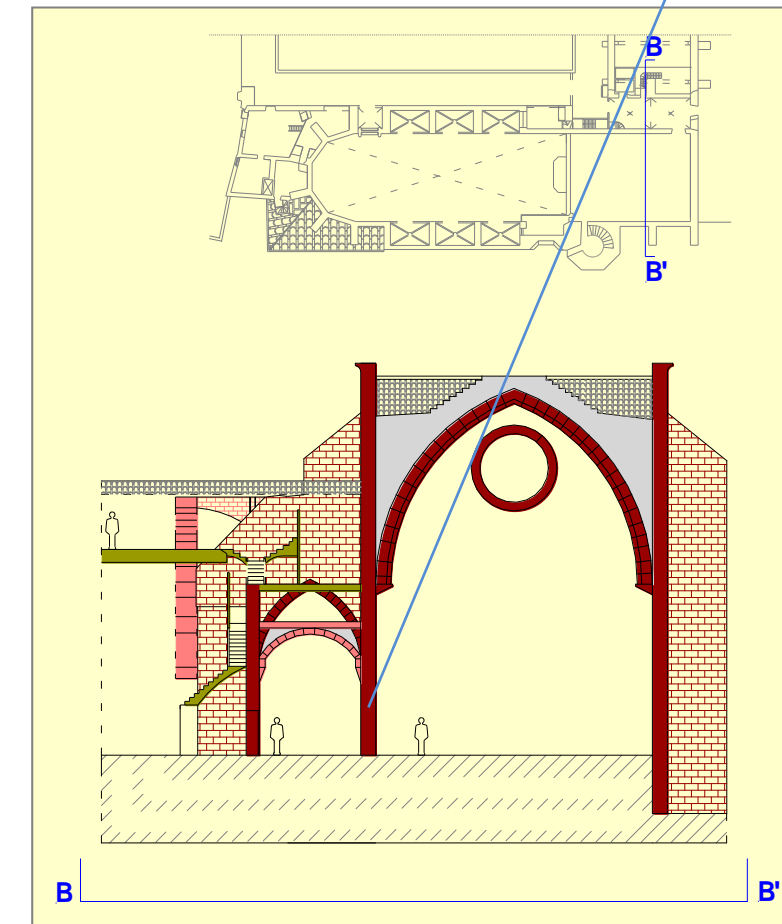
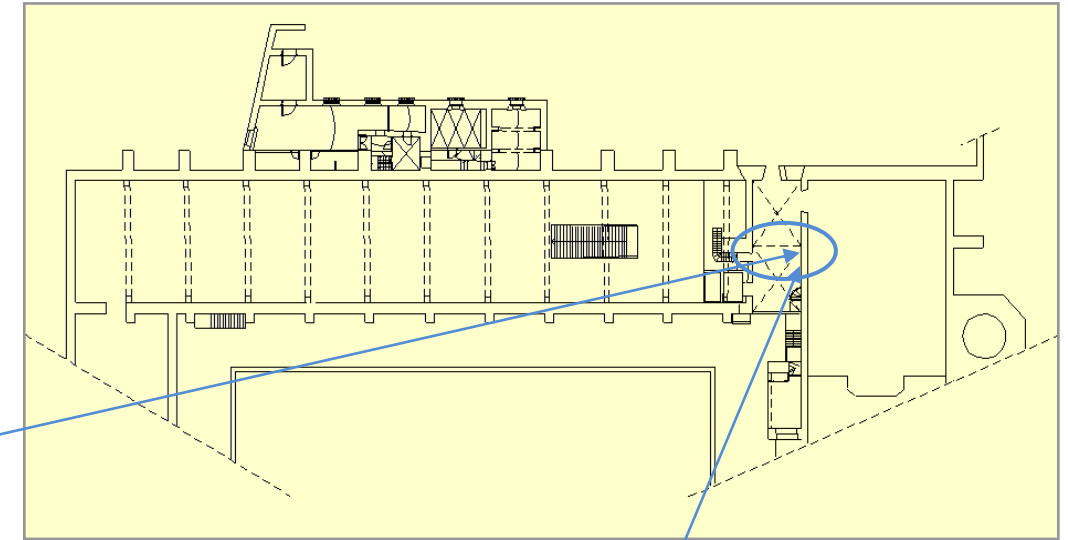
La petita finestra visible des del recollida en detall en la imatge central es l'única d'aquesta zona que està realitzada amb materials constructius que semblen anteriors a la restauració contemporània, en especial el nou revestiment de to groc, Entenem que caldria fer una cala al revestiment del seu voltant i comprovar si existeix solidaritat amb el mur i atendre per tant a la seva solució estructural i configuració material i en afegit dependència cronològica

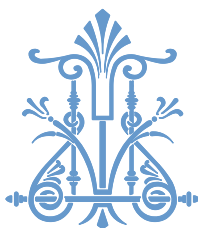

CALA 8.N: (Sala de l'Àngel)

Es sens dubte la Sala de l'Àngel un dels punts més interessants de la proposta constructiva històrica del monestir de Pedralbes ja que es desenvolupa en un punt de gran complexitat estructural. Així, tal com es pot distingir en els plànols el contrafort més septentrional de l'església forma part de la configuració arquitectònica d'aquesta Sala. Efectivament, a partir d'aquest contrafort es desenvolupa un gran arc que configura una part d'aquest àmbit. A diferència però, de la resta de l'església, sembla estar desenvolupat només en el darrer nivell de l'edifici i no arribaria a la resta (planta pis i baixa). Aquest fet es deu a dues raons; que o bé el projecte arquitectònic original ja ho contemplava o, que pel contrari va ser picat amb posterioritat.

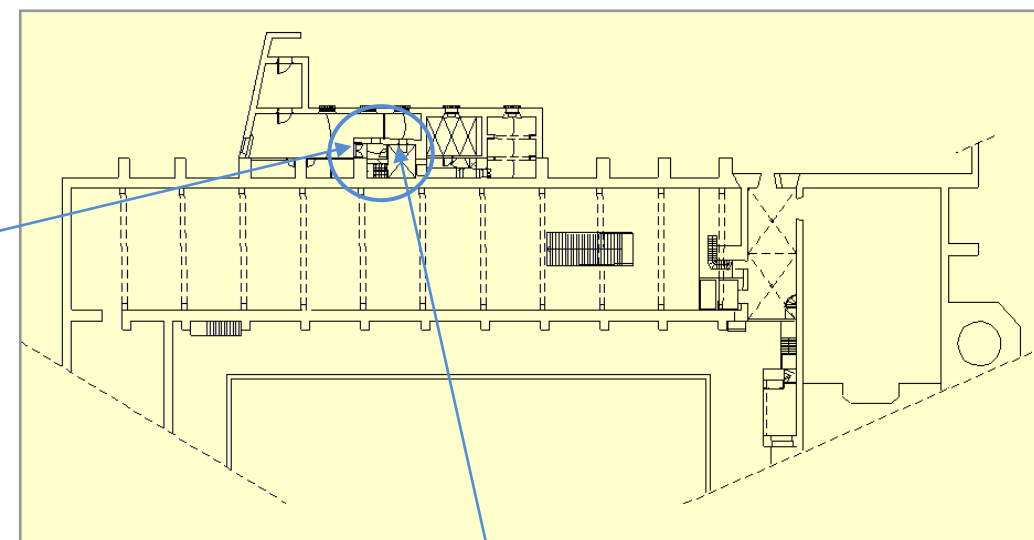
Tot i que la lògica fa pensar en la primera opció, caldria -a fi de poder entendre el funcionament estructural d'aquesta zona- fer una petita cala en el punt del mur on hauria d'haver estat el contrafort si hagués estat proposat amb el mateix disseny que la resta

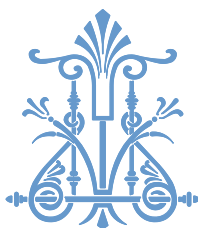

CALA 9.N: (Planta baixa mirador de Sant Rafael)

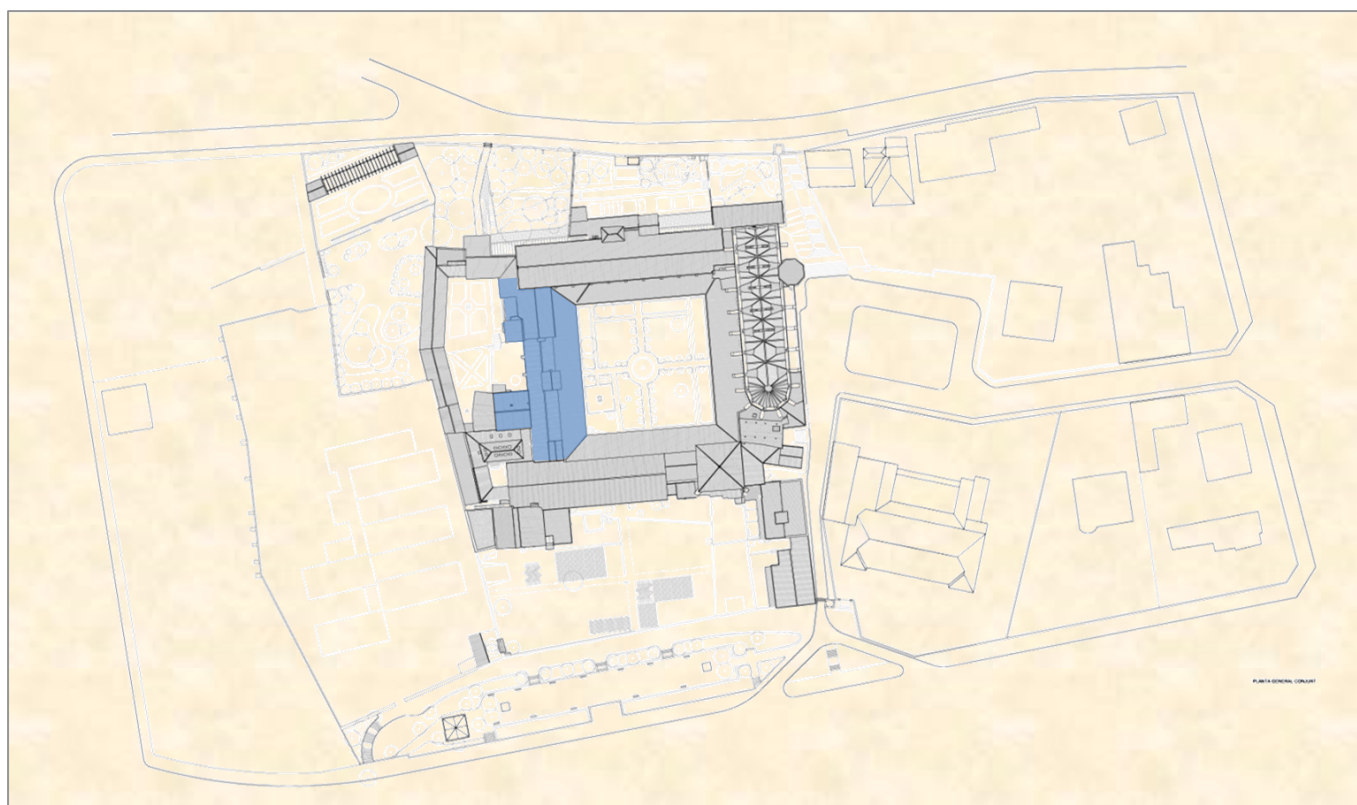
Localitzada a l'actual zona de clausura, a la base de la torre coneguda com mirador de sant Rafel, aquesta porta sembla per les seves característiques formals i materials un dels testimonis més antics del monestir. Refermaria aquesta observació la seva semblança amb les altres portes antigues del monestir, identificades al refetor, la cuina o la infermeria un fet que fan pensar en una colonització estructural en aquesta zona relativament primerenca.

En conseqüència i per tal de poder donar una cronologia molt més ajustada, conèixer els materials del mur on es localitza i la possible solidaritat entre ambdós elements (murs i porta), es recomana realitzar una cala en el arrebossat del parament més proper als muntants i dovelles de la porta.

Paraments del sector més occidental del monestir de Pedralbes

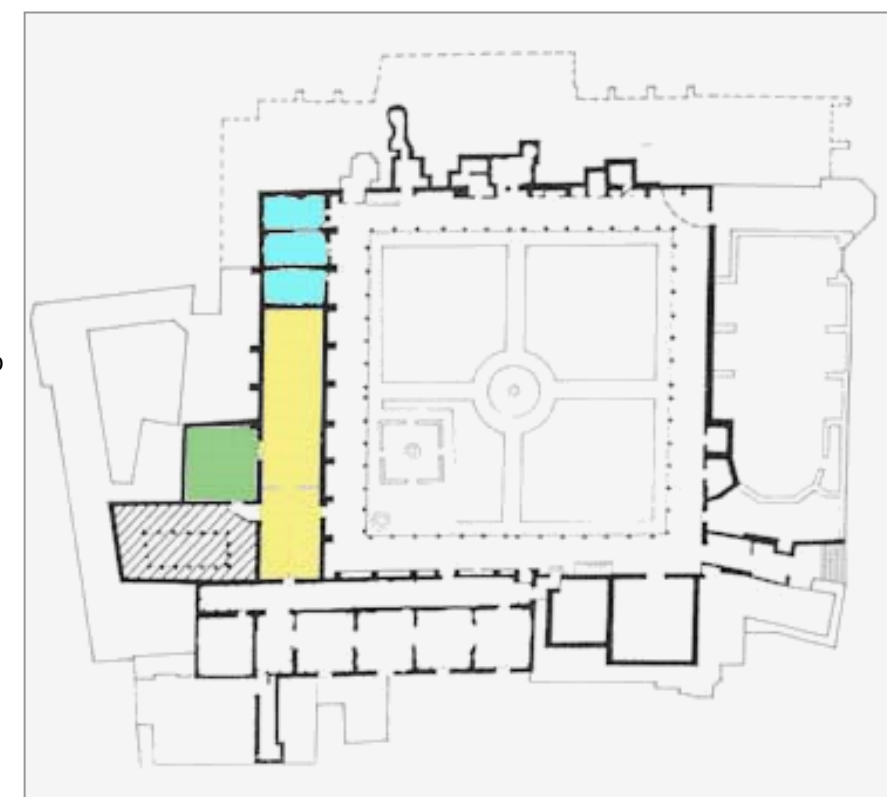

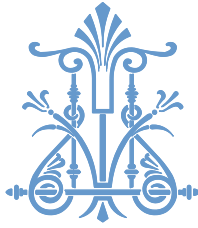
Les localitzacions dels emplaçaments per a la realització dels repicats s'ha fet sobre una majoria de paraments que han estat objecte de nombroses actuacions i que presenten revestiments contemporanis que impedeixen la seva observació material. Cal remarcar que una bona part d'aquestes localitzacions es troben en àmbits pertanyents a la zona de clausura i per tant es plantegen amb la voluntat d'interferir poc en el dia de la comunitat. En conseqüència les propostes en aquesta zona haurien de remarcar el seu caràcter de sondeig amb escrostonats de petites dimensions però que facilitin la observació del tipus de material, la seva configuració constructiva, el model i tipus de solidaritat entre murs.

Aquesta proposta de realització de cales parietals se centraria diferents espais de cronologies i usos dissemblants: El camí de les Donzelles i el pati localitzat entre aquest i la cuina; la Sala de la Reina i les tres dependències localitzades en planta baixa; el refetor i la cuina del monestir; la zona del claustre que forma part d'aquesta banda nord-occidental.

Plànol del conjunt del Monestir amb la identificació dels àmbits d'aquesta zona més occidental de cenobi.

En blau el volum que es correspon amb la Sala de la Reina, en groc el refetor i en verd la cuina.

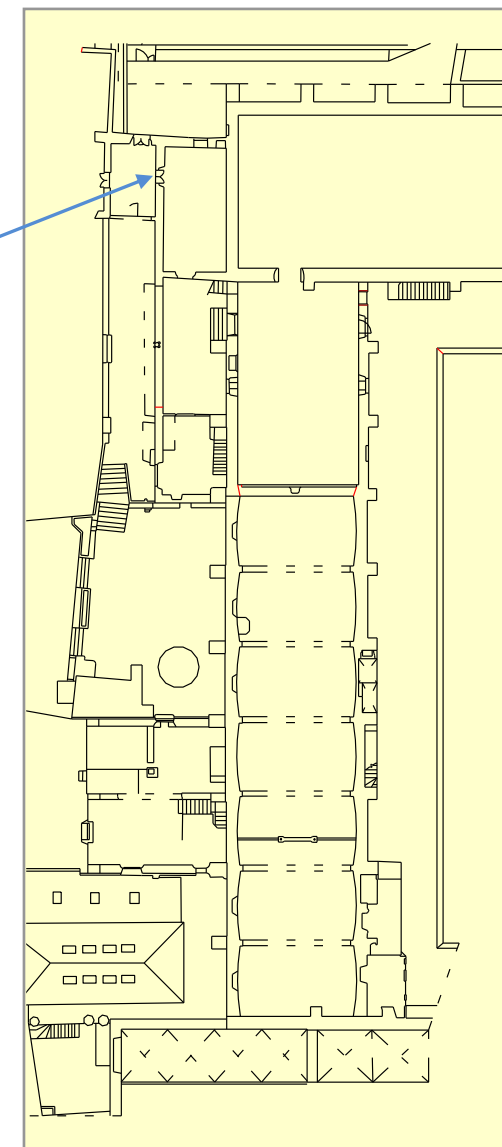

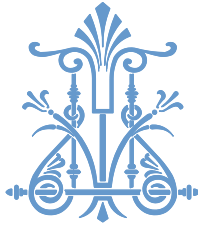

CALA 10.Oc: (Camí de les donzelles)

La Sala de la Reina és un àmbit localitzat en el sector nord- occidental del Monestir i a la que s'accedeix a través d'unes portes situada en el primer pis del claustre, des del costat del dormitori i finalment una porta situada rere el pòrtic de la banda de clausura coneguda com el camí de les donzelles.

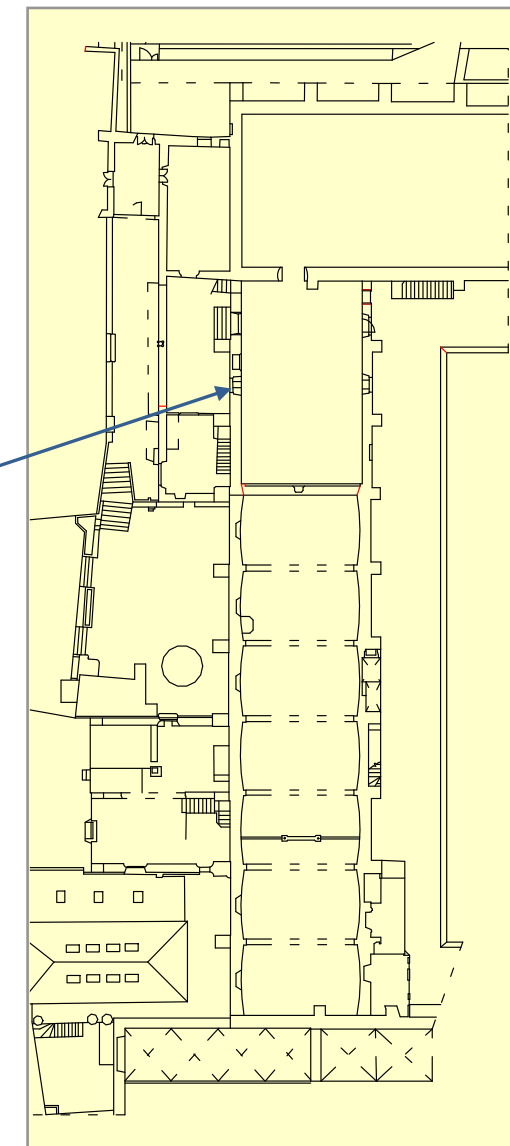
Es proposa un repicat dels revestiments exteriors al voltat de la finestra coronella del costat nord-oest.

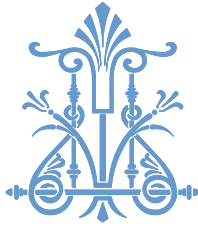

CALA 11.Oc: (Sala de la reina façana occidental)

Cala proposada sobre la façana de la sala de la reina que dóna al pòrtic que s'obre al camí e les donzelles, amb l'objectiu de comprovar les possibles similituds entre els paraments d'aquest mur i el del refetor. Comprovar alhora si hi ha una solidaritat entre els contraforts i el mur de la sala i detectar la possible existència dels vestigis d'una finestra i/o obertura, que s'intueix per la irregularitat del revestiment del parament entre la finestra geminada i el contrafort.

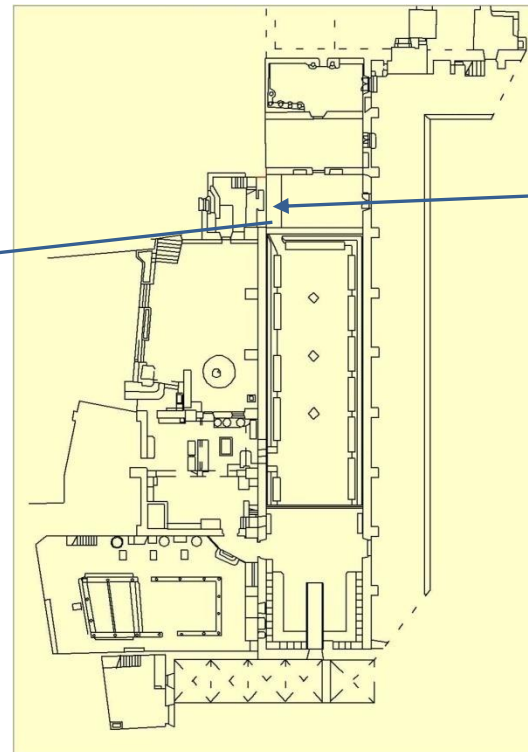
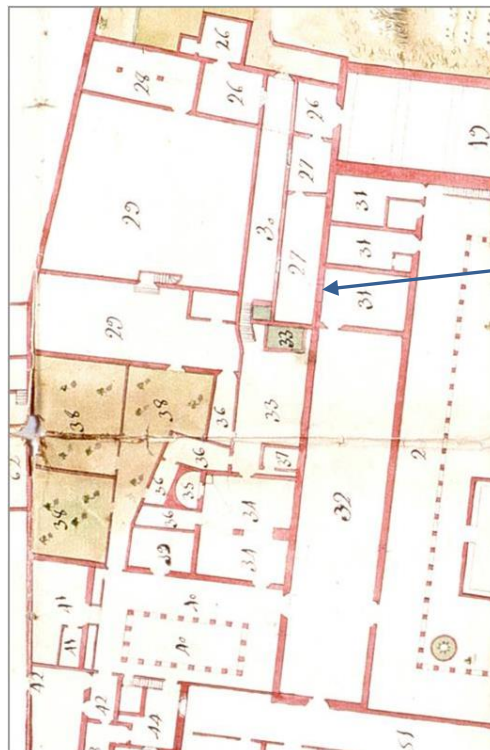

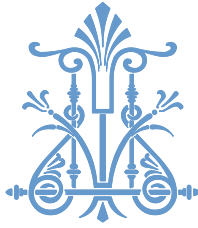

CALA 12.Oc: (àmbit de Sala de la reina a la cota nivell del claustre)

El nivell inferior de la Sala de la Reina -que dóna a la planta baixa del claustre- s'organitza actualment en tres espais –originàriament independents entre si- que constituïen antigament una de les zones de rebost i magatzematge del monestir, i que des de 1993 fins al 2002 albergarien les oficines de la Fundació Thyssen.

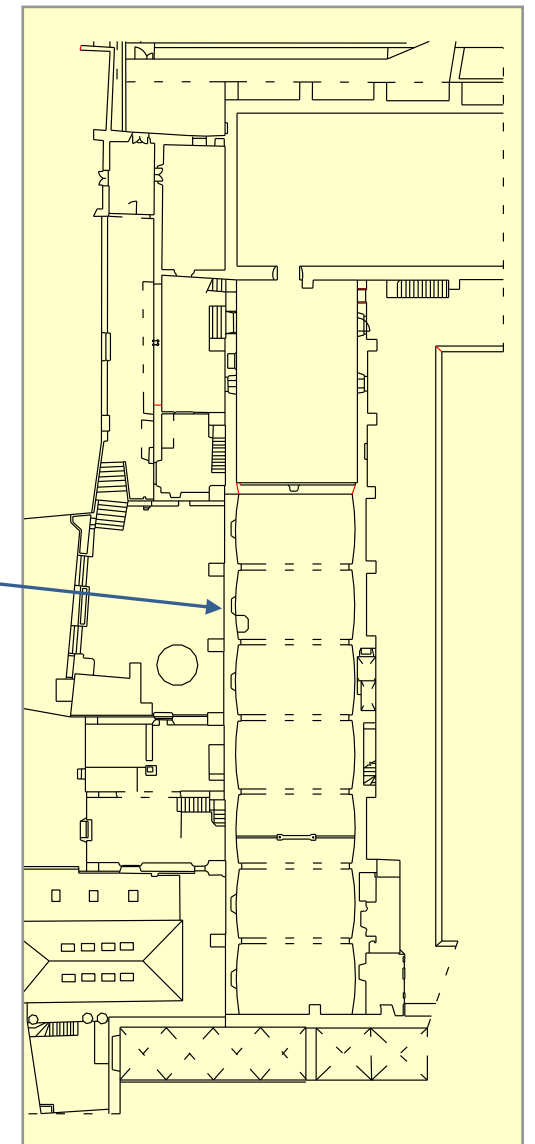
En la documentació planimetria de final del s.XVII s'evidencia la possible existència d'una obertura de comunicació en l'espai més nord- oriental dels tres, actualment ocupat pel muntacàrregues del museu. Per tal de no repicar en la zona on es localitza el muntacàrregues i, aprofitant que aquest mur és accessible des del Camí dels Donzelles (zona de clausura), seria convenient un repicat parcial en aquest últim. L'objectiu seria localitzar els possibles vestigis de la porta (muntants o en defecte d'això dovelles) que permetessin d'una banda la seva datació cronològica i per una altra la interpretació de l'espai i la seva relació en les comunicacions del projecte original.

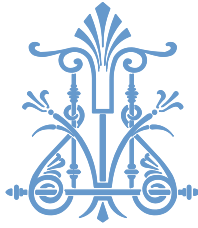

CALA 13.Oc: (façana occidental del refetor)

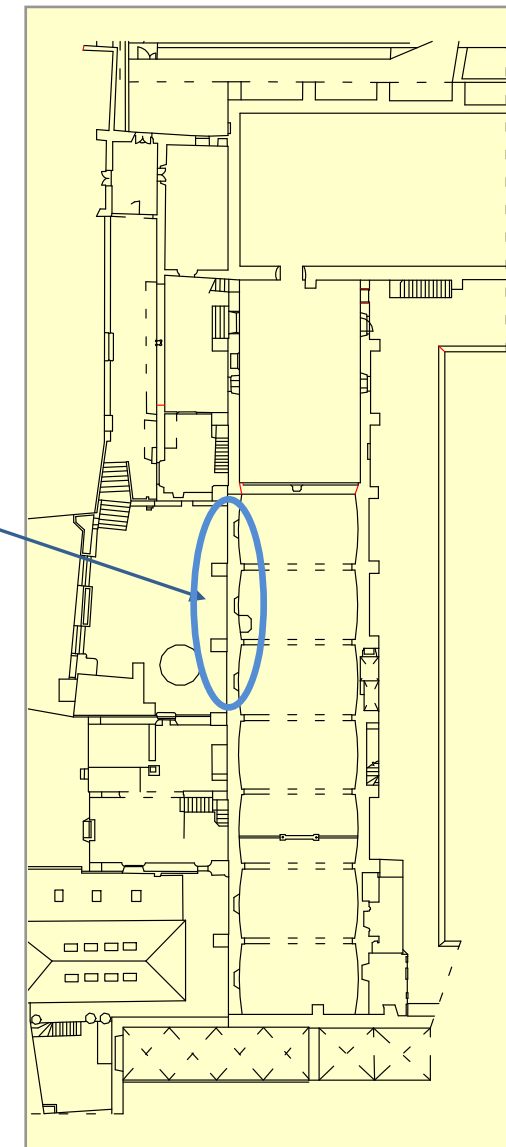
El refetor constitueix uns dels espais més interessants del monestir i aquest pany de façana podria formar part de les obres fundacionals o primigènies del conjunt monàstic. Efectivament, de forma aliena a bona part de les construccions gòtiques, s'identifiquen materials certament originals com el tipus de pedra granítica (pedra de Pedralbes) amb una disposició en el mur que aparentment no segueix la disposició en filades. Amb tot, aquest parament presenta un tapa junts o encintat de realització contemporània (final s. XIX), que impedeix una correcta lectura de la formulació del parament. Aquesta és la raó per la qual, més que una cala parietal, estariem parlant del repicat d'alguns junts, per tal d'eliminar en algunes zones el voluminós i poc reeixit -que tot cal dir-ho – encintat.

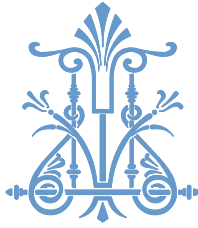

CALA 14.Oc: (façana occidental del refetor)

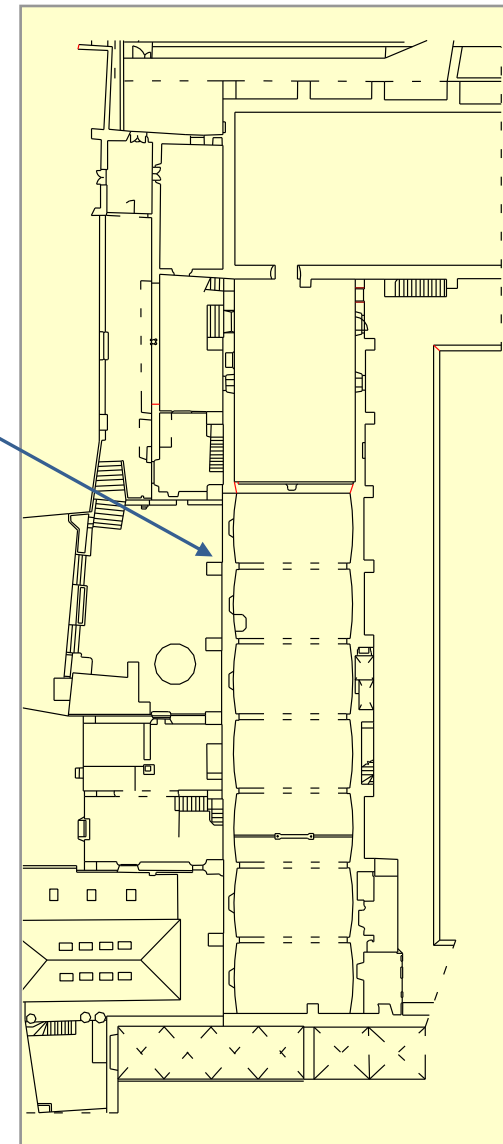
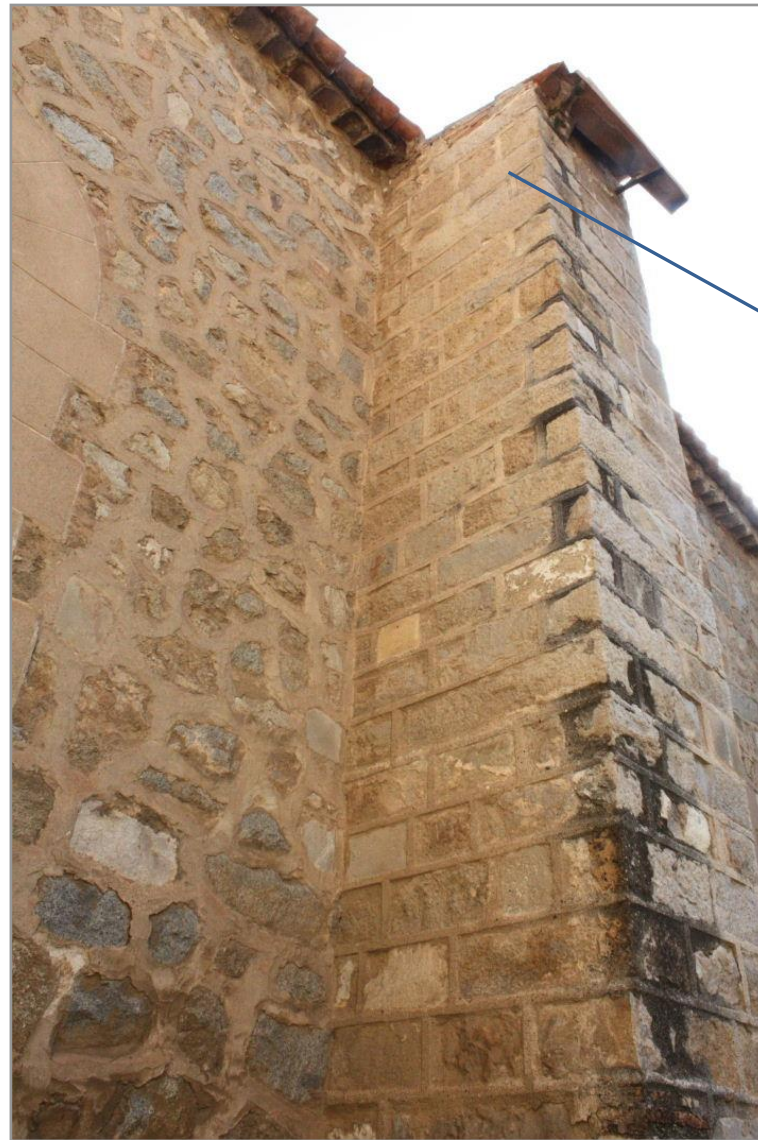
Les restauracions contemporànies de final del s.XIX, especialment la construcció de les votes entre els arcs diafragmàtics, creiem que són responsable de la eliminació d'una part de les finestres originals gòtiques (?). De fet encara actualment podem intuir la seva localització a través del negatiu que mostren els seus cegats. Entenem que en aquest cas els repicat haurien de poder netejar tot el seu perímetre per de poder atendre a la seva fesomia i a la possible existència d'algun testimoni de les obertures originals

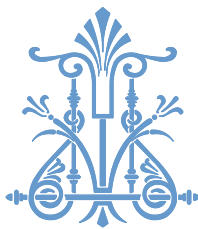

CALA 15.Oc: (façana occidental del refetor)

Repicat proposat amb la voluntat d'atendre al grau de solidaritat dels contraforts del refetor amb la seva façana. Efectivament, de nou les actuacions contemporànies en forma d'encintats, cobreixen els angles i junts dels contraforts en aquesta zona, un material molt recent el sacrifici parcial del qual, proporcionaria evidències de les fases constructives de l'edifici; molt probablement associades a un canvi d'usos del mateix i a la modificació del sistema de coberta original.

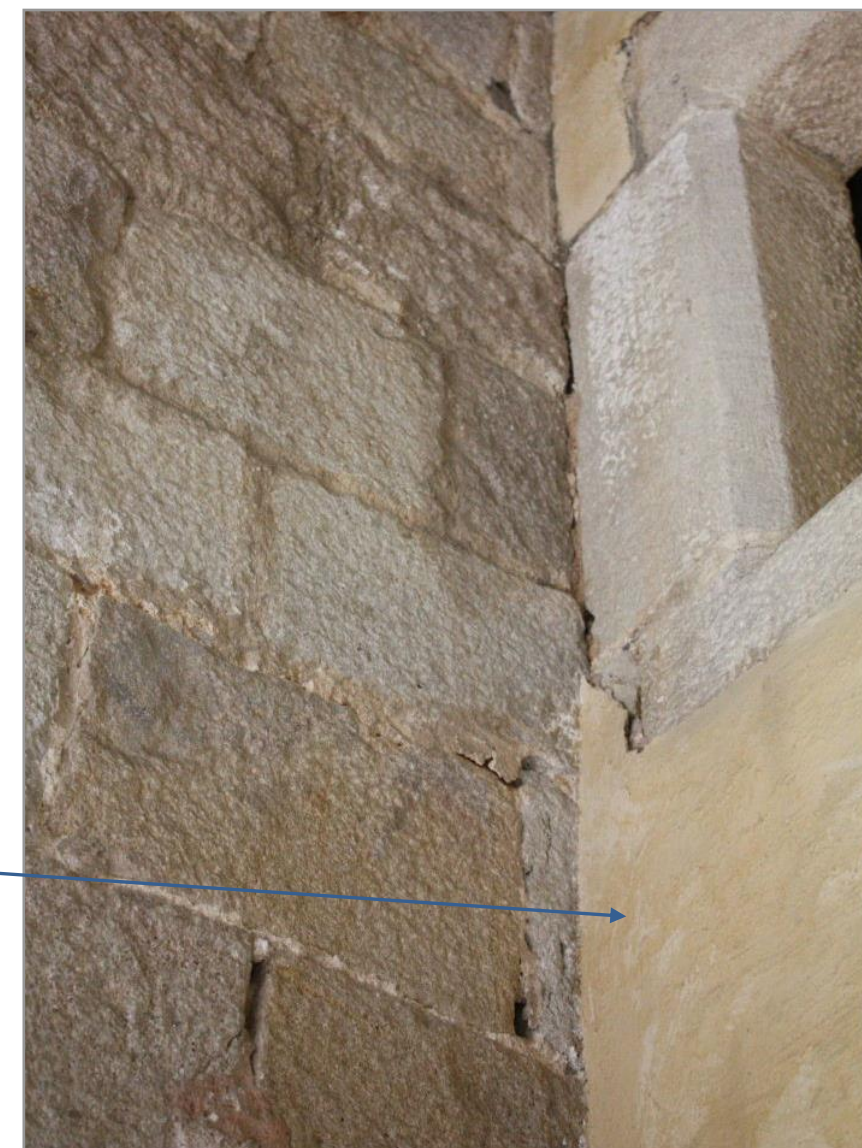
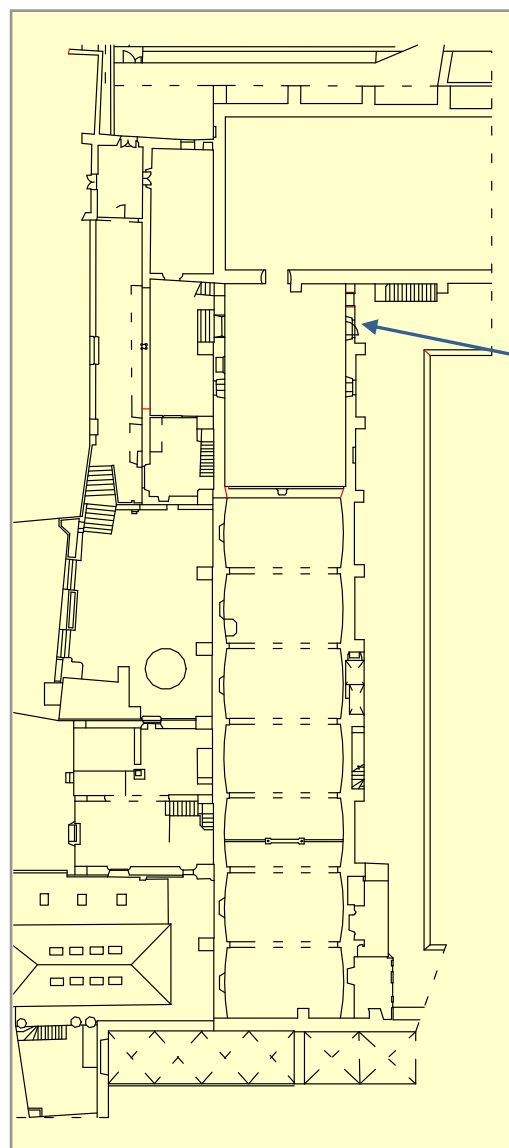

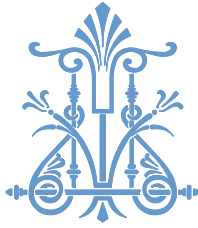

CALA 16.Oc: (façana claustre refetor)

Es significatiu que a la façana del refetor que dona al claustre, no sigui possible estudiar el parament del mur donada la presència d'un revestiment contemporani de to groguenc que el cobreix. Amb tot la observació directa del seu estat permet establir algunes plantejaments de sortida. Així, creiem evident que els contraforts no serien solidaris no són solidaries amb la façana i per tant serien posterior en el temps; en definitiva no formarien part de la mateixa campanya constructiva del mur; caldria suposar a més que aquests contraforts mancarien de fonamentació si hem de creure el canvi de material constructiu que s'observa a la seva base.

Tot atenent a aquestes evidències materials, es recomanaria la realització d'alguns escrostonats en el revestiment just a les zones de contacte entre els contraforts i la paret.

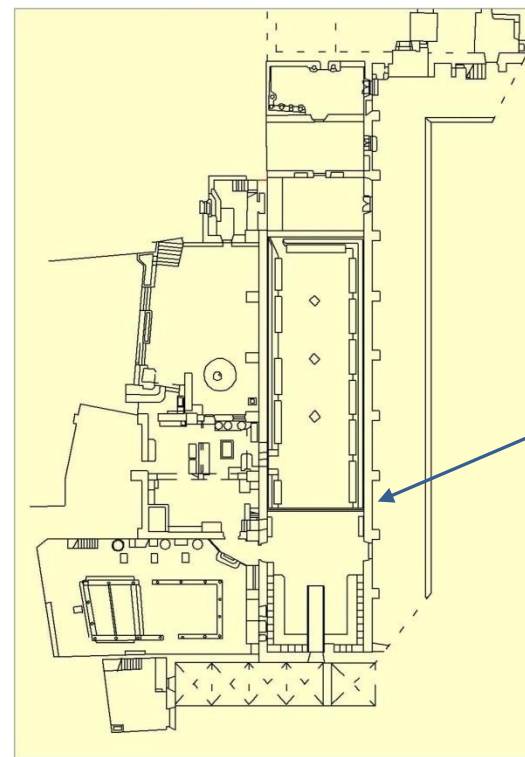

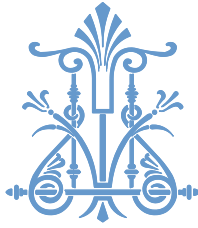

CALA 17.Oc: (façana claustre refetor)

Com ja hem assenyalat, un revestiment de tonalitat groga cobreix la totalitat del mur en el seus tres nivells d'aquesta banda del claustre. Es tracta d'un arrebossat de morter de realització contemporània (s.XX) en el qual s'aprecien testimonis del que es pot interpretar com restes d'antigues cel·les o bé d'obertures de pas vers l'interior del refetor.

Es proposa la realització d'alguna cala sobre l'esmentat revestiment, cosa que permetria també atendre a la edificació del mur i poder-la comparar amb el observem a l'altre façana, la del costat de la clausura.

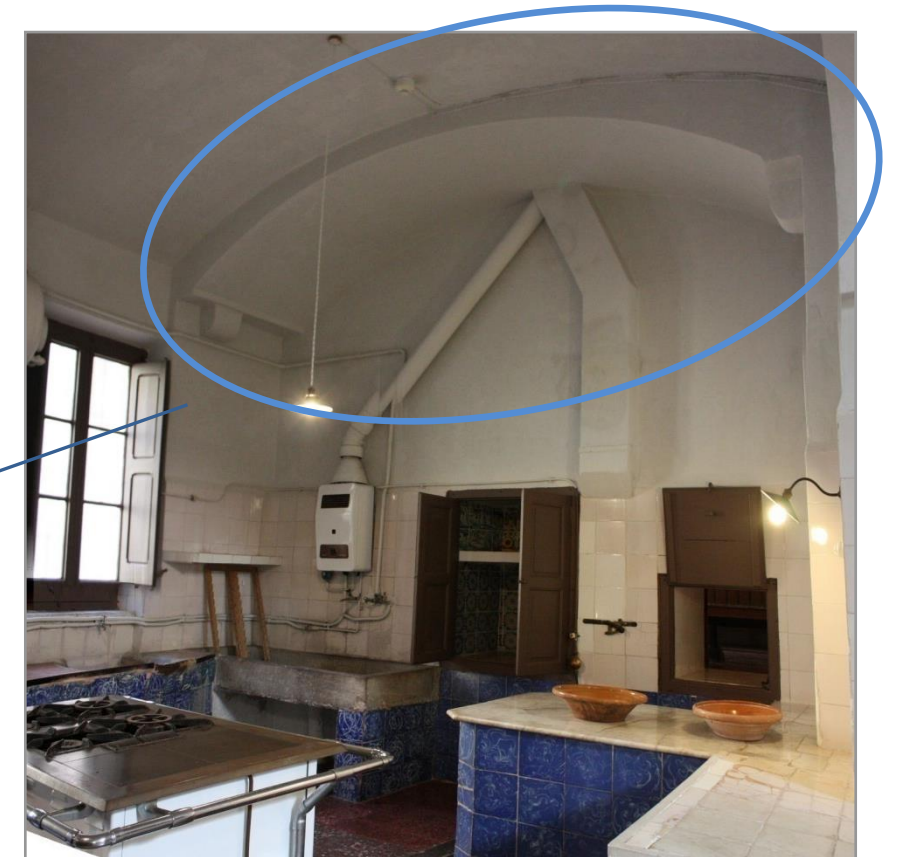
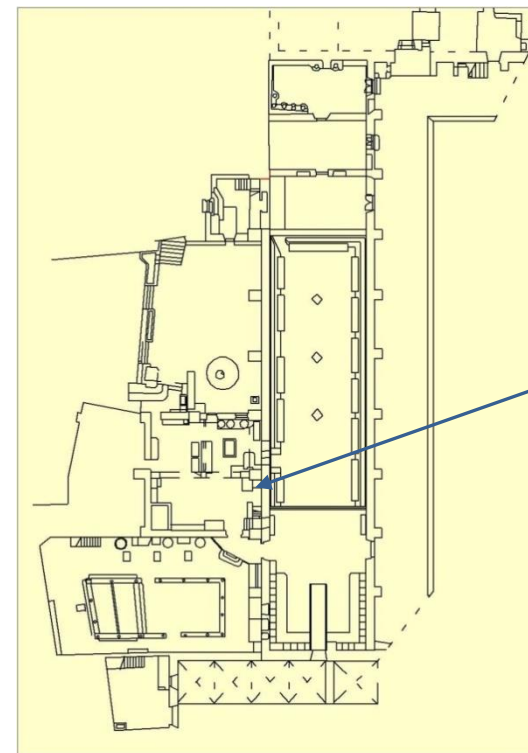

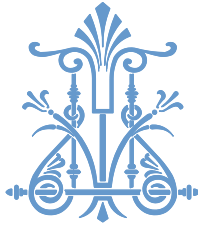
CALA 18.Oc: (Edifici de la Cuina)

L'edifici de la cuina constituïx altre dels àmbits més difusos des del punt de vista historiogràfic i arquitectònic del monestir. Aquesta estructura, adossada al mur occidental del refetor, s'organitza en dos nivells d'alçat comunicats entre si per una escala. A la planta baixa se situa la cuina pròpiament dita del cenobi -avui part del museu- i es troba dividida en dues crugies fruit de les intervencions de reforma sofertes al llarg del temps.

A la seva banda més septentrional (costat nord –est) de la cuina i a tocar del que en propietat seria el mur del refetor, s'observa en contacte amb l'actual volta barroca, un altra una curiosíssima estructura de volta rebaixada sostinguda a banda i banda per llinars sobre permòdols. La seva localització i fesomia, fa d'aquesta volta un element absolutament estrany a la cuina i també a seu nivell de primer pis en una proposta arquitectònica més propera a la base d'una tribuna o àmplia balconada; un element absolutament fora de lloc en un àmbit més o menys comunitari com el conjunt format pel refetor i la cuina.

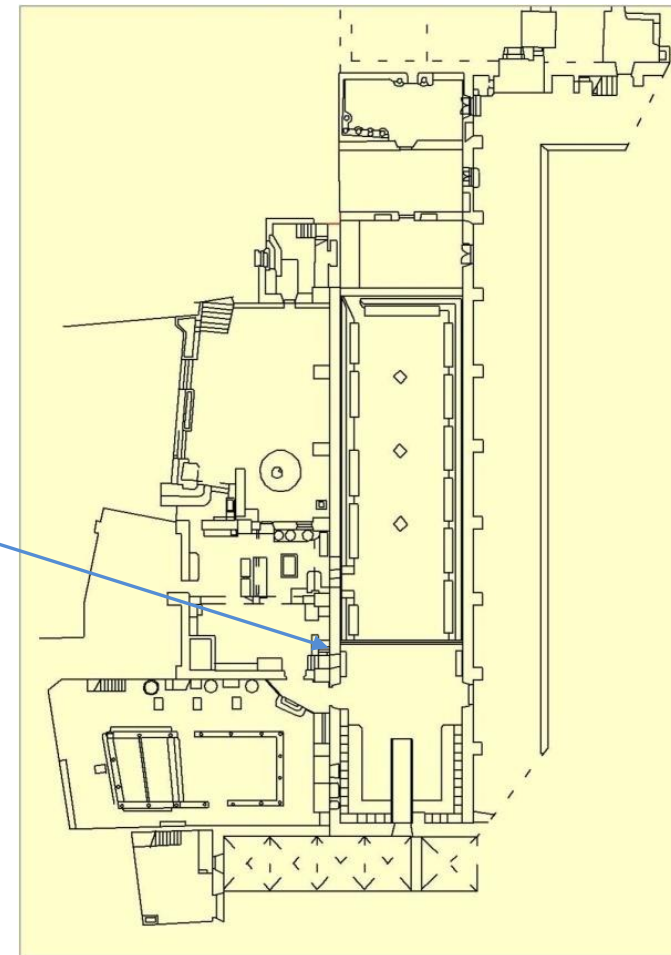
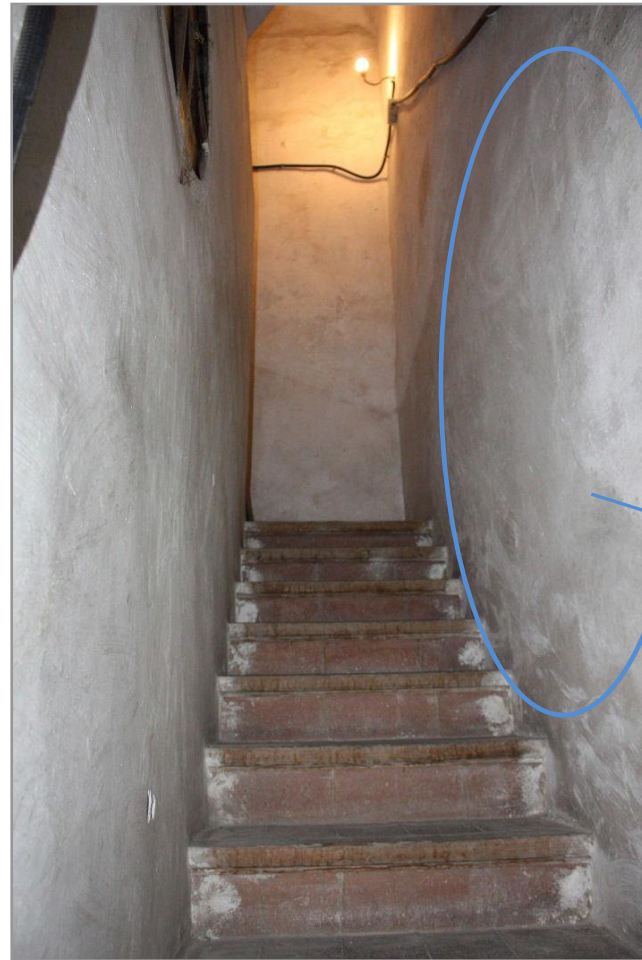
Es proposa la realització de diferents i amplis repicats de la base de la volta, del seu contacte amb la paret del refetor i d'un del costats d'imposta a la zona dels llindars i dels permòdols

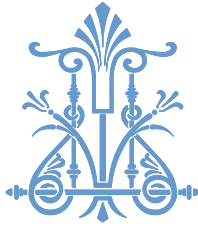

CALA 19.Oc: (Paret del refetor, edifici de la Cuina)

La possible existència d'una porta d'entrada a la cuina des del refetor anterior a l'actual, motivaria la realització d'un repicat parcial del parament que es troba en la caixa de l'escala de la cuina que comunica amb el primer pis. La cala es realitzaria sobre l'actual revestiment un raspat de l'arrebossat del mur del refetor; en punts molt concrets ja que l'objectiu no és descobrir la porta en la seva totalitat sinó trobar els muntants, o coronaments, que permetessin confirmen la seva existència

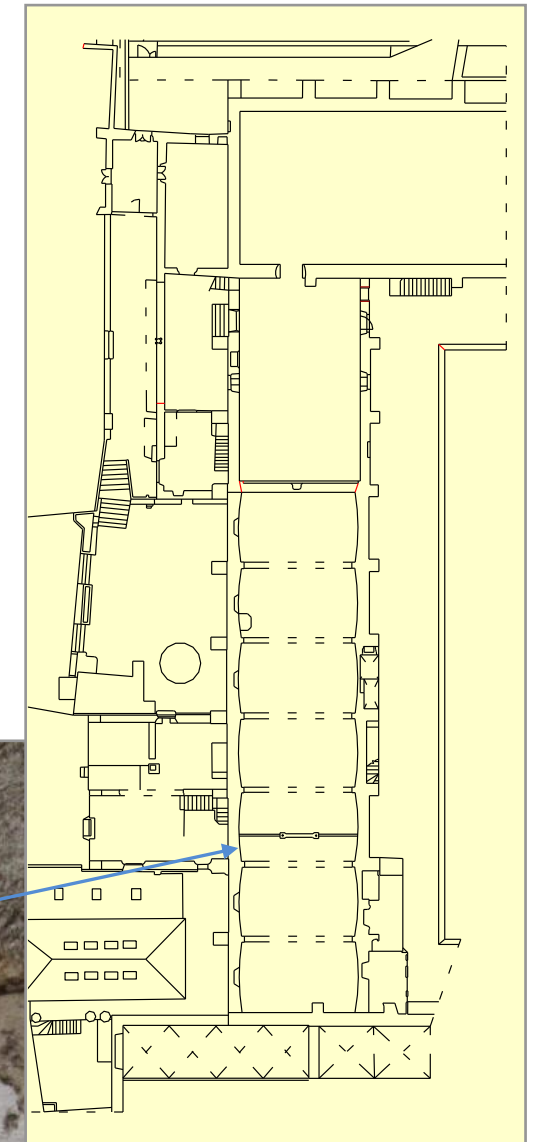

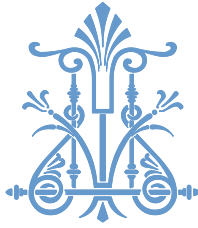

CALA 20.0c: (Paret del refetor, edifici de la cuina, primer pis)

A la crugia més meridional del pis superior de la cuina a mitja alçada del que seria el mur del refetor són visibles la part superior de les dues dovelles superiors d'una finestra apuntada que serien testimoni d'una obertura anterior a la construcció de la cuina que veiem actualment. Els testimonis són poc visibles ja que un revestiment cobreix la resta de l'arc, els muntant i, hem de suposar, que l'ampit de la finestra. Es tracta d'una peça extremadament singular atès que no es conserva cap testimoni in situ de les obertures originals d'aquest banda més occidental de l'antic refetor. Tot sembla indicar que aquesta finestra tindria correspondència en emplaçament i dimensions amb les evidències materials visibles en el pany de mur del refetor que dona al Camí de les Donzelles.

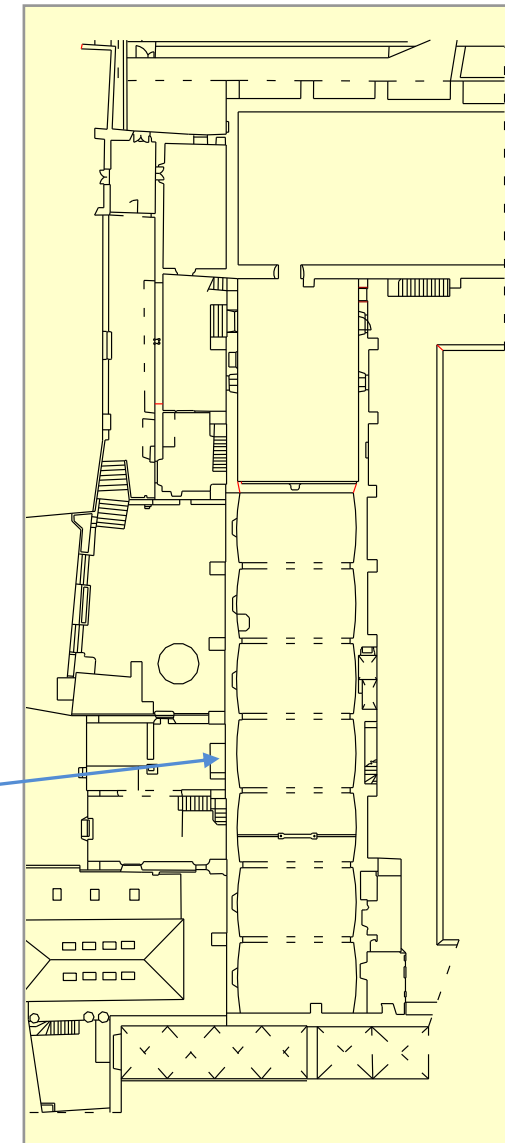
Es proposa el repicat de tota la finestra i deixar vistos tots el seus elements i la seva solidaritat amb la façana del refetor.

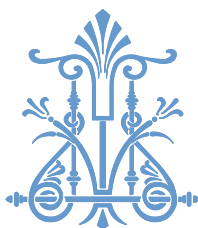

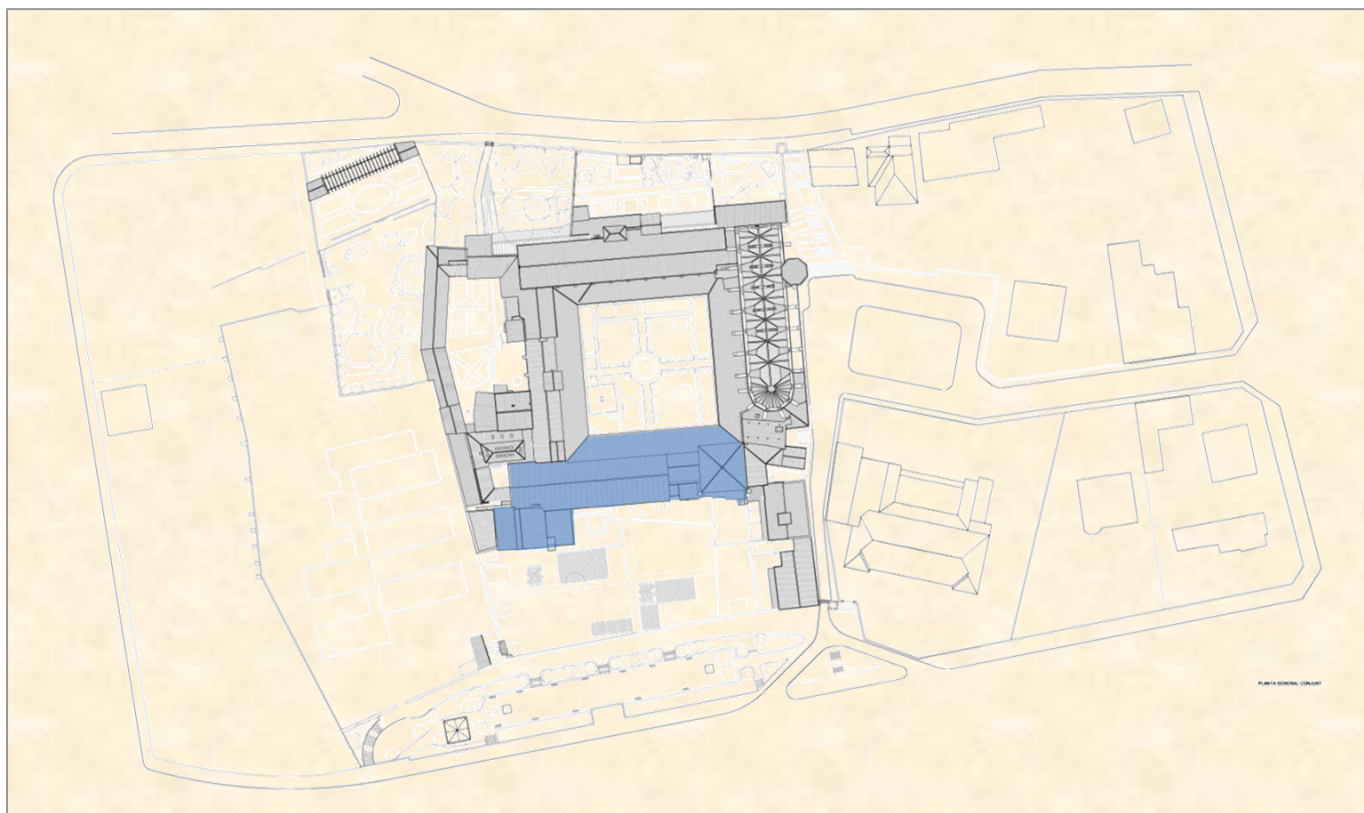
CALA 21.Oc: (Paret del refetor, edifici de la cuina, primer pis)

En primer pis moment del cos de la cuina, però a la crugia més septentrional, es localitza una mena petita estructura de dues estances que està adossada al mur del refetor. Es proposa la intervenció en aquest zona de la paret del refetor, ja que la lògica en la composició i ritme de les obertures de l'edifici l'edifici apuntaria a la probable l'existència d'una altra finestra que estaria alineada en registre horitzontal amb la resta d'obertures antigues, és a dir una finestra eix del mur entre contraforts.

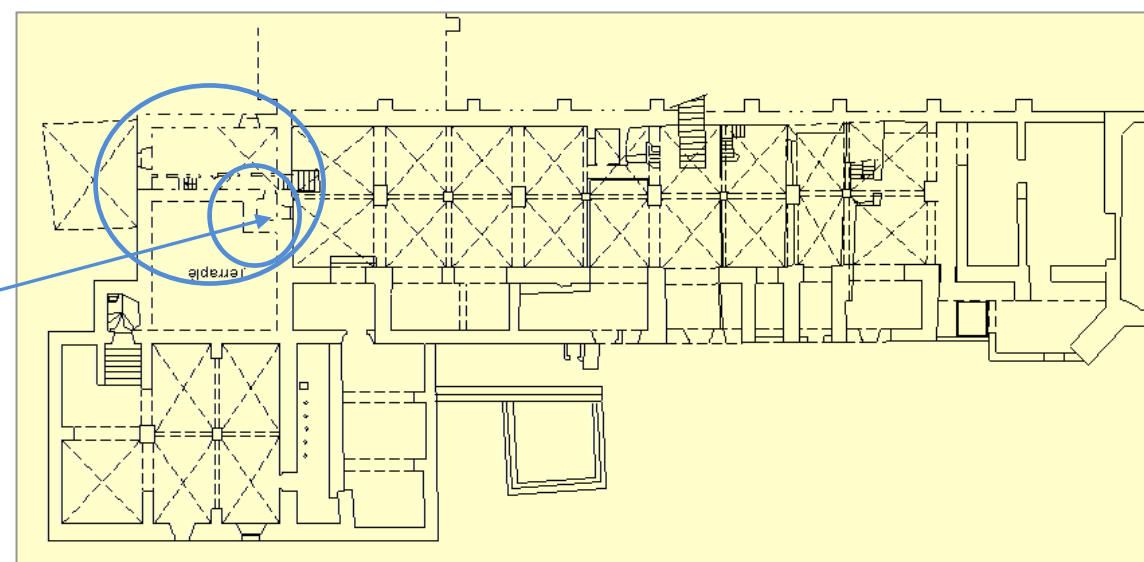

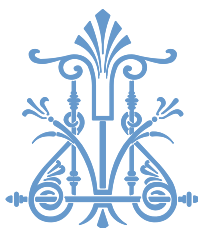
Paraments del sector més meridional del monestir de Pedralbes

CALA 22.S: (Magatzem dels pessebristes- Àmbit al nord del terraplé- costat oest- Nivell procures)

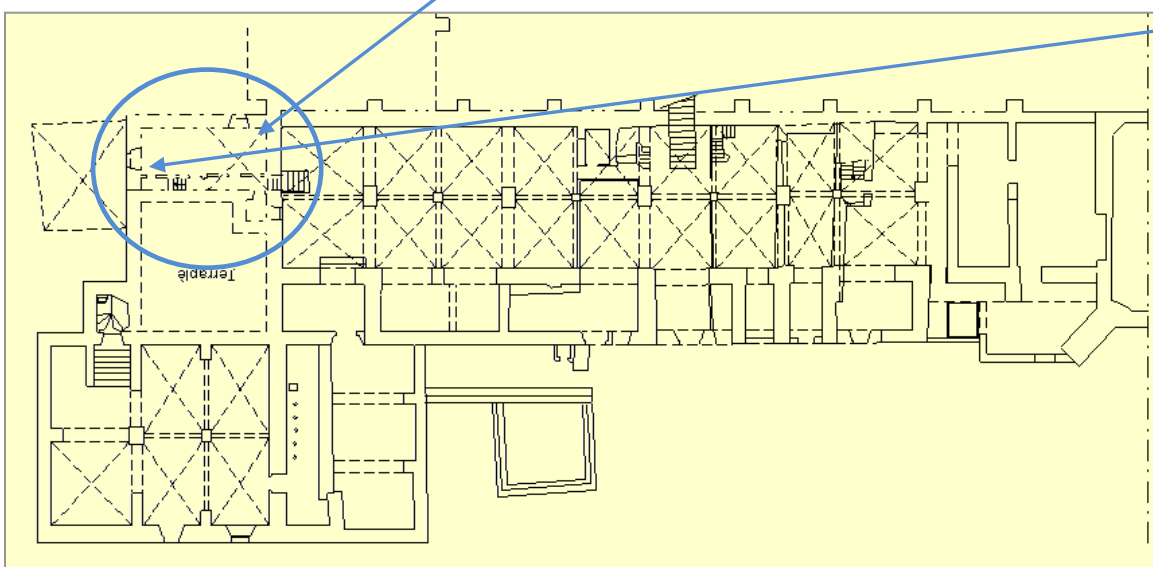
Entre el magatzem dels pessebristes i el terraplè del costat més occidental del nivell de procures, es localitza una petita estança d'incert origen i evolució. Efectivament s'observen testimonis d'un possible paviment a una cota diferent a l'actual i una finestra oberta cap al mur de les Procures de les Cebes. Atenen Seria recomanable una anàlisi d'aquesta zona tan conflictiva en el creixement i evolució de la banda sud del Monestir i per tant es proposa la realització de diferents sondeigs parietals. En aquest sentit es recomanaria per tant, realitzar dues cales; la primera una en la cara de mur que dona a les Procures de les cebes.

CALA 23.S: (Magatzem dels pessebristes- Àmbit al nord del terraplé- costat oest- Nivell procures)

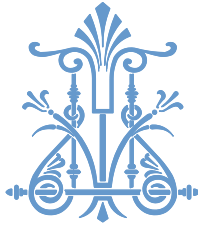
Realització d'altra proposta de repicat dins del magatzem dels pessebristes, en concret al seu angle fi d'observar l'existència de solidaritat entre els murs o pel contrari la seva absència.

CALA 24.S: (Magatzem dels pessebristes- Àmbit al nord del terraplé- costat oest- Nivell procures)

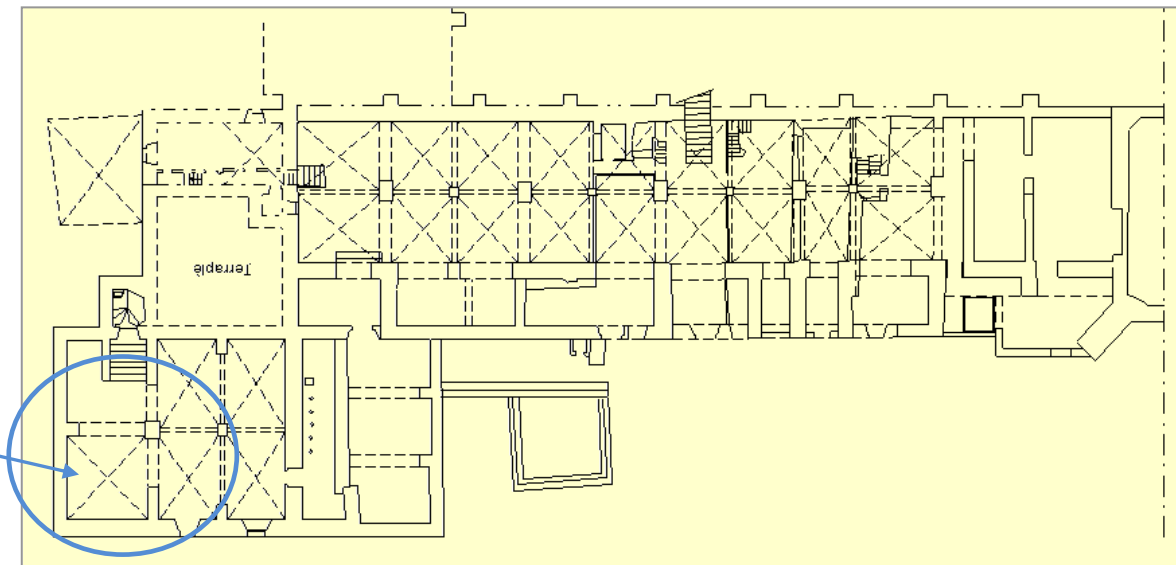
En el magatzem dels pessebristes s'observa l'existència de al menys dos projectes arquitectònics. Per la disposició de la volta en relació a la finestra oberta cap a l'anomenat "Pati del Porquets" es dedueix que la primera va ser construïda amb posterioritat per la solució que adopta en relació a la dita finestra. Conèixer el material i la relació entre volta , finestra amb l'estructura mural es recomana realitzar una cala en aquesta zona

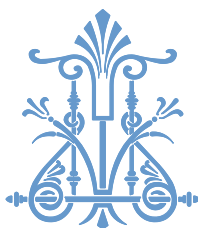

CALA 25.S: (Reserva del monestir - Nivell procures)

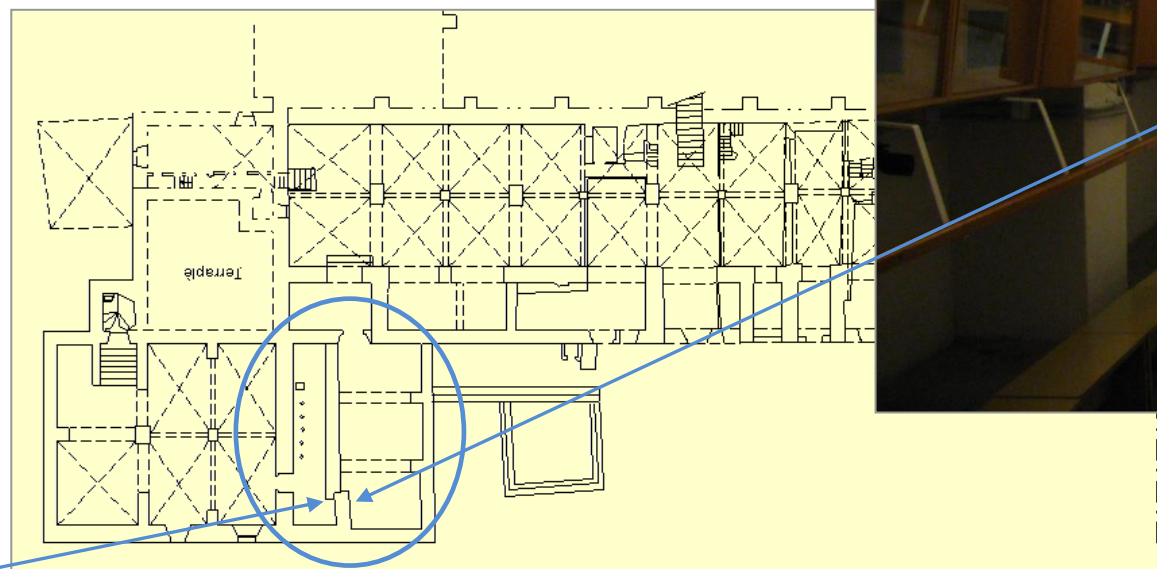
Es tracta d'un espai on es pot identificar l'existència de més d'un projecte arquitectònic amb diferents cronologies. De l'observació directa de les estructures i elements que el configuren es dedueixen al menys dues campanyes d'obres; la primera relacionada amb la construcció dels murs i altra amb les voltes arrebossades que veiem avui dia ja que aquestes, tapen parcialment finestres i testimonis d'arcs –probablement de voltes- anteriors. Tot i que la diferència cronològica entre una fase i altre sembla no ser molt gran, convindria fer una cala en alguna d'aquestes voltes per tal d'observar el material amb que van ser fetes i la seva relació estructural amb el mur anterior.

CALA 26.S. A: (Latrines de la infermeria - Nivell procures)

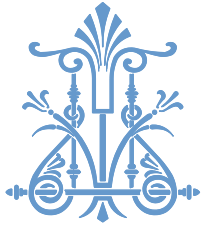
Localitzades en un dels costats més meridional de l'àmbit de Procures es localitzen les antigues latrines de la infermeria; sortosament encara en funcionament. Es tracta d'un dels espais de més complexa interpretació estructural, ja que tal com es pot veure en el plànol, el seu mur més meridional no es desenvolupa alineat amb la resta de la paret en direcció nord. Tot i que els materials i la relació amb la resta d'estructures apuntarien a cronologies barroques els acabats amb carreus angulars en la banda més meridional ens dona testimoni d'una possible estructura anterior d'origen incert. Per aquest motiu seria convenient realitzar una cala en aquesta zona.

CALA 26.S. B: (Latrines de la infermeria - Nivell procures)

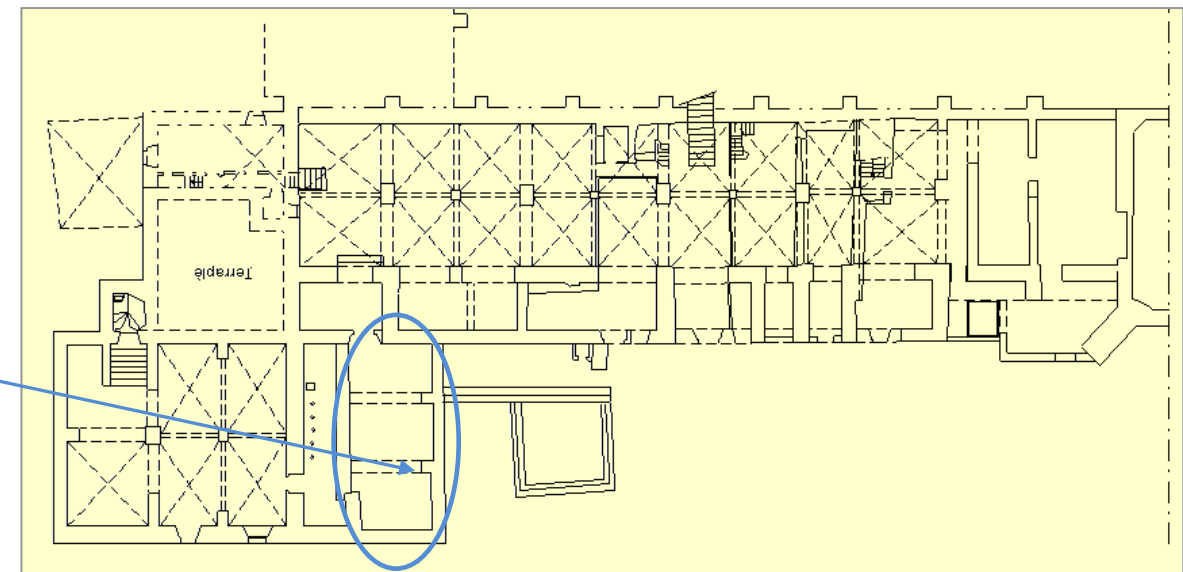
Altrament seria recomanable fer el mateix repicat a la cara contrària del mur del mur, que dóna a la sala coneguda com dels diorames.

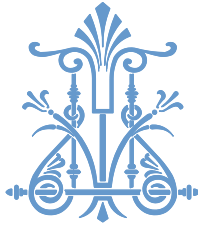

CALA 28.S. : (Sala dels Diorames - Nivell procures)

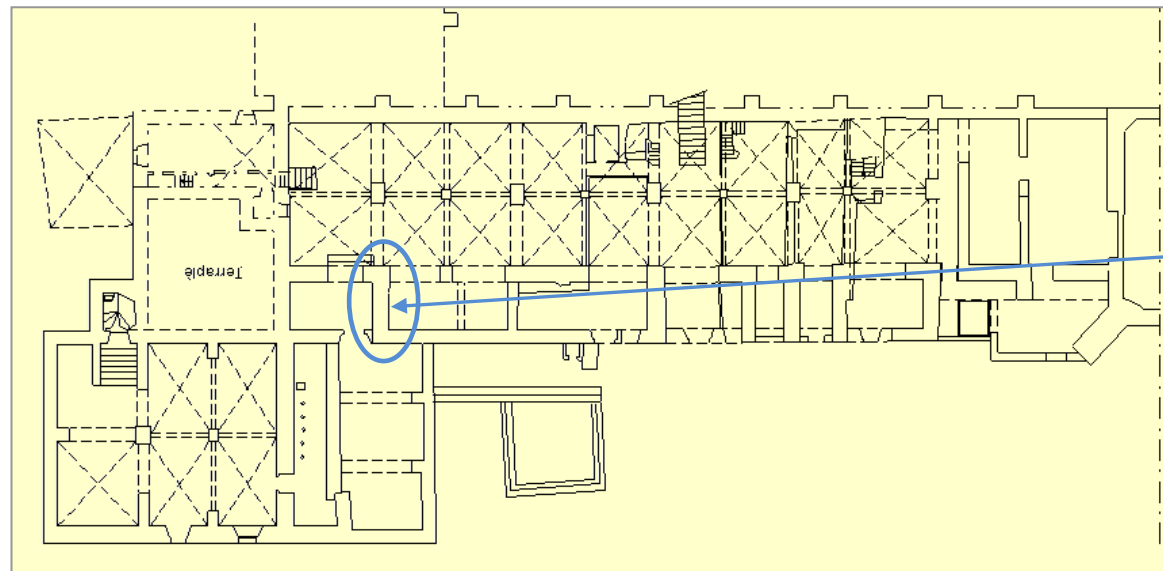
Per atendre a la curiosa solució estructural que es dona a les votes d'aquesta sala, e repicat parcial d'alguna de les dues pilastres del seu costat més oriental .

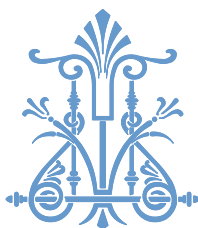

CALA 29.S. : (Procures de les Cebes-Nivell procures)

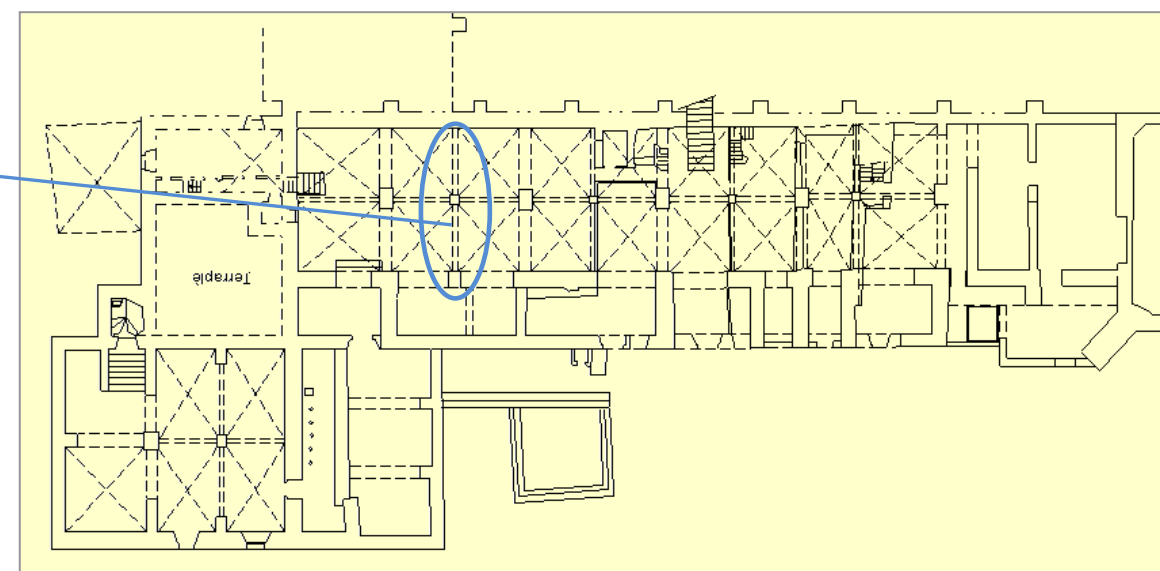
La paret on es podria realitzar aquesta la cala parietal mostra per localització i fesomia el que podria ser una clara relació arquitectònica amb la infermeria gòtica i més concretament amb un dels possibles contraforts d'aquets banda més meridional de l'edifici. Aquesta actuació permetria d'una banda ver la seva composició material i formal del mur, i d'altra recuperar un dels pocs elements conservats de la línia de façana medieval cap a L'Hort de les Monges.

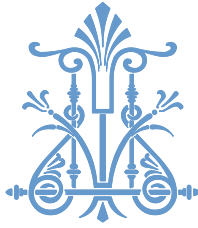

CALA 30.S. : (Procures de les Cebes-Nivell procures)

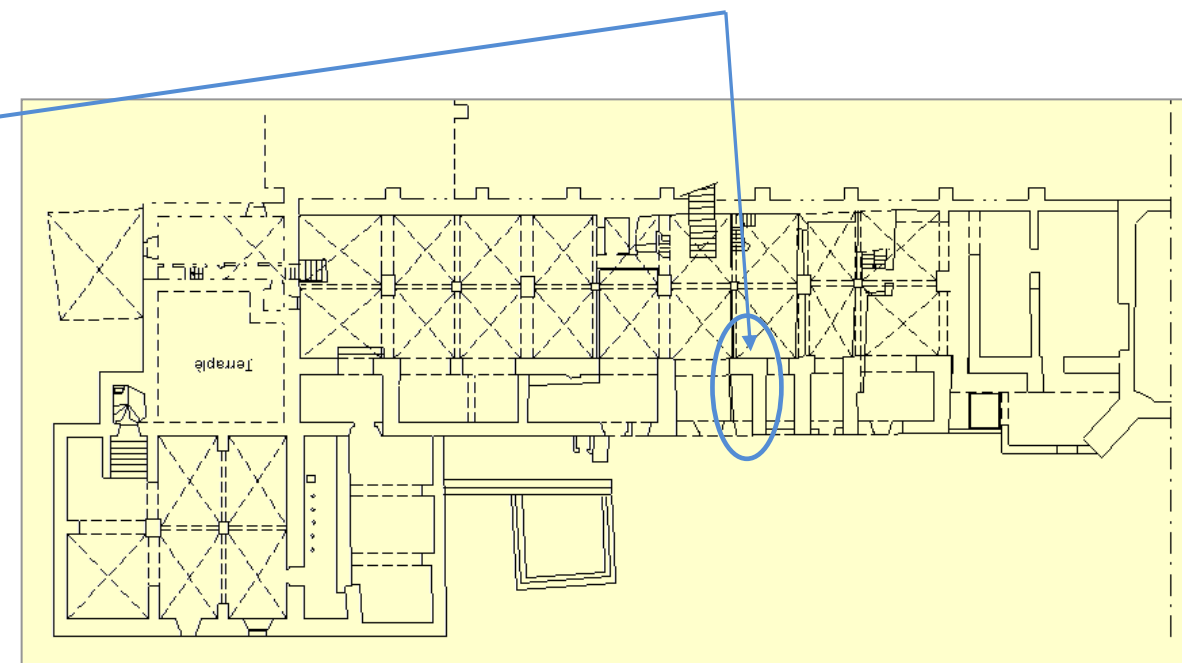
A l'àmbit conegut com Procures de les Cebes es localitzen uns pilars de diferent amplada a sobre dels quals es recolzen uns arcs de mig punt rebaixat que sostenen les voltes d'aresta d'aquesta zona. Donada la gran transformació estructural que s'hauria produït cap al segle XVII, amb la construcció de les esmentades voltes, caldria fer una cala que permetés observar el material dels arcs central ja que son els únics revestits.

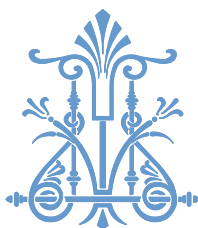

CALA 31.S. : (Cel·la de Sant Jacint -Nivell procures)

A l'anomenada Sala didàctica (antigament Cel·la de Sant Jacint) es versemblant suposar que es localitza el tram de mur més gran conservat de l'antiga façana medieval de la infermeria. Donada la importància d'aquest testimoni, caldria realitzar una cala que permetés observar el parament. Caldria també, pensar en la possibilitat d'eliminar el revestiment i recuperar l'únic pany mural medieval conservat.

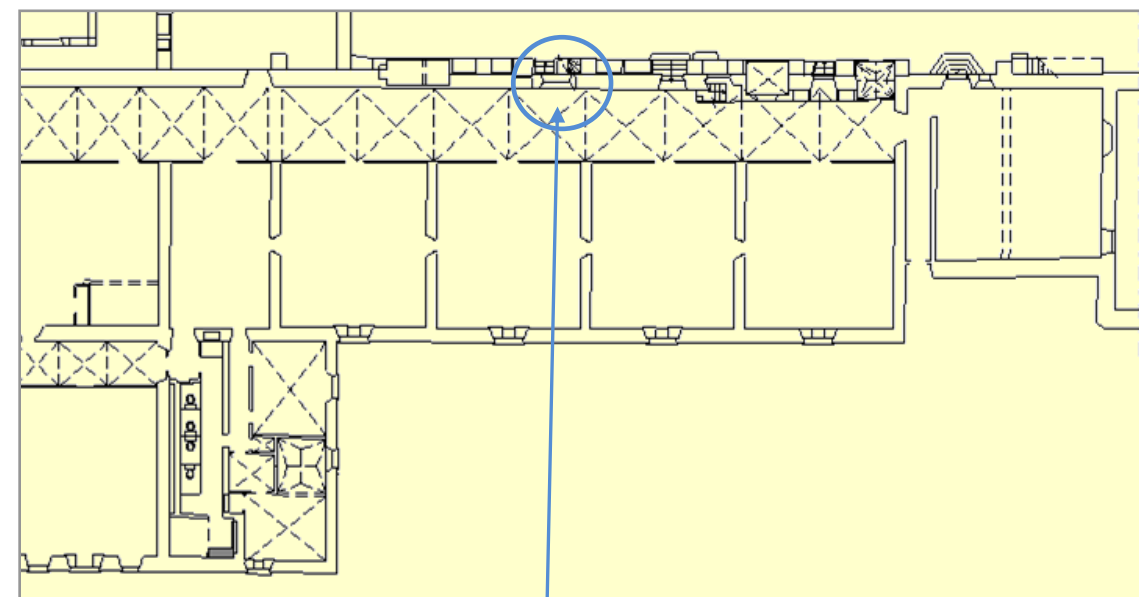

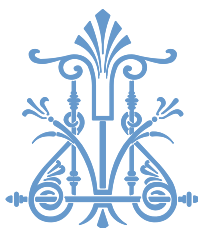

CALA 32.S. : (Planta primera- corredor infermeria)

Les recerques fetes sobre el cos de la infermeria al llarg d'aquest anys de recerca s'han posat al descobert diferents testimonis històric- arquitectònics de gran rellevància per l'edifici atès que es correspondrien amb tota seguretat amb el projecte original de la infermeria gòtica del monestir. Es tracta dels testimonis de portes i finestres que han estat transformades i adaptades als projectes posteriors i, en altres casos literalment amagades. Aquestes elements no han pogut ser del tot evidenciats amb repicats o altres actuacions de restauració, i resten pendents d'algun tipus de proposta quan a la continuïtat de la seva descoberta; continuació dels repicats que ara proposem.

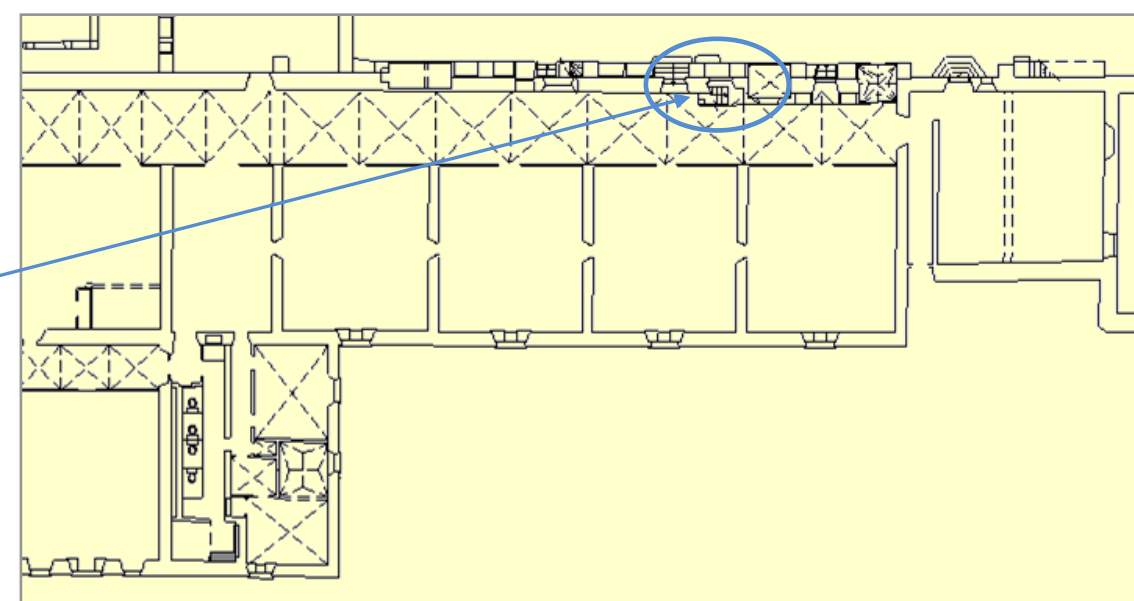
Cara interior de la façana al claustre: testimonis d'un arc escarser adovellat de pedra i un dels muntants del que semblaria ser una finestra. L'ampit de la finestra queda avui dia a cota del paviment de circulació actual. El testimoni visible (part interior de la finestra) es localitza a la cara de mur que dona al corredor de la infermeria, mentre que la cara exterior de la finestra queda amagada per la presència de l'escala que baixa a les procures de les cebes del claustre. Per aquest motiu, malgrat que està parcialment descoberta, seria recomanable ampliar l'escrostonat a fi de poder observar i analitzar la seva relació (solidaritat) amb el mur i, d'altra banda, realitzar un repicat del mur a la banda de l'escala. Aquesta intervenció ens permetria confirmar la teoria de que estem davant de una de les primeres finestres de la planta baixa de la infermeria medieval.

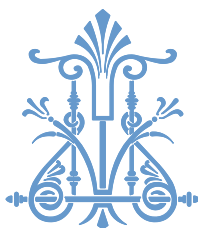

CALA 33.S. : (Planta primera- corredor infermeria)

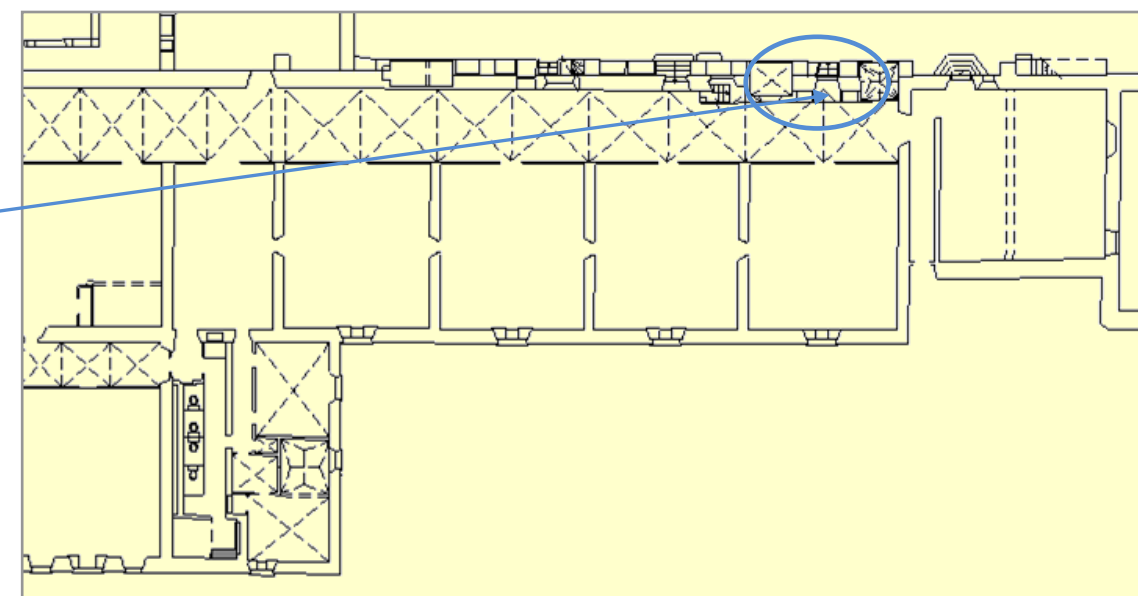
Antiga obertura localitzada en la planta claustre de la infermeria i identificada avui dia com un armari. Com en el cas de la finestra anteriorment identificada, es correspondria amb una de les primeres obertures de la infermeria medieval. Tot i així la possibilitat d'observar i estudiar la seva morfologia i la seva relació amb el mur ens permetria donar validesa a dita hipòtesi a més de poder comparar-la amb altres testimoni de cronologies similars. Seria recomanable realitzar cales per sengles cares del mur (cap al claustre i cap al interior de l'armari).

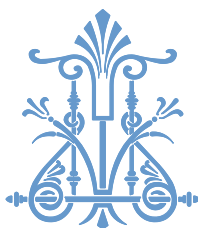

CALA 34.S. : (Planta primera- des de planta claustre)

El descobriment d'un dels muntants d'una porta que podria ser probablement l'única conservada del projecte original de la infermeria medieval en aquesta banda del claustre; recomanaria la realització de diferents repicats per tal de poder verificar l'existència dels elements de la obertura. Efectivament, descobrir la resta dels seus muntants així com atendre al sistema utilitzar per estintolar l'arc de la porta, tot i que probablement es conservi una part de les seves dovelles.

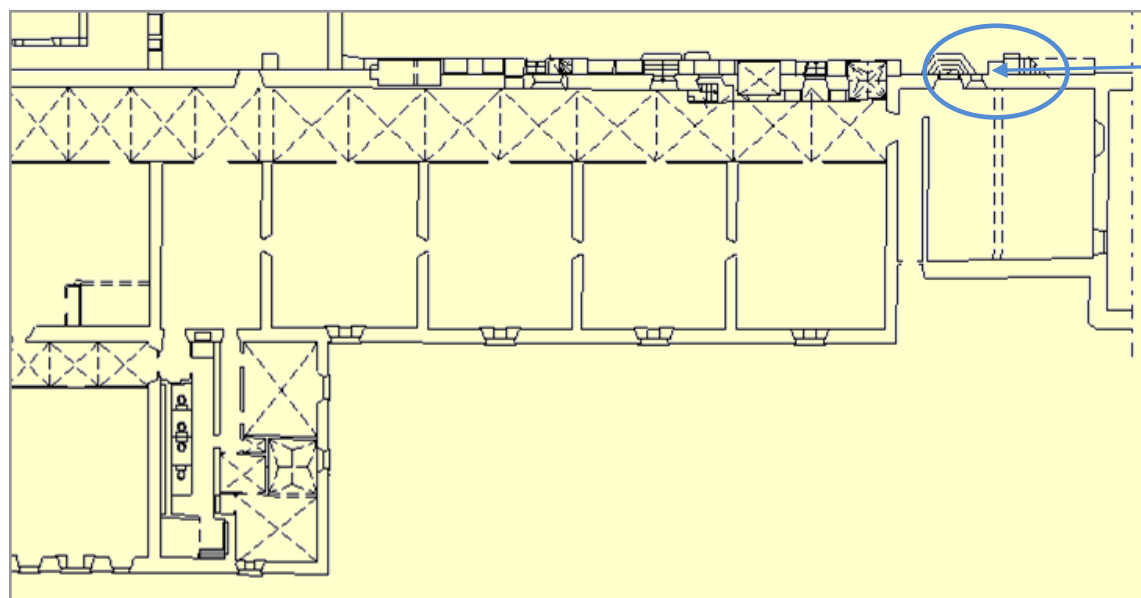

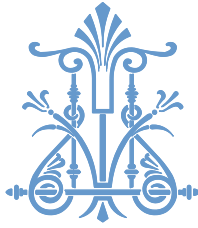

CALA 35.S. : (Planta primera- des de planta claustre)

Els diferents estudis realitzat a les quatre ales del monestir, ha posat de manifest el fet que una bona part dels contrafort que veiem avui dia no van ser construïts alhora amb els seus murs, sinó que la seva realització seria posterior. Aquest plantejament es dedueix de com els contraforts cobreix parcialment algunes portes com per exemple la del refector cap al passadís de la infermeria, o bé i la que s'obre també a aquesta des del claustre. Tanmateix seria molt útil la seva comparança amb els contraforts localitzats a la banda de l'Hort de les Monges.

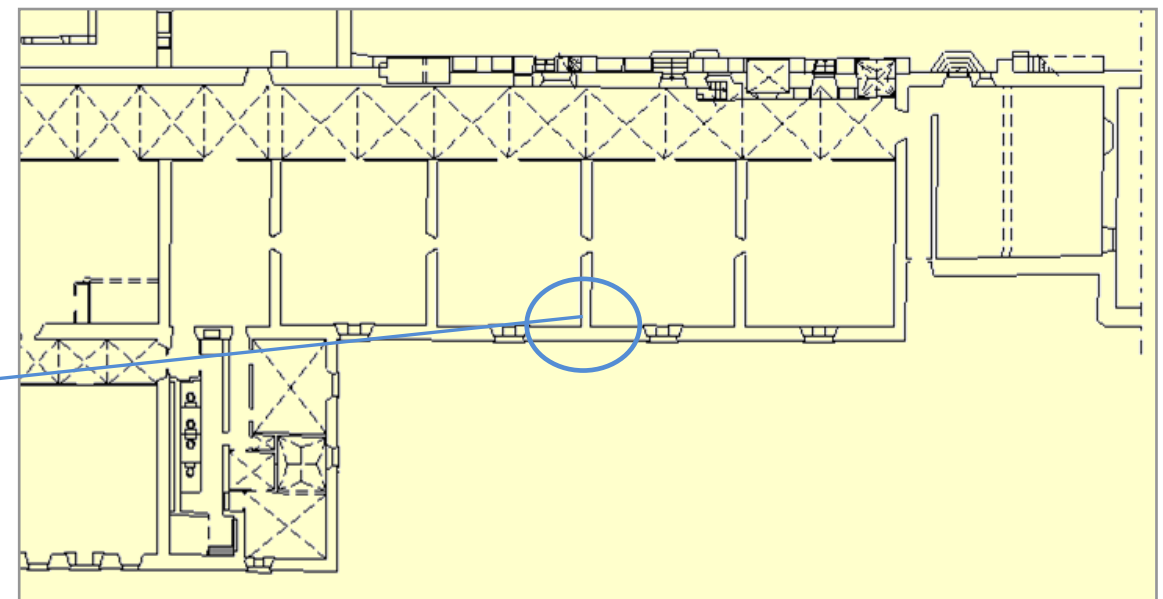
Conscients de la dificultat que implica realitzar aquestes cales en segon quines zones, bàsicament per l'existència de capelles entre els contraforts, i de que aquesta zona està oberta al públic, es recomana realitzar una intervenció en el contrafort que flanqueja la porta d'entrada a la infermeria des de la banda del claustre. Tot i així per poder fer significatiu aquest resultat s'hauria de fer el mateix en altre dels contraforts, per allò recomanem fer la cala des del interior d'una de les capelles del claustre.

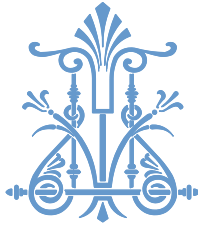

CALA 35.S. : (Planta primera - estances infermeria)

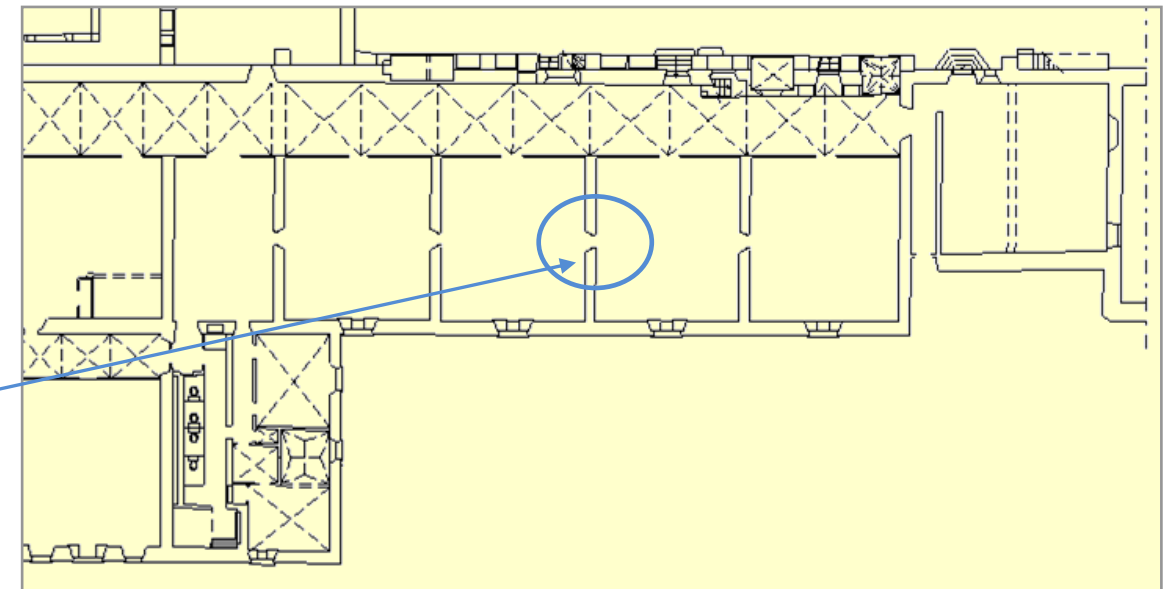
Els diferents estudis realitzats en aquest cas sobre l'actual edifici on s'està la infermeria han permès va deduir l'existència de com a mínim dues campanyes d'obres en el primer pis de la infermeria. Aquestes haurien afectat a la construcció del mur de tancament (façana), les obertures localitzades i la compartimentació interior. Al fil d'aquesta lògica cronològica seria recomanable realitzar algun repicat a la cara interior de la façana que s'obre a l'hort de les monges per tal d'observar la possible solidaritat i las característiques d'aquest parament. S'ha de assenyalar que tot i que la cara exterior d'aquest mur (façana d l'Hort de les Monges) no té cap revestiment i es presenta com un parament vist, no és possible observar la solidaritat entre aquest i les finestres; això es deu d'una banda a l'encintat existent i d'altra a les operacions de reforma derivades de la col·locació de les reixes entre d'altres actuacions.

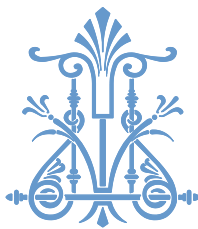

CALA 36.S. : (Planta primera - estances infermeria)

Un altre dels elements de significació cronològica i estructural de la planta pis de la infermeria són les portes que es localitzades als envans que compartimenten l'espai en diferents sales. Donat els actuals revestiments d'aquest murs transversers i atenent a l'ús de dues d'aquestes sales com espai museístic, es proposa el repicat del parament en dos de les sales utilitzades com magatzem del museu. En aquest sentit es recomana el repicat a fi i efecte de poder observar la seva morfologia i composició material. Es podria aprofitar la localització de la cala propera i a tocar d'algun dels muntants de les portes i així per poder observar la seva solidaritat i forma de treball amb el mur.

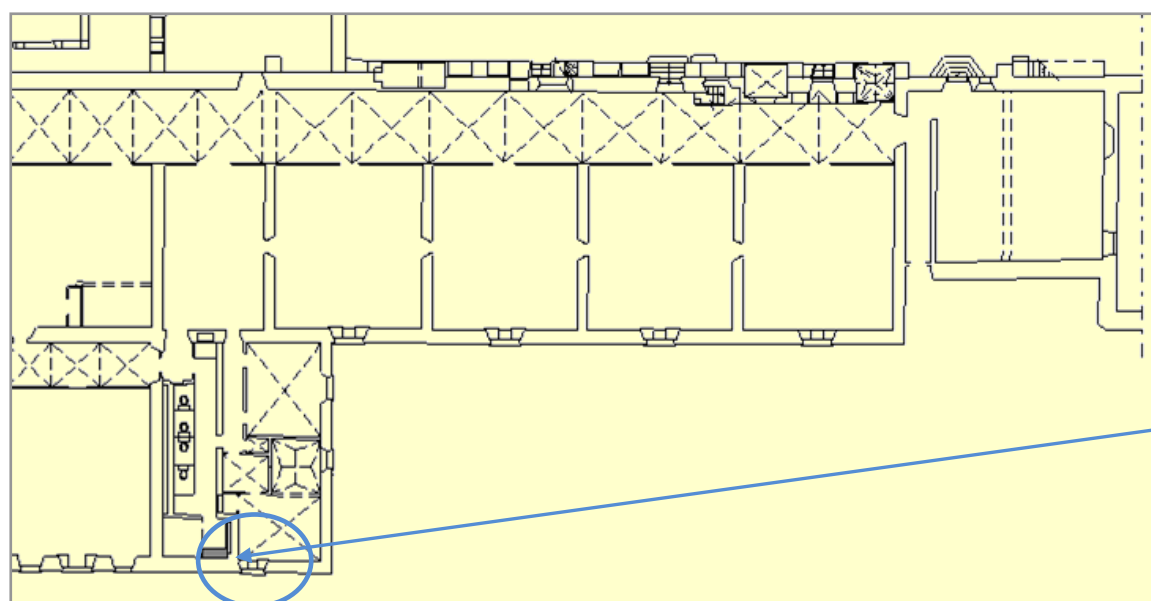

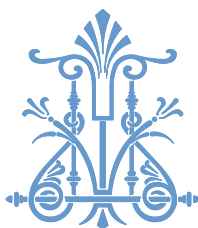

CALA 37.S. : (Planta primera - estances infermeria oest)

Hi ha zones dins la nova infermeria que posen de manifest l'existència de diferents companyes constructives relativament pròximes en el temps, sobretot si atenem a cronologia general del monestir. Aquestes superposicions es poden veure sobretot en els plantejaments estructurals de les voltes d'aresta del costat més occidental del segon nivell de l'edifici.

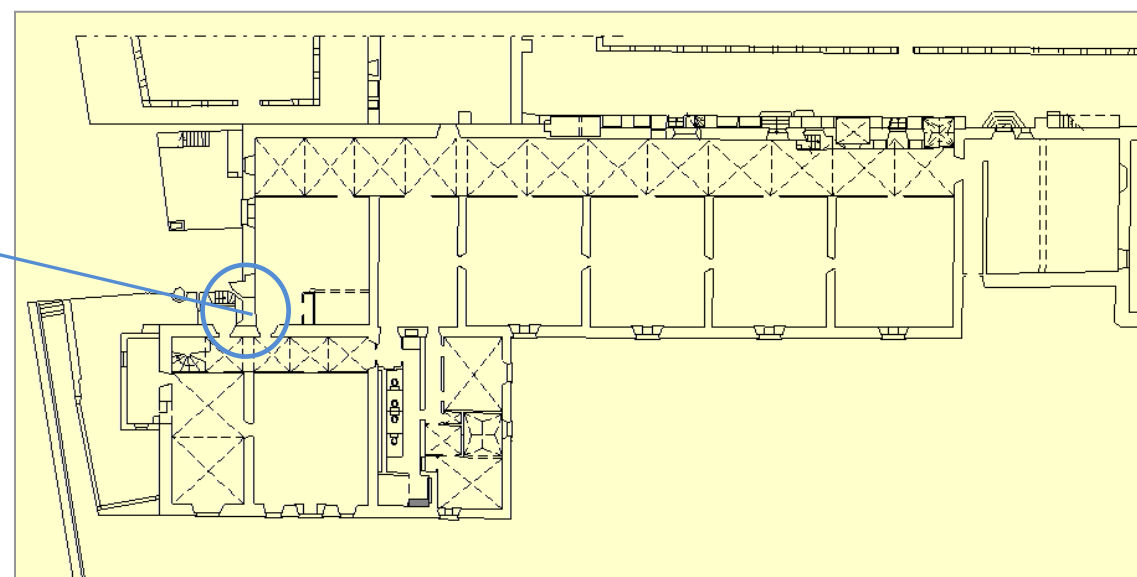
La realització d'un repicat a l'espai antigament conegut com "dispensari del metge", concretament a l'angle de la finestra que dona a l'Hort de les monges, permetria atendre a la relació entre el seu muntant més occidental i el mur que divideix l'espai interior d'aquesta zona així i donaria informacions sobre la manca de solidaritat d'una banda i d'altra i poder analitzar el tipus de parament (material i morfologia) amb l'objectiu a fi d'establir unes cronologies relatives més concretes en la evolució constructiva d'aquesta banda de la infermeria.

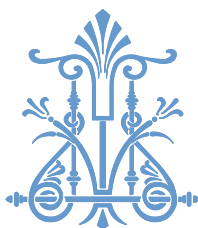

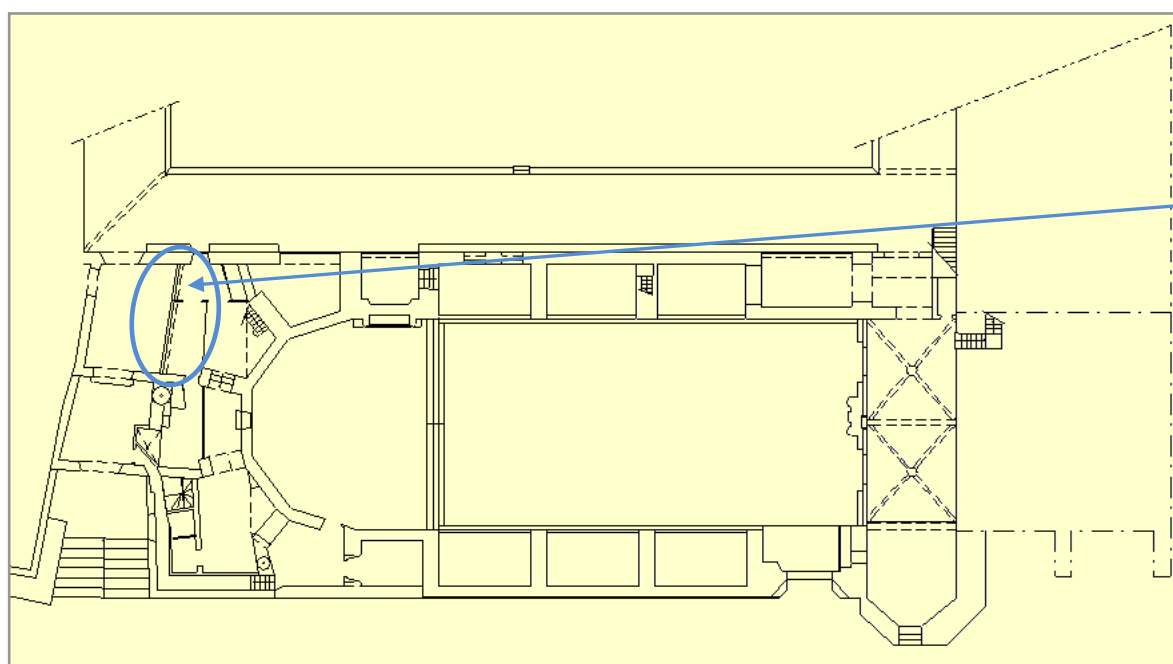
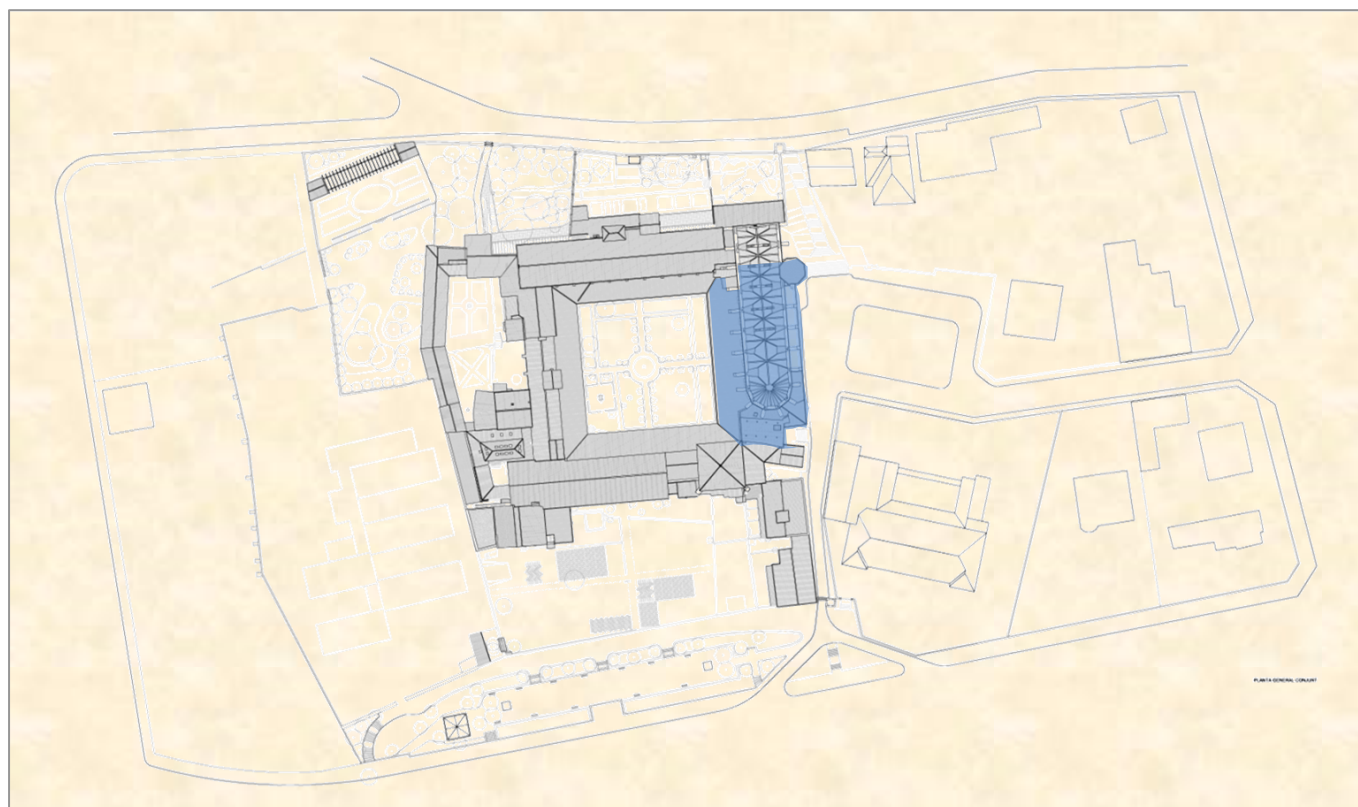
CALA 38.S. : (Planta primera - estances infermeria oest)

A l'antiga cuina de la infermeria es localitza el testimoni d'una porta que comunicava amb les dependències localitzades al voltant de l'espai conegut com "Pati del s Porquets". Donat l'actual ús d'aquest espai com magatzem del museu es recomana la realització d'una cala en l'arrebossat que revesteix dita porta a fi de poder analitzar-la i comparar-la amb la resta d'obertures localitzades en aquesta banda del monestir i que ens permetin establir paral·lelisme cronològics en base a la seva morfologia i material.

Paraments del sector més oriental del monestir de Pedralbes

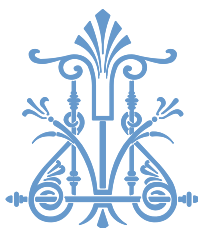

CALA 39.E. : (Sagristia banda claustre)

En el vestíbul de la sagristia es localitza el testimoni d'un gran arc que només és visible parcialment per l'existència del mur construït al seu intradós. Es tracta d'un arc de gairebé de set metres d'amplada que entenem, constitueix un dels elements estructurals més primigenis del conjunt en aquesta zona més meridional de l'església. La seva realització aniria vinculada a la construcció del primer recinte monàstic en la primera meitat del segle XIV.

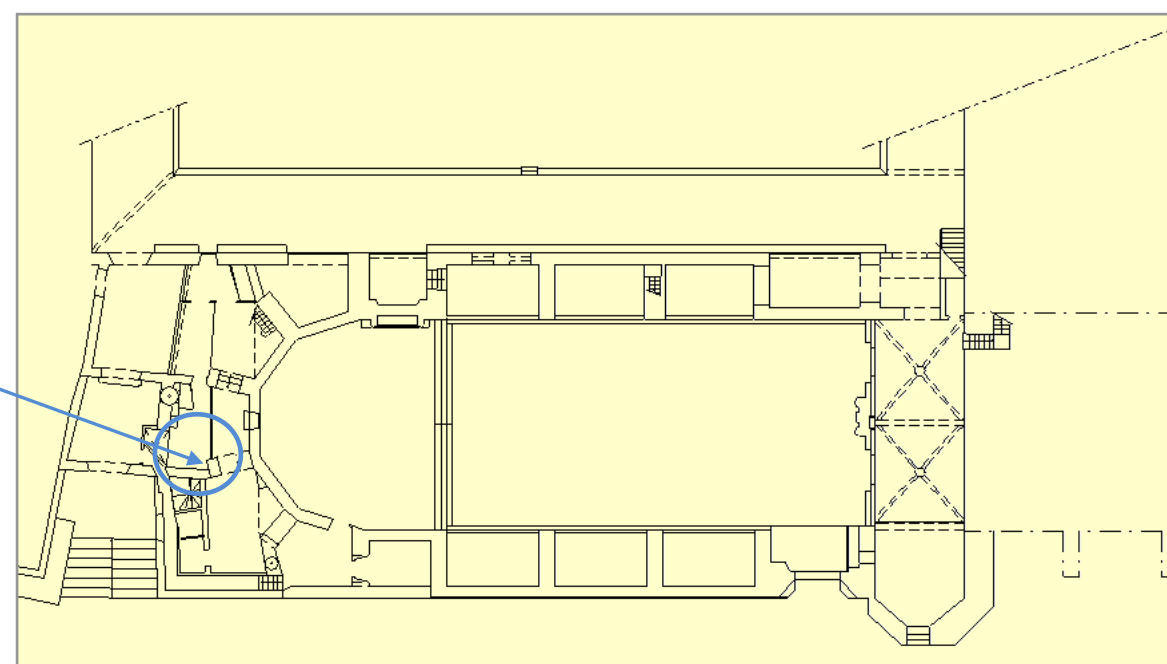
Al fil d'aquesta proposta, es planteja la realització d'uns repicats a la zona de l'arc amb la voluntat de poder observar els seus materials constructius i fesomia, i poder plantejar, potser, la seva recuperació visual.

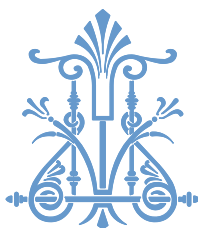

CALA 40.E. : (Sagristia rere capçalera)

Els contraforts de la capçalera de l'església presenten una singularitat en relació als de la resta del conjunt: són els únics amb un basament i sòcol. Aquesta característica fa d'ells uns dels elements estructurals més singulars de la capçalera pel que entenem que caldria recuperar la seva fesomia fins allà on sigui possible. En aquest sentit es proposa la recuperació del contrafort localitzat a la sagristia a través del repicat del revestiment que el cobreix. Es pren com referència per realitzar la intervenció, el contrafort localitzat al torn de la clausura.

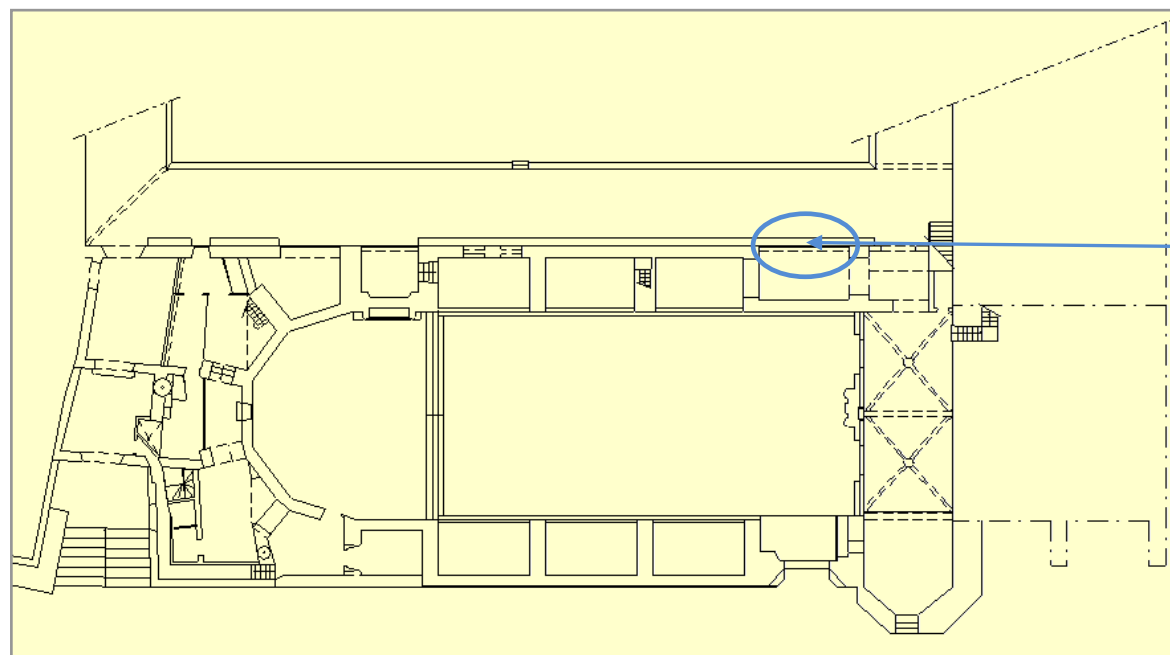

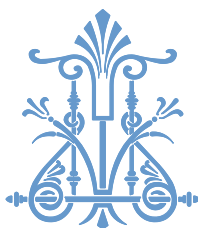

CALA 41.E. : (Església nivell planta claustre)

A tocar de la coneguda com Escala de la Reina, es localitza l'entrada al combregador. En aquest tram de la façana de l'església que dona al claustre, es localitza un gran arc rebaixat que semblaria formar part del projecte original medieval i que seria probablement cegat amb posterioritat a la construcció de l'església.

Es proposa realitzar una cala en el mur est de la planta baixa del claustre a fi de poder observar el seu tipus de parament. Això permetria la seva comparança amb els materials constructius de la façana de l'església que dona a la Plaça per tal de deduir el seu procés constructiu.

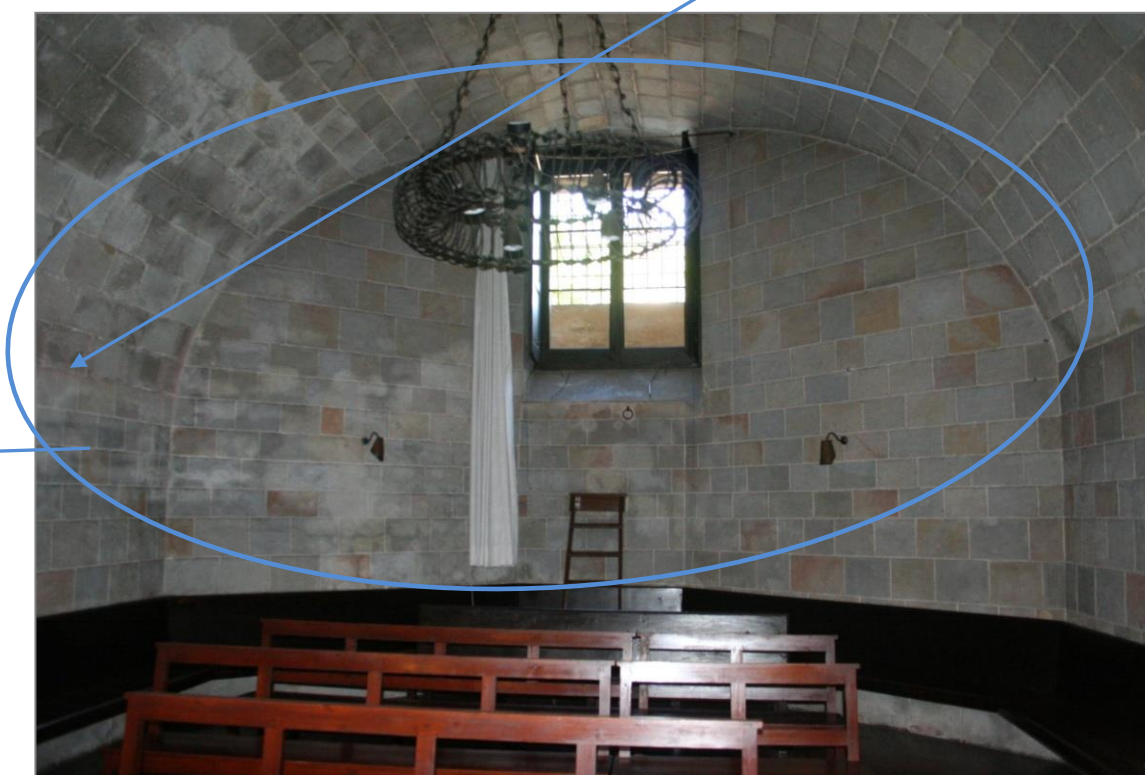
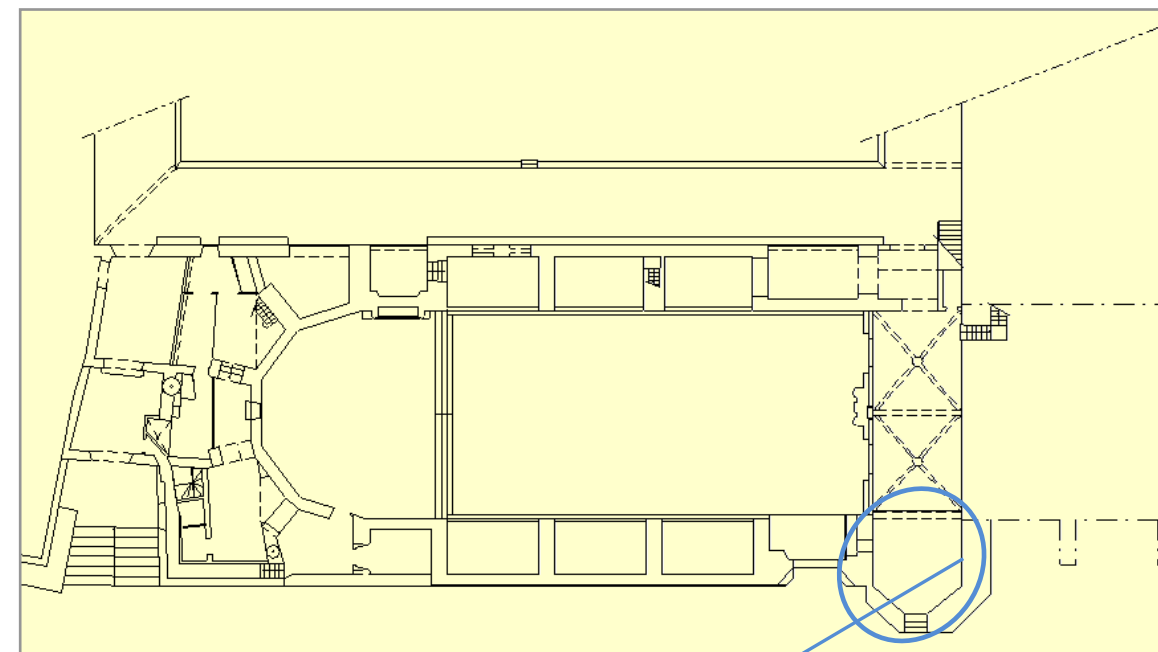

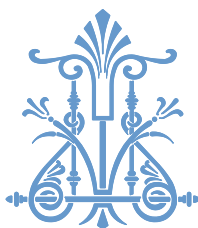

CALA 42.E. : (Interior del cor baix de l'Església)

Actualment sobre els murs interiors que delimiten el cor baix de l'església (actual clausura) s'hi observa la presència d'un revestiment que imita un carreuat; desconeixem la raó de la seva presència; probablement per que l'acabat original del mur estava molt malmès o era irregular. Es tracta d'un zona de moltíssim interès, donat que la seva anàlisi material podria proporcionar importants dades materials sobre la constitució del terraplè i el nivell de solidaritat entre la base del cloquer i els murs de la església. En aquest cas seriem davant d'una intervenció més gran en extensió que les suggerides en aquest treball ja que hauria d'abastar molta superfície.

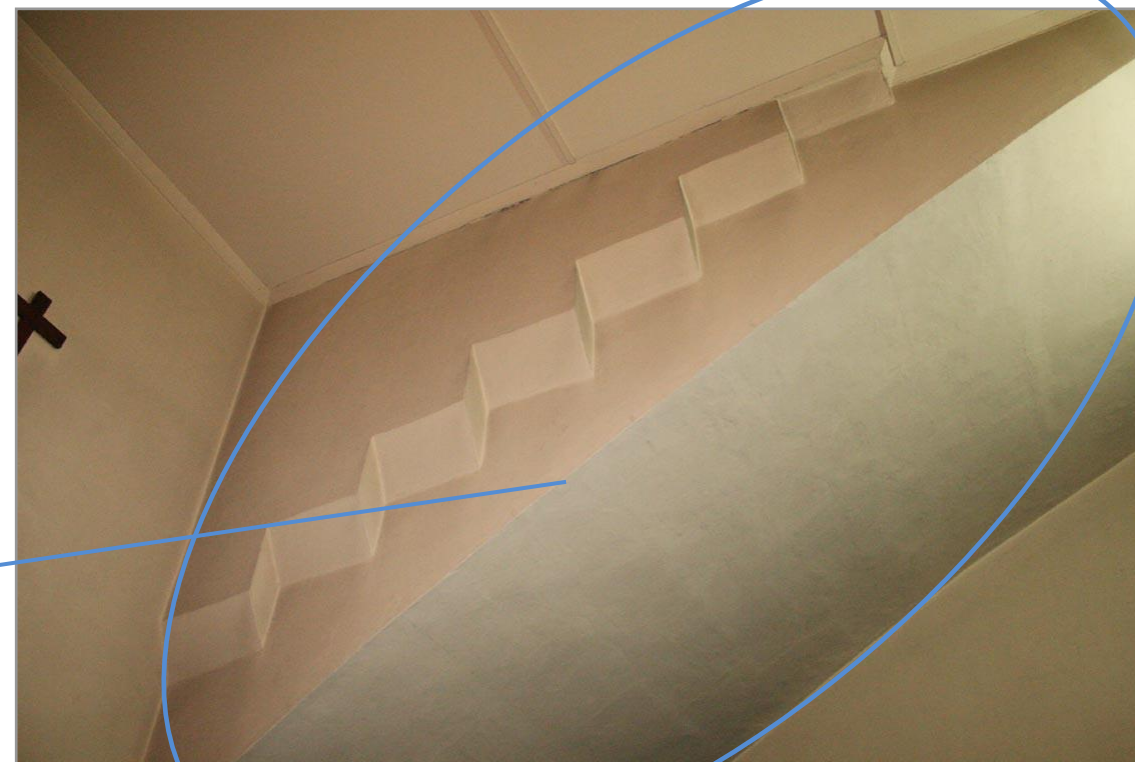
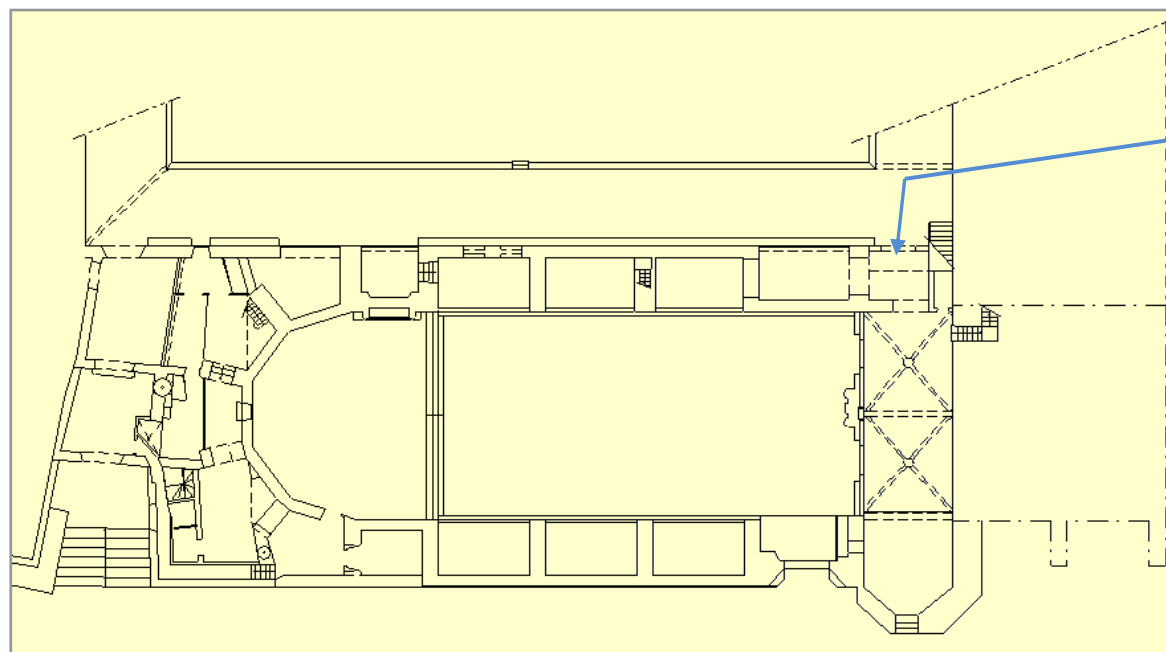
És un espai en ús per part de la clausura (si fa culte per part de la comunitat) i per tant els repicats s'haurien de fer amb l'acord d'ús de la comunitat.

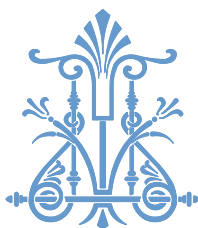

CALA 43.E. : (Escala de la Reina)

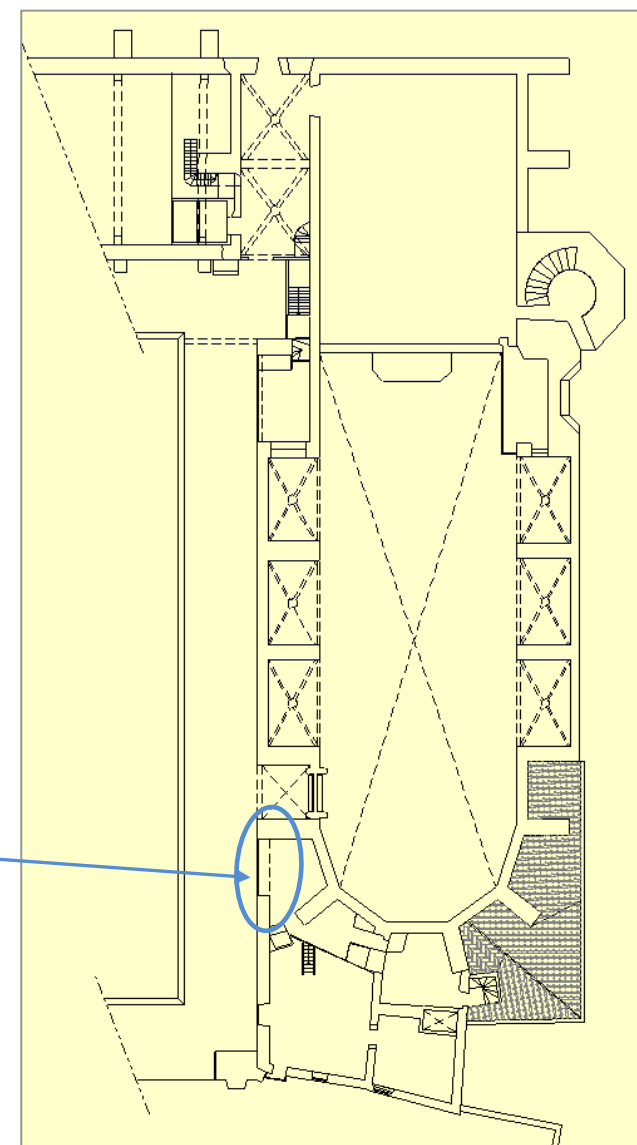
En tractar-se del que pensem que és una de les zones més primigènies el monestir i d'aquest sector més oriental. Es recomana en aquest sentit el repicat de l'actual revestiment que cobreix la anomenada Escala de la Reina. Entenem que aquesta actuació permetria posar al descobert la fesomia de l'escala medieval; com dèiem una de les més antigues del conjunt i associada a la necessitat de crear un accés des del claustre al cor superior de l'església i l'espai conegut avui dia com Sala de l'Àngel.

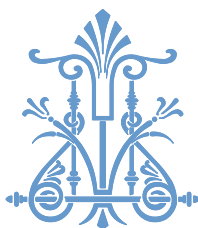

CALA 44.E. : (Primer pis del claustre – Pas als antics confessionaris)

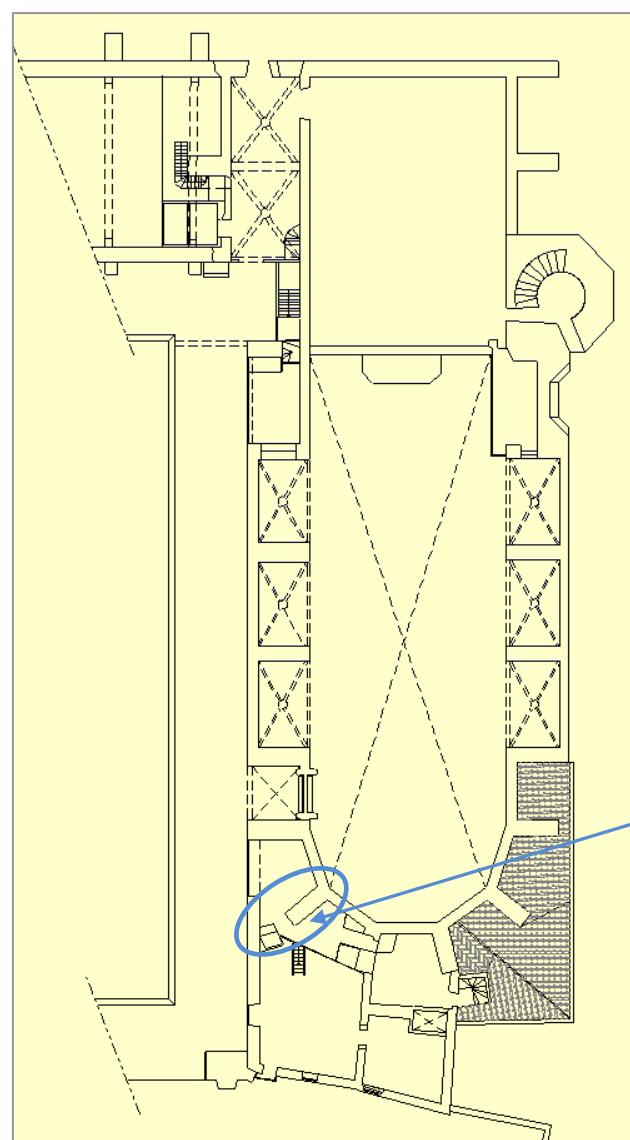
A nivell del primer pis del claustre, entre el sepulcre de la reina i el que seria en propietat àmbits de la capçalera -de fet sobre la capella de Sant Miquel-, trobem una paret que enllaça l'espai de dos contraforts. En el mur s'intueix l'existència d'arc que el repicats de la zona permetrien veure materialment; en afegit a la seva relació estructural amb els contraforts . En definitiva la ordenació cronològica, la seqüència constructiva, d'aquest indret.

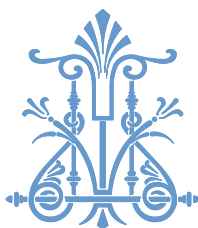

CALA 45.E. : (Primer pis del claustre – Antics confessionaris)

L'àmbit conegut com "antics confessionaris" es fruit de la colonització de l'espai entre contraforts de la capçalera de l'església del monestir. En aquest espai es pot observar un dels contraforts de la capçalera que presenta un element de gran rellevància per l'estudi del conjunt i molt especialment del sector est del conjunt. Es tracta d'una cornisa que es repeteix als contraforts de al banda de la façana de la Plaça i del mur oriental de l'església. Aquest relleu sembla desaparèixer en la banda del claustre; per aquest motiu seria recomanable realitzar una cala en aquest espai per tal de poder observar els materials però també en altres punt de la planta pis del claustre a fi de poder determinar la seva presència.

BIBLIOGRAFIA (*)

Referències historiogràfiques ordenades cronològicament

GONZALEZ, R. (1998). *Estudi historico-arquitectònic de la planta pis de la infermeria del Monestir de Pedralbes de Barcelona. Informe preliminar*. Promotor: Urbanisme Ajuntament de Barcelona. Treball de recerca. inèdit. Ed. Veclus, s.l.

GONZALEZ, R. (2000). *Estudi històric-arquitectònic sobre el "Claustre dels Gats" i "Biblioteca Florensa" del Monestir de Pedralbes de Barcelona*. Promotor: Urbanisme Ajuntament de Barcelona. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

GONZALEZ, R. (2001). *Lectura històric-estructural i de paraments del cos de l'edifici de la zona de l'abadia que afronta a l'hort de les monges del monestir de Pedralbes de Barcelona*. Promotor: Urbanisme Ajuntament de Barcelona. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

CABALLÉ, F; GONZALEZ, R. (2005). *Localització i seguiment fotogràfic de les obres d'arranjament de l'antiga cuina del Monestir de Pedralbes de Barcelona*. Promotor, Museu Monestir de Pedralbes- MHCB. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

CABALLÉ, F; GONZALEZ, R; MASPOCH, M. (2007). *Estudi històric-arquitectònic de les cel·les de Betlem i Rocabertí, Arxiu i mirador de Sant Rafael del Monestir de Pedralbes*. Promotor: Urbanisme Ajuntament de Barcelona. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

CABALLÉ, F; GONZALEZ, R; MASPOCH, M. (2008). *Lectura crono-estructural de la sala Capitular del Reial monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona*. Promotor: Urbanisme Ajuntament de Barcelona. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

BOU, LL; CABALLÉ, F; GONZALEZ, R; MASPOCH, M; MORAN, H. (2009). *Estudi històric-arquitectònic de l'església i estructures annexes del Monestir de Pedralbes de Barcelona* (promotor, Museu Monestir de Pedralbes- MUHBA. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

BOU, LL; CABALLÉ, F; GONZALEZ, R; MORAN, H. (2009-Desembre). *Memòria de l'estudi històric-arquitectònic del sector nord-occidental del Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes*. Promotor, Museu Monestir de Pedralbes- MUHBA. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

GONZALEZ, R; MORAN, H. (2011). *Informe de les finestres i gelosies localitzades al nivell de sotacoberta de la infermeria del Monestir de Santa Maria de Pedralbes*. Promotor: Urbanisme Ajuntament de Barcelona. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

BOU, LL; CASTELLS, E; GONZALEZ, R; MORAN, H. (2011). *Valoració patrimonial i estudi històric-arquitectònic i estructural de la Infermeria del reial monestir de Santa Maria de Pedralbes*. Promotor, Museu Monestir de Pedralbes- MUHBA. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

GONZALEZ, R; MORAN, H. (2012). *Informe relatiu al seguiment de les obres realitzades a la cel·la de sor Maria d'Aragó i la cel·la de les Neus del Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona*. Promotor: Urbanisme Ajuntament de Barcelona. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

GONZALEZ, R; MORAN, H. (2013- Febrer). *Seguiment dels treballs de restauració dels contraforts del sector meridional de l'església del reial monestir de santa maria de Pedralbes de Barcelona. Fase I*. Promotor: Urbanisme Ajuntament de Barcelona. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

GONZALEZ, R; MORAN, H. (2013- Maig). *Seguiment dels treballs de restauració dels contraforts del sector meridional de l'església del reial monestir de santa maria de Pedralbes de Barcelona. Fase II*. Promotor: Urbanisme Ajuntament de Barcelona. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

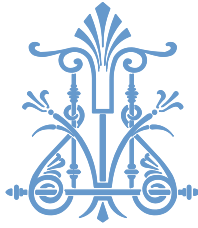
GONZALEZ, R; MORAN, H. (2014-Febrer). *Anàlisi crono-estructural del claustre del monestir de Santa Maria de Pedralbes*. Promotor, Museu Monestir de Pedralbes- MUHBA. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

CASTELLS, E; GONZALEZ, R; MORAN, H. (2014-Febrer). *Dates i datacions absolutes d'activitats d'obra al monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona. Establiment de sincronies cronològiques entre les informacions documentals i arxivístiques i les datacions relatives derivades dels treballs i recerques històric arquitectòniques*. Promotor, Museu Monestir de Pedralbes- MUHBA. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

CATASÚS, A; GONZALEZ, R. (2015-Maig). *Seguiments dels treballs de restauració dels contraforts del sector més oriental de l'església del Reial Monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona*. Promotor: Urbanisme Ajuntament de Barcelona. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

CATASÚS, A; GONZALEZ, R. (2015-Desembre). *Seguiment de les obres d'arranjament realitzades al campanar de l'església del reial monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona*. Promotor: Urbanisme Ajuntament de Barcelona. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

CATASÚS, A; GONZALEZ, R. (2016-Març). *Estudi històric-arquitectònic de la sala del pa i fresqueres del reial monestir de Santa Maria de Pedralbes Barcelona*. Promotor: Urbanisme Ajuntament de Barcelona. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

CATASÚS, A; GONZALEZ, R. (2016-Setembre). *Estudi crono-estructural de la banda Nord - Est del Reial monestir de Santa Maria de Pedralbes de Barcelona*. Promotor: Urbanisme Ajuntament de Barcelona. Treball de recerca inèdit. Ed. Veclus, s.l.

GONZALEZ, R; MORAN, H. (2017). "Restitució gràfica del procés constructiu de l'església del Monestir de Pedralbes" a *Guió, proposta d'escenaris i d'escenes per a l'audiovisual (vídeo) sobre la construcció de l'església de Pedralbes*. Promotor, Museu Monestir de Pedralbes. Treball de recerca inèdit. Ed. Reinald González. Patrimoni construït.

GONZALEZ, R. (2019). *Estudi Històric finestres descobertes en la restauració del Claustre del Gats del Monestir de Pedralbes de Barcelona..* Promotor: Urbanisme Ajuntament de Barcelona. Treball de recerca inèdit. Ed. l'autor